OTTS

NNOR.

Yliopiston Kirjasto
1914
Universitets Biblioteket

ALEX. SLOTTE

Karlebybor

HELSINGFORS 1912
SÖDERSTRÖM & C:o
FÖRLAGSAKTIEBOLAG

KARLEBYBOR
OCH ANDRA.

HISTORIER UR
ALLMOGE- OCH
SMÅSTADSLIFVET

AF

ALEX. SLOTTE.

HELSINGFORS 1912,
AKTIEB. F. TILGMANNS
BOK- O. STENTRYCKERI.

INNEHÅLL.

		Sid.
1.	Farmor åker hem	5
2.	Lillsvarten och hästkatekesen	27
3.	Köttets begärelse	47
4.	Bosundens fina måg	71
5.	Ett tukthushjon	91
6.	Måns mjölkskägg på Kvistbacken	113
7.	Si opp!	131
8.	Isak Ifver	147
9.	Missionspredikanten	167
10.	Luthers porträtt	183
11.	Norrback-mors tupp	189
12.	Högmässa	195
13.	Världen är full af snusfläckar	215
14.	Inga talmansstrumpor	253
15.	Farao och Potifar	273

FARMOR ÅKER HEM.

Gården föreföll att vara öfvergifven.

Det var midt i brådaste höbärgningen, och allt det arbetsföra folket befann sig borta på ängen, där man tog in det doftande och knastrande torrhöet.

Solen gassade mot stuguväggen, hvars en gång högröda färg blifvit barkbrun af vind och sol. I skuggan af svalen stodo fåren och hängde med hufvudet. Suggan hade gräft ned sig i dyn ända till öronen i sin inhägnad vid utfallsdiket bakom smedjan och gaf nu och då med ett svagt, men belåtet »nöff» tillkänna, att den förde en angenäm tillvaro.

Annars var det tomt öfverallt på backen. Hästarna hade ferier och mådde godt i beteshagen. Korna gingo sin vanliga dagsrond i skogen för att först på kvällen komma hem under anförande af skällkon, som på slaget sju lät höra sin råmande aftonhälsning bakom grinden vid skogsbrynet.

Stall- och fähusdörrarna stodo på vid gafvel och gapade mot dagen. Inne i fähuset hängde klafvarna toma i båsen, och under taket stim-

made otaliga flugor under ett sakta summande.

Gumman, som syntes i stugufönstret, kunde man ha tagit för en bildstod eller en påklädd manneqvin, så orörlig satt hon där bakom de gröngamla rutorna. Hennes urmodiga dräkt — hufva och spetsmössa, lifstycke och veckad kjol — förstärkte det åldriga intrycket af hennes vissna gestalt och rynkiga ansikte. Hon verkade som en uppenbarelse från en förgången tid.

Där inne i stugan rådde samma stilla solskensstämning som utanför. Gumman vid fönstret läste med dämpad röst ur Luthers huspostilla. I spiselgrufvan satt en liten parfvel och sysselsatte sig själf. Han hade en lång täljknif i handen och slöjdade potatisstickor, de redskap, som i hvardagslag användes i stället för gaffel och knif, när man åt potäter. Här i knuten vid spiseln hade han lof att tälja, men han fick se till, att han höll sig där och icke skräpade annanstädes. Farmor kunde icke tåla oordning. Hon hade städat för dagen, och då skulle det också vara blankt och rent i stugan.

Där fanns icke heller så mycket som ett dammkorn på de blå- och rödmålade möblerna. Golfvets skrofliga granplankor voro hvitskurade och belagda med mattor framför spiseln och långbänken. Dessutom ledde vägar af mattor kors och tvärs öfver golfvet. Det

gällde att hålla sig på dem, när man kom utifrån med orena fötter. Det visste Lars väl och iakttog det, ehuru farmor icke var sträng med honom, om han förglömde sig. Han ville bara icke göra farmor ledsen, ty hon var någonting för mer än andra människor. Hon hade lefvat längre än alla de andra i hemmet och var klokare än far och mor. Till och med farfar frågade henne till råds. Men så var han också yngre än hon. Farmor hade haft en annan man före farfar, en, som var äldre än hon. Men nu var han död för länge, länge sedan. Det hade Lars hört de vuxna säga. Ingen kunde baka så godt bröd som farmor, och allt hvad hon gjorde var herrskapslikt. Själf var hon hvitare i hyn och hade finare händer än andra.

Där Lars satt i spiselgrufvan, kunde han se in farmors och farfars kammare.

Här funnos många märkvärdiga saker.

På bordet stod en klocka med glaskupa öfver. I hörnhyllan funnos pipor med långa skaft och underliga hufvuden. Ett af dessa liknade Smitt-gubben, hade krokig näsa och likadant skägg som han. Ett annat föreställde en fågelfot med långa klor, som höllo en tallkotte. På väggen hängde farfars klocka med gehäng, som hade guldbeslag och var flätadt af farmors hår i hennes ungdom, då det ännu var brunglänsande. För fönstret hängde en rullgardin med bilder. På den fanns en sjö

utan land på andra sidan, sådan som Lars aldrig sett, ehuru han åkt på farfars rygg både till Storträsket och Lillträsket för att meta. Sjön på rullgardinen hade många holmar, men mellan dem såg man intet land, utan skyn och vattnet gingo ihop där längst borta.

Det tyckte Lars var besynnerligt, och han undrade storligen, hur de två människorna, som på bilden sutto och rodde i en båt, vågade färdas på en sådan sjö.

Versen, som stod inunder bilden, kunde han icke läsa ännu, men farmor brukade sjunga den för honom, när han blef sömnig och måste läggas i vaggan. Sådant hände honom till och med midt på dagen, när det var stilla i stugan liksom nu. Då sjöng farmor:

»Ro, ro till Rummelskär!
Plock åt barnen söta bär!»

Början hade han lärt sig, men fortsättningen af visan var han osäker på. Ögonlocken brukade bli tunga, medan han lyssnade till sången. Han brukade ligga och se på en märkvärdig fläck, som fanns på den strimmade väggen tätt invid vaggan. Den liknade en bässe, som sköt bakut för att taga språng. Hvarje gång vaggan svängde mot väggen, brukade Lars peka med fingret på bässen. Men bäst det var, hände det, att handen sjönk ned och bässen med ens var långt borta, att den — som han tyckte — sänkte hufvudet

och blef sömnig, äfven den, att farmors sång ljöd aflägset, som om hon suttit där borta på skåptaket, att han kände sig sväfva i rymden på rakt ingenting och slutligen icke mer visste, hvar han var.

Också i sina skåp och lådor hade farmor många härligheter.

I byrålådan i kammaren förvarade hon en liten svartglänsande ask med en så innerligt vacker bild på locket, en fin, fin fröken, som vid ett vackert band ledde ett hvitt lamm. Den skulle Lars få, när han blef stor. Gärna hade han också velat ha den vackra porslinshönan, som fanns i skänken i stugan, men den hade farmor lofvat åt hans syster, för att hon brukade hjälpa henne att taga ned och diska de många blommiga porslinstallrikarna och faten, som glänste i den stora kärlhyllan i stugan.

Lars hade halfva dussinet potatisstickor färdigt och gick stolt fram till farmor med dem. Farmor afbröt läsningen och sköt glasögonen upp i pannan. Hon tog emot de knaggligt formade slöjdalstren och nickade gillande. Lars gick tillbaka till sin plats och tog ihop med det andra halfdussinet, medan farmor blef sittande med händerna i skötet och såg begrundande framför sig.

Det blef åter så stilla i stugan.

Solen tecknade de två sydfönstrens dubbelkors på det hvita golfvet, och morauret mätte

upp med sina taktfasta knäppningar minut efter minut af evigheten. I hundratal år hade det varit i släktens ägo. Det hade angifvit stunden, då hvarje ny medlem af familjen kommit till världen. Det hade mätt upp de hädangångnas lefnadsbanor, och när de lågo stilla och stumma på kyrkogården, fortfor det att med sina knäppningar och timslag påminna de efterlefvande om lifvets flyende stunder. Ofta stannade därför unga och gamla framför det kära uret och läste med andakt om och om igen de med konstiga bokstäfver präntade verserna på dess dörr:

„Om Jag Klåcka hade Mund,
Kunde ord som Liud framföra,
skule du wart slag få höra:
Menniska, betänk din stund;

När Mit Lod Har Lupit ner,
är Jag tyst och tiger stilla,
tig blir ock et ewigt illa,
om Du ej Med Dawid ber."

Farmor tog glasögonen af och lade in dem i fodralet. Hon slog ihop postillan och ställde den på dess plats i hörnskåpet. Så gick hon fram till spiseln, tog handkvasten och sopade hällen. Det var alldeles öfverflödigt, ty spiselhällen var rensopad och blef icke bättre. Men hon gjorde det af gammal vana och visste knappt själf, hvad hon förehade.

Hon lade kvasten ifrån sig och gick ut i farstun. Där ställde hon sig framför vindstrappan och ropade uppåt vinden:

»Anna-Greta!»

Ingen svarade.

»Anna-Greta! Blir du inte färdig snart att komma ned?»

Hon väntade en god stund på svar, men då det icke kom, steg hon upp på trapplafven. Det gick helt behändigt, ty hon rörde sig ledigt trots sina åttio år.

»Anna-Greta! ... Hur länge tänker du hålla på och städa där i vindskammaren? Du måste komma ner nu!»

Men Anna-Greta kom icke ned. Anna-Greta svarade icke heller någonting. Ty Anna-Greta fanns icke på vinden. Hon fanns icke i hela huset, icke ens i närheten.

Det visste Lars så väl, och han förundrade sig därför mycket öfver att farmor, som var så klok, kunde ställa sig där och ropa på Anna-Greta. Men i detsamma kom han ihåg, att farmor äfven förut hade misstagit sig så förunderligt, att han — »Smörgås-Lasse», som hon brukade kalla honom — fått lof att rätta henne.

Han lade knifven ifrån sig och sprang ut i farstun.

»Hvem ropar farmor på?» frågade han.

»Jag ropar på Anna-Greta. Hon har bestämd somnat där uppe i vindskammaren. Jag får väl gå dit och väcka henne.»

Hon beredde sig att klättra vidare uppför den branta trappan.

»Men, farmor, Anna-Greta är ju inte på vinden.»

»Hvar är hon då?» frågade farmor och såg förvånadt på Lars.

»Hon är ju i Amerika, vet jag.»

»I Amerika? Hur har hon kommit dit?» Farmor såg mycket förbryllad ut, där hon stod i trappan.

»Hon for ju dit i fjol somras med Henrik och kusinerna», upplyste Lars.

»Med hvilken Henrik?»

»Med kusinernas pappa — med mannen sin, kan väl farmor förstå.»

»Är hon då gift också?»

»Ja, hvad skulle hon annars vara? Hon har ju alltid varit gift», påstod Lars, som icke kunde erinra sig sin faster annorlunda än som mamma till kusinerna.

»Hvad pratar du pojke? Hon gick ju i fjol i skriftskolan ... Eller var det inte i fjol?» frågade farmor litet osäker, medan hon långsamt steg ned från trapplafven.

»Nej, faster Anna-Greta har aldrig gått i skriftskolan», försäkrade Lars i full öfverensstämmelse med hvad han visste i saken. Han hade hvarken upplefvat eller hört talas om det, och sålunda var det helt enkelt någonting, som icke förekommit enligt hans uppfattning. Ty det var honom ännu obekant, att alla fullväxta gått i skriftskola.

Det här artade sig till en mycket invecklad historia från farmors synpunkt.

Anna-Greta skulle således inte ha gått i skriftskolan ännu? Och ändå tyckte farmor sig minnas precis, hvar hon stått i kyrkan på konfirmationsdagen.

Detta var besynnerligt.

Men ännu besynnerligare var allt det öfriga, att Anna-Greta var gift, att hon hade barn och att hon farit till Amerika.

Barn ... javisst hade det varit många barn i huset för något år tillbaka. Men hvems de voro, kunde hon inte erinra sig. Och likväl mindes hon så tydligt allt från sina tidigaste år. Farmor höll före, att de voro sonens barn eller de äldre döttrarnas. Men Anna-Greta kunde väl inte ha några barn. Hon var ju själf så godt som bara barnet ännu ... Och mannen skulle heta Henrik? ... Henrik? ... Namnet lät så bekant. Men hur såg han ut? Hur såg han ut? ...

Det konstigaste af allt var likväl, att Anna-Greta hade gift sig utan att ha gått i skriftskola. Skulle hon verkligen ha gjort sig skyldig till ett sådant förbiseende? Farmor blef riktigt ängslig, när hon tänkte på detta.

Hvad det var svårt, att icke kunna dra sig till minnes de senaste händelserna, fastän hon så bra kom ihåg tidigare. Och inte ville hon fråga Lars heller. Han skulle kanhända skratta åt henne liksom de andra i gården,

när hon frågade någonting, som tycktes dem alldeles galet.

Den oro, som tidt och ofta kom öfver farmor, hade åter fått makt med henne och gjorde hennes rörelser lifliga som en ung flickas. Hon begaf sig ut på gården utan att ha något egentligt mål för sina steg. Hon gick från den ena sysslan till den andra och uträttade härunder en hel del saker, som lika väl hade kunnat vara ogjorda. De väl ordnade högarna af skuren kummin, som på sina hvita lakan lågo och torkade i solskenet under fönstret, blefvo i hast flyttade till en annan plats, där de rakt icke hade det bättre än på den förra. När detta var gjordt, fick farmor plötsligt ett ärende upp på brunnstimran, dit man dock i betraktande af hennes ålder förbjudit henne att gå. Ämbaret var hakadt fast i skålningsvirket strax innanför öppningen i brunnstaket. Det hängde där i skuggan och hade det på allt sätt bra. Men farmor grep tag i stången och begynte brassa ned den tunga brunnsvinden. Hon sänkte ämbaret och fyllde det med vatten, för att det icke skulle gistna. Det förblef där nere och hade det där också bra. Sedan försvann farmor genom den gapande fähusdörren och började dela ut »slickanmat» i kossornas bås. Detta var strängt taget icke heller nödvändigt, ty Ida — fähuspigan — sörjde nog för den saken, när hon mjölkningsdags kom hem.

Här i fähuset framställde sig för farmor en ny fas af problemet angående Anna-Gretas giftermål. Hade flickan blifvit gift, så måtte hon väl också ha fått en brudkudda. Men hvilken? Ingen af kossorna saknades. Hvar och en af dem hade sitt bås, som den haft i långa tider. Där var Rösids bås, och där var Gullros', och där var Stjärnas och där borta alla de öfrigas. Nej, ingen saknades. Anna-Greta hade inte fått någon brudkudda. Var det möjligt, att hon blifvit så tarfligt bortgift? Och utan mors vetskap till ännu? ... Åh, prat! Hon var helt säkert där uppe på vinden, dit hon gick för en stund sedan.

Hon fattade ett raskt beslut och gaf sig för andra gången åstad för att söka Anna-Greta.

Men på vägen erinrade hon sig, att hon behöfde tändspånor för att göra upp eld under kvällsvardsgrytan och glömde med ens Anna-Greta.

Hon gick ned till rian och samlade i sitt förkläde ett fång gamla pärtor, som skottats ned från taket, när det omlades. Med bördan i famnen satte hon sig för en stund i skuggan af rian och lät blicken öfverfara hemåkerns vackra gröda, som stod och växte med ett sakta knastrande i den varma, vindstilla luften.

Denna syn hade hon sett så ofta förr — under många, många år, men allt ännu blef

hon glad till sinnes, bara hon såg den. När man fick sitta och se på sådant — ja, då var allt, som sig borde i himmelen och på jorden, tyckte hon. Vår Herre var inte ledsen och jorden var så skön!

Hon vaggade sakta fram och tillbaka och sjöng med dämpad och darrande stämma »Den blomstertid nu kommen är» . . .

Solen hade skridit förbi riknuten och väckte farmor ur hennes tankar genom att sända en stråle på hennes gråa hufvud. Hon stod upp, for smekande med handen öfver säden och gick så in med sin börda.

Men knappt hade hon lagt den ifrån sig, innan hon öfverfölls af skrupler öfver sin handling. Månne pärtorna voro rättfånget gods? Grannen hade också nyligen lagt om taket på sin badstuga, som stod i närheten af rian. Tänk om pärtorna vore från hans tak! Hur lätt hade inte vinden kunnat föra dem dit, där hon plockat dem. Hon anklagade och försvarade sig ömsom under en lång monolog, som kom Lars att undrande betrakta henne.

Det slutade med att hon plockade ihop alla pärtorna igen i sitt förkläde och bar dem tillbaka till rian.

* * *

Kvällen hade kommit och Gullros stod och råmade bakom grinden i skogsbrynet. Ida öppnade grinden, och Gullros stegade

hemåt, svängande sin stora skälla i stolt medvetande om sitt ansvar att i rätt tid lotsa hem sina mindre punktiga kamrater.

De äldre korna följde henne tätt i spåren, bölande i kapp sin aftonhälsning mot gården. Men ungkorna och kvigorna gingo ännu sina egna stigar i skogen. Det var icke hungern, som höll dem kvar, de hade godt hunnit äta sig mätta under dagens lopp. De ville blott demonstrera mot de gamlas småaktiga ordningssinne. Och så var det ett särskildt nöje att vackert bli ombedd att komma hem.

»Kom hem, kuddorna små — siuu — huuh!» lockade Ida vid grinden, och ungboskapen svarade allernådigast med ett kort »möö» och satte sig sakta i rörelse.

Inne i stugan hade tystnaden och solskensstämningen vikit för den oro, som följde med förberedelserna till kvällsvarden. Lena-Kaj — sonhustrun — hade kommit hem från ängen för att hjälpa farmor med sysslorna. Dörren gick, snabba steg och kärlens slamrande hördes oafbrutet. Elden lågade i spiseln, och den ångande vällingen östes upp i stenfaten och bars på bordet.

Snart blef det lif och rörelse också på gården. Drängar och dagsverkare kommo med sina liar och svegor, kvinnorna med sina räfsor. Mjölkflaskor och drickshinkar skrällde, när de ställdes på trappan, vittnande om sin inre tomhet och raska höbärgares kraf på

näring. Gullros kom stigande uppför backen under stugufönstret. Hon klämtade väldigt med sin stora skälla. Kvigorna och kalfvarna skuttade i krumsprång kring knutarna, innan de läto mana sig in i fähuset.

Fåmäld och vänlig som alltid steg farfar in i stugan, gick fram till hörnskåpet och sökte reda på sin tobaksask. Efter att omsorgsfullt ha stoppat sin pipa och tändt den, satte han sig på bänken att röka, stödjande armbågarna mot knäna. Han småmyste menande mot Lars, som strax kom till honom och ställde sig mellan hans knän, där han begynte leka häst och hästhage, stängande in sig med farfars hopknäppta händer som grind framför sig. Lars gick så helt upp i leken, att han icke lade märke till sin fars inträde i stugan.

Erik — Lars' pappa — var en högväxt gestalt med kraftiga axlar och kunglig näsa. Det syntes på honom, att han burit dagens tunga och hetta. Hurstskjortan var brun af svett långt nere på ryggen, och i den tjocka, tvärskurna nackmanen hängde tillknycklade strån från det bärgade torrhöet. Men det var dock något af en stålfjäders spänstighet i hans rörelser, när han gick öfver golfvet.

Han steg fram till fönstret och tog ned almanackan, som hängde där på sin spik, drog sin timmermanspenna ur slidan och antecknade dagens skörd. Nära tio skrindor! Det var bra klappadt in på en dag!

Farmor, som stod vid spiseln och öste upp vällingen, lade plötsligt slefven ifrån sig.

Hon gick fram till bänken och satte sig bredvid farfar.

En god stund satt hon och såg framför sig som mot ett mål långt i fjärran.

Det föreföll henne som om någonting bekant tilldroge sig där borta, någonting, som hon varit med om för länge sedan.

Nu kom det närmare. Och med detsamma förlorade sig gränsen mellan förr och nu. Det var icke mer någonting förflutet. Det var någonting, som hon upplefde för första gången.

Hon hörde tydligt två fioler och en klarinett. Och stugan blef med ens så ljus.

»Du får väl gå och spänna för Blacken då, Johan Jakob! Det är tid på att laga sig i väg hem.»

Farmor reste sig och slätade kjolen med händerna, medan hon vände sig med denna uppmaning till farfar. Hon var icke van att låta vänta på sig och därför ville hon visa, att hon strax var färdig att resa.

»Men, kära Anna-Maj, skall du nu resa hem igen, fast du redan är hemma?»

Farfar visste, hvad som förestod.

Det var icke första gången farmor fick för sig, att hon befann sig på ett främmande ställe och måste fara hem. Och när det hände, hjälpte det icke att försöka öfverbevisa henne om misstaget. Det slutade alltid så, att Blacken

spändes för gafvelschäsen och farfar måste företaga en åktur med henne. Så skulle det naturligtvigtvis gå äfven nu, insåg han.

Farfar gjorde sig dock ingen brådska med att bryta upp, utan satt lugnt kvar på bänken och rökte vidare. Han visste ju, att de så väl skulle hinna fram ändå till ort och ställe, nämligen samma plats, där de nu befunno sig.

Men farmor blef otålig.

»Ja, du får raska på nu, Johan Jakob! De spelar ju slutmarschen redan! Vi kan väl inte bli kvar här som de sista gästerna heller.»

»Spelar de slutmarschen?» frågade farfar. Han var litet nyfiken att höra, på hvilket håll han nu befann sig i farmors sällskap.

»Javisst gör de det!»

»Nå, så låt dem då gå på en stund. Spelmännen får ju betaldt för sitt arbete.»

»Men vi kan ju inte låta dem spela för oss endast, sedan alla de andra farit. Det är ju slut nu med bröllopet.»

Farmor kastade en hastig blick på de andra i stugan. Det var tydligt, att hon tog dem för främmande och generade sig för att ha tagit deras gästfrihet för länge i anspråk.

»Men hvems bröllop är det då?»

Farfar framställde frågan med allvarsam min för att icke såra farmor.

»Det är ju Anders Gustafs. Vet du inte det?»

»Åjo, men jag hade glömt det.»

»Inte får man glömma sådant. Och allra minst får man glömma att laga sig i väg hem, när bröllopet är slut.»

»Inte glömde jag hemfärden, kära mor. Men det är så, att Anders Gustaf bad mig sitta ner och röka en pipa, förrän vi ger oss i väg.»

»Och så har vi ju kvällsvarden i ordning», inföll Lena-Kaj, som stod och knäckte hålkakorna och lade upp bitarna i den stora brödkorgen, som stod midt på bordet. »Ni skall väl äta, innan ni ger er åstad.»

»Kommer aldrig i fråga, att vi skulle äta kvällsvard tredje dagen i bröllopsgården.» Farmor slog afvisande ifrån sig med händerna. »Vi kunde ju bli en visa i hela församlingen för sådant.»

Hon gick fram till dörren, där hon stannade och såg sig om. Hon neg och tackade för all välfägnad, bad Johan Jakob skynda sig och gick ut.

Hon passerade förbi kumminhögarna och undrade, hvar man skurit så vacker kummin.

Vid grinden satte hon sig ned på en omstjälpt så för att invänta Johan Jakob och Blacken. Hon kände icke igen sin egen blåmålade så, som hon i sitt anletes svett skurat så omsorgsfullt i laggarna samma dag.

— — —

Ändtligen körde gafvelschäsen fram och farmor steg i.

Det bar af i raskt traf nedåt ån, utefter strandvägen, där björkarna stodo i jämn rad som skyddande vaktposter längs åbranten och medvetna om sin viktiga mission tilläto sig att nyfiket fingra med sina mjuka grenar öfver de förbifarandes hufvuden och axlar. Den lackerade schäsgafveln blänkte i aftonsolen, och de stora tofsarna, som hängde ned öfver gafveln, svängde högtidligt af och an.

Farfar undrade, hur långt han denna gång skulle nödgas åka, innan mor kände igen trakten och bad att få vända om. Ännu hade hon icke sagt någonting.

Då de svängde upp mot kyrkbyn sade hon för sig själf:

»Så de spelar vackert! Det hörs allt hit.»

I detsamma begynte helgmålsklockan klämta ty det var lördagskväll.

»Kan du höra kyrkklockan?» frågade farfar.

»Ja, det är så vackert alltsammans.»

De körde genom byn fram mot kyrkan, och farfar förvånades öfver att förtrollningen fortfor allt ännu.

»Ser du, mor, nu är vi vid kyrkan. Ska' vi inte vända om och fara hem igen?» frågade han vänligt, som man talar till ett litet barn.

Farmor svarade inte.

Hon låg lutad mot schäsgafveln med ögonen slutna och blekare i hyn än annars.

Farmor hade åkt hem — från glädje till glädje.

— — —

Men hemma i stugan fortsätter det gamla vägguret sin taktfasta gång, mätande upp tiden för nya generationer . . . Tick tack, tick tack. Ingen rast, ingen hast! . . . Dagen flyter bort — solskensstunder, arbetsstunder . . . Natten famnar sofvande gård. Uret knäpper högt i mörkret och stillheten — repar upp orubbligt lugnt fädrens maning, lifvets mening:

Tick tack, tick tack . . .
Släkte föds, släkte dör —
tick tack, tick tack . . .
Lif är strå, vissnar bort.
Klaga icke — tick tack —
allt är godt, lefver blott
fädrens anda,
folkets själ —
tick tack, tick tack.

LILLSVARTEN OCH HÄSTKATEKESEN.

Gustaf Brandt förde själf Lillsvarten till hagen.

Han hade beslutit att fostra upp Lillsvarten till en anständig häst, något som den icke nu var. Den tog sig alltför många friheter. Den hade alltför många idéer, som icke anstodo en aktningsvärd bondhäst på en aktningsvärd gård med en högst aktningsvärd husbonde. Och den besatt en uppfinningsrikedom, som icke lämpade sig för ett kräk, ty den öfvergick både husbondens och drängarnas förmåga af förutseende.

Men så sannt han hette Gustaf Brandt, skulle han bibringa den hästkatekesens alla hufvudstycken till punkt och pricka!

Det hade varit ett styft arbete att lära Lillsvarten — eller Svarten, som den också kallades — att hålla sig i skacklarna och lyda tömmar och maningar. Den var nämligen född på gården och inkörd af husbonden själf. Det var icke utan att det slog blått för ögonen på Gustaf Brandt, bara han tänkte på de första öfningarna med Lillsvarten.

Dessa öfningar hade försiggått om vintern, då ån låg frusen och klingisen sträckte sig spegelblank från strand till strand. Här var det godt om svängrum för ostyringens våldsamma krumbukter och oberäkneliga infall. Till en början hade den fullständigt vägrat att medverka till slädens framforslande, hade stegrat sig, sparkat upp och bokstafligen satt sig på tvären genom att ställa sig med bakbenen utom fimmelstängerna. En fri fåle, som var van att springa vid sidan af kära mamma, som var van att tvinga henne att stanna och att dia hennes sötmjölk, bäst hon gick i redet, en fri fåle — så hade den tydligen menat — skulle väl aldrig förnedras till att underkasta sig någonting så simpelt som att ideligen gå mellan ett par fimmelstänger med en svanslös, tvåbent varelse hängande i tömmarna efter sig. Det kunde passa för alla andra, men inte den. Man var väl inte för ro skull född till ett undantag. Draga lass — fy fan! Det var ju nästan lika tarfligt som att sitta och köra.

Och därför hade den föresatt sig att sparka sig lös från påhänget bakom sig. Vid den första repetitionen hade den verkligen till en salig början sparkat lös skärmen på kibitkan. Då hade Gustaf gifvit den ett par kraftiga piskrapp öfver den runda, glänsande gumpen med den påföljd, att den satt näsan i bringan och lagt i väg, så att isflingor sprutat undan hofvar

och medar. Men plötsligt hade den åter ångrat sig, tvärstannat och skjutit bakut. Den konsten hade Gustaf emellertid varit beredd på och enkom medtagit ett järnspett, som han slagit i isen som stoppare bakom släden.

Nu hade Lillsvarten granneligen insett afsikten med det hela. Det var tydligen meningen att helt enkelt tvinga den att beskedligt draga släden, som de andra hästarna gjorde. Men det ville den inte. Den stod och stampade, frustande af harm. »Krafs, krafs» lät det i isen under dess järnskodda fötter, och hockarna slogo stjärnor i den blåblanka spegelytan. Framåt, beskedligt framåt bara! Nej, det skulle de bli två om! Och så hade den igen satt näsan i bringan och rusat åstad, men med en häftig kastvändning åt sidan, så att Gustaf tumlat om på isen och släpat efter ett godt stycke, hängande vid tömmarna.

Men då hade också måttet varit rågadt för den dagen. Lillsvarten hade blifvit urspänd och bunden vid en björk vid stranden samt fått ett kok stryk.

Följande dag hade öfningarna åter vidtagit, men efter en annan metod. Drängen hade följt med till isen och gått ett steg framför Lillsvarten, matande den med bröd. Och detta var något, som småningom försonat den med det brackaktiga i situationen.

Allt detta genomgick Gustaf Brandt i

tankarna, medan han söljade lös halsremmen och strök tömmarna af Lillsvarten. Han drog undan ofvantrodorna i ledet och gaf hästen en smäll med flata handen på gumpen. Med ett raskt hopp satte den öfver undertrodorna och sprang vränskande fram till kamraterna i beteshagen.

Nu gällde det att se till, att ledet blef ordentligt stängdt, så att Lillsvarten icke kunde öppna. På andra sidan om vägen låg nämligen en oslagen klöfvervall, som utöfvade stor lockelse på fribytaren. Det hade upprepade gånger händt, att den med tänderna dragit ledtrodorna åt sidan och sålunda banat sig och de andra hästarna väg till det förlofvade landet. För att förekomma detta, skar Gustaf några kvistar från närmaste buske och vidjade fast alla trodorna i ledet. Det var visserligen besvärligt, men så kunde han åtminstone få sofva sin natt i ro utan att behöfva stiga opp och se efter, hvad Lillsvarten förehade.

Med kännedom om Svartens många konster beslöt Gustaf dock att icke genast gå hem, utan stanna i närheten och spionera på honom.

Han låtsade aflägsna sig med raska steg, men kommen ett stycke på vägen gömde han sig bakom en omfångsrik videbuske tätt invid gärdet kring beteshagen. Säker på att Lillsvarten icke märkte honom, sträckte han makligt ut sig på gräsvallen.

Svarten gick och betade i sällskap med de andra hästarna och syntes oskyldig som det föl, som föddes i går.

Husbonden låg kvar en god halftimme utan att ertappa den med några illmarigheter. Blott det föreföll honom i viss mån misstänkligt, att den under betandet gjorde sina lofvar så, att den småningom närmade sig busken, där han låg. Men det kunde ju vara en tillfällighet, tänkte Gustaf.

Nu gaf den sig i väg åt motsatt håll. Men se, var det icke som besatt, att den med nästa lof kom ännu närmare busken än förut.

Svarten syntes under detta kryssande uteslutande egna sin uppmärksamhet åt gräsvallen. Nu upptäckte den en obetad fläck under en buske alldeles i närheten af husbondens gömställe. Den styrde kosan dit och afbetade fläcken lugnt och omsorgsfullt. Därpå gjorde den åter en liten lof, så att den närmade sig husbonden ännu mera.

Gustaf låg stilla och höll andan . . . Skulle verkligen svartingen där hela tiden ha haft sina afsikter att ertappa honom och röja hans onda uppsåt? . . .

Gustaf gjorde sig så liten som möjligt. Ehuru det blott var hans egen okynniga häst, som stod där bakom busken, försatte det honom i stark spänning . . . Hvad ville den? Hvad ämnade den taga sig till?

Ingenting särskildt. Lillsvarten trampade

blott några steg längre in i busken, sträckte så hufvudet fram och stod där med spetsade öron och blåste Gustaf i nacken genom sina vidgade näsborrar. Den såg intresseradt på honom med sina glänsande, vackra ögon, som om den velat säga: »Hvad gör du där, lilla Brandten? Skäms du inte att spionera på en stackars oskyldig häst?»

»Hoppla, din fuling!» skrek Gustaf, sprang upp och slog efter den med tömmarna.

Lillsvarten gjorde helt om, slängde med hufvudet, sparkade upp och trumpetade. Satte med detsamma i väg, så den yfviga manen fladdrade om halsen, och började därpå lugnt att beta igen, som om ingenting händt.

Brandten kastade tömmarna öfver axeln och gick hem.

Under vägen anställde han små betraktelser öfver ämnet hästuppfostran. Det var ganska lärorikt att uppfostra en häst, fann han. Verkningarna kunde ibland blifva ömsesidiga.

* * *

När solen gått ned och det blifvit stilla på gården, dit man godt kunde se från hästhagen, begynte Lillsvarten känna något liknande klåda i kroppen. Den fick plötsligt behof af att närma sig gärdesgården och skrapa sig mot störarna.

Men frånsedt denna användbarhet för

toalettändamål föreföll gärdet Lillsvarten mycket intressant. Den gick sakta af och an, egnande det sin uppmärksamhet. Ibland stannade den, lade hufvudet däröfver och stod så och hängde en stund liksom begrundande något svårlöst problem. Det såg ut, som om gärdets höjd varit föremål för dessa allvarliga meditationer.

Sedan den på särskilda ställen gjort sina afvägningar, gick den fram till ledet och betraktade det med kännarmin, ryckande till sig under tiden några munnar gräs från vallen invid. Så tog den liksom på lek den näst öfversta trodan mellan tänderna och försökte rycka den åt sidan. Men förgäfves. Trodan var stadigt fastvidjad. Lillsvarten lät dock icke förmärka någon besvikelse, utan stod ogenerad kvar och skubbade hufvudet mot frambenen. Ingen skulle tro, att det var något angeläget, det där med ledet. Det var inte viktigare än att skubba bort modden från mulen på sig.

Därpå styrde Svarten kosan ned till åstranden, där gärdesgården stack ett stycke ut i vattnet. Den utvägen återstod ju, att simma rundt gärdet och gå i land på andra sidan, där klöfvervallen låg fin och inbjudande. Men det tilltalade icke nu på kvällkvisten. Ån låg blank och stilla, och vattnet såg så djupt ut. Bottnen där nere var lika långt borta som det blå taket där uppe. Och dess-

utom hade husbonden eller drängarna — hvem det nu kunde vara — som vanligt släckt den stora brasan där uppe i skyn, innan de gått till hvila. Hvad det skulle tjäna till var svårt att förstå, men så mycket var åtminstone visst, att den brasan torkade och värmde bra, när man var våt och frusen. Och därför passade det bäst att spara den där utvägen att ge sig ned i vattnet till en annan gång.

Ja, människorna voro i sanning ett underligt följe. Inte var det lätt att förstå sig på dem. Hvad skulle det nu tjäna till att spara på det smakliga gräset där borta på andra sidan om vägen för att sedan meja af det, som de i allmänhet brukade göra med allt godt och ätbart gräs, och servera det torkadt och smaklöst? Hvarför kunde man inte få äta det nu, medan det doftade och smakade så bra? De voro på en gång dumma och kloka, de där tvåfotingarna. De voro synnerligen kloka i att hitta på dumheter — som det där med gärdesgårdar och det där med hvitt mjöl på marken somliga tider.

Kunde någon begripa, hvad det skulle vara bra till att ösa ut hela drifvor af hvitt mjöl öfver marken och låta det ligga där i långa tider — kallt, hvitt mjöl, som inte dugde till mat, men täckte gräset, så att man inte kunde komma åt det? Det var det förargligaste af alla deras påhitt, emedan det var rent af omöjligt att på något sätt kringgå

verkningarna däraf. En lycka var det, att man i alla fall förstod sig något på gärdesgårdar.

Lillsvarten makade sig åter åt gärdet, men gick förbi de ställen, där nya störar och trodor voro insatta och virket luktade färskt.

Allt färskt var inte godt. Färskt gräs var bra, men färskt virke var inte bra — åtminstone inte i gärdesgårdar. Där virket var gammalt, där var det fördelaktigast att stå och skubba sig.

Ett stycke från ledet var just ett sådant ställe. Här placerade sig Lillsvarten med sidan mot gärdet och företog en skubbning, till först helt lätt, men sedan allt kraftigare. Ju starkare den tryckte, desto värre tycktes klådan blifva. Det knakade i de gamla störarna, gärdet spändes åt sidan, men fjädrade tillbaka, så fort trycket minskades. Svarten tog bättre ställning och lade sig med hela sin tyngd mot gärdesgården. Med ett kort knastrande brusto störarna ett stycke under gräsvallen, där de voro murknast. Gärdet vek undan och blef hängande i en stor bukt.

Lillsvartens klåda upphörde med detsamma.

Med ett elegant språng flöjde den öfver hindret och satte, frustande af välbehag, sin mule i den daggfriska klöfvern.

Om morgonen funno drängarna gårdens samtliga hästar i klöfverlandet, dåsiga af mycken och god mat.

* * *

Mjöltiden hade kommit, vintern var inne och för Lillsvarten hade ett nytt lif börjat.

Hittills hade den icke behöft gå med i de dagliga körslorna, utan användts en och annan gång för mindre maktpåliggande värf, mest dock för att lära sig skick och seder, som anstodo en väl uppfostrad unghäst. Men numera ansågs den mogen för samma arbete, som gårdens öfriga hästar utförde, och leddes dagligen ur stallet för att iföras sitt rede.

Allt detta var i Lillsvartens smak. Hällre följa kamraterna ut i det fria än stå ensam i stallet och långledas. En fröjd var det också att lägga i med alla krafter och rusa af med fart, när lasset tyngde. De andra hästarnas sätt att kneka sig fram kunde den alls inte tåla. Därför hände det ofta, att den själfmant styrde förbi, när den gick bakom dem i raden, och därvid hjälpte det icke, att körpojken slet i tömmarna och försökte hindra den.

Körpojken var annars en person, som icke mycket imponerade på Lillsvarten. Han var ny i gården och ovan med hästar, hvilket den märkte strax vid hans första besök i stallet.

Alfred — så var pojkens namn — hade blifvit tillsagd att rykta hästarna samma dag han kom till gården. Hemma i torpet, där han vuxit upp, hade de blott en ko. Till kon säger man »makas», när man vill ha den att stiga åt sidan, men till en häst säger man

»hommas». Det visste icke Alfred, utan klef in i spiltan till Svarten och manade den åt sidan med ett »makas».

I Lillsvartens öron lät detta som ett vanvördigt tal. Husbonden själf sade »hommas», och här kom en liten okänd en och sade »makas», alldeles som pigorna sade till korna. Den nosade på honom och tyckte, att han inte heller luktade bra, ty han luktade inte som gårdens folk, tog honom därför i håret och luggade honom faderligt.

Detta upprepades hvarje gång pojken kom med sitt »makas», tills han slutligen stortjutande gick in i stugan och beklagade sig. Då begaf sig en af drängarna med honom till stallet för att hjälpa honom. Han fick lära sig säga »hommas», och därmed följde någon fördragsamhet från Svartens sida.

Ibland kände det dock, att den fick lust att pina honom. Den låtsades af misstag trampa honom på fötterna, eller hittade den på att klämma honom mot spjelorna i spiltan. Ett särskildt nöje fann den i att knycka mössan af hans hufvud och slänga den öfver närmaste gärdesgård — förmodligen i afsikt att studera honom, då han producerade sig i dess älsklingssport att gå öfver stängslen.

Den vintern lerslogos kyttländerna i närheten af gården. Hästarna och allt karlfolket voro sysselsatta härmed. Lillsvarten fann arbetet mindre trefligt. Det var ett evigt

enahanda — från lergropen till kyttlandet och från kyttlandet tillbaka till lergropen.

En dag försökte den sig på ett litet skämt för att förlusta sig. Den låtsades bli skrämd för en stubbe invid vägen, kastade sig hastigt åt sidan och välte lasset i diket. Alfred, som gått och halfsofvit vid sidan af släden, rycktes framstupa med i diket. Det räckte en god stund för honom att krafla sig fram ur den djupa snön och bogsera släden upp på vägen igen. Under tiden stod Svarten och sneglade illparigt på honom och klippte förnöjdt med öronen.

Ehuru Lillsvarten icke var melankoliskt anlagd, fick den nu och då sina anfall af svårmod. Dess behof af medkänsla och omvårdnad var vid dessa tillfällen lika stort som dess öfvermod däremellan.

Vanligen satte den en ära i att rusa åstad med fart, där vägen gick uppför backe, äfven om lasset var tungt och backen hög. Men ibland tvärstannade den utan rimlig anledning inför en obetydlig stigning på vägen, anlade en ytterst ömklig uppsyn och såg menande bakom sig.

Manade man då på den, suckade den blott, men rörde sig icke. Slog man den, fick den tårar i ögonen och gjorde min af lägga sig ned och dö. Hästen lefver icke allenast af hö — ansåg den — utan af hvar och en smekning och godbit, som utgår af människans hand.

Det var omöjligt att i dessa filosofiska stunder få Lillsvarten i rörelse med mindre än att man smekte den, stoppade något godt i dess mun eller *låtsades* draga fram manen undan rankorna — ty vanligen befanns allt vara i sin ordning. Äfven med den annars ringaktade drängpojkens deltagande höll den vid dessa tillfällen till godo och snöt tacksamt sin näsa på hans rockärm, innan den åter gaf sig i väg. Den ansåg måhända det som ett förmildrande drag hos pojken, att han var tillgänglig för uppfostran — att han lärt sig ha brödbitar till hands för dessa sorgens stunder.

Människan har sina sympatier och antipatier, ofta nog oförklarliga och i allmänhet desto bestämdare, ju mer utpräglad individualiteten är. På samma sätt förhåller det sig också med djuren.

Gustaf Brandt fördrog icke paraplyer, drängpojken Alfred hade en bestämd motvilja för klimpgröt och Lillsvarten kunde rakt icke tåla pärtkorgar. Orsaken härtill vardt aldrig uppenbar för någon af dem. Det förhöll sig blott så och kunde icke hjälpas.

Emellertid fordrade Brandten, som icke kunde med paraplyer, att pojken skulle äta klimpgröt, och hvardera fordrade, att Svarten skulle icke blott fördraga, utan till och med draga pärtkorgar. Och häri låg onekligen en viss orättvisa.

Hvad pojkens fordringar vidkom, satte sig

Lillsvarten helt enkelt öfver dem. Så fort han försökte smuggla en pärtkorg på släden eller kärran, blef den rasande, sparkade och väsnades, tills han tog till fötters, lämnande korgen att på egen hand mäkla med hästen. Det slutade alltid med korgens »afsättning».

Värre var det, när Brandten själf höll i tömmarna.

Då Svarten en gång vid ett dylikt tillfälle ville drifva sin vilja igenom, blef frågan ganska invecklad. Husbonden använde pisken, Svarten försökte göra sin mening gällande med tillhjälp af hofvarna. När de sålunda hållit på en god stund, utan att någondera parten kände sig vederlagd, hittade Brandten på ett mycket gement argument — ett argument, som växte vid vägkanten. Han ryckte nämligen till sig en hel näfve brännässlor och stack dem under svansen på motparten.

Det hade afsedd verkan.

Med ett skri satte Svarten i väg och flög åstad som en galning. Det gnistrade undan hofvar och hjul, och kärran krängde vådligt i vägkrökarna. Både Brandten och korgen fingo åka den gången litet mer än godt var för deras välbefinnande. Korgen hoppade af och an som en besatt än på ryggen än i famnen på Brandten, som själf med fladdrande hår skumpade upp och ned på kärrflaken i ett slags sittande dans, mycket originell, men icke synnerligen graciös. Ändtligen fick han in töm-

marna, slog dem kring sina näfvar och försökte med uppbjudande af hela sin styrka få Svarten att hejda sig. Fåfängt! Den klämde blott svansen bättre till, nässlorna brände värre, och farten ökades.

Det var visserligen under en aktningsvärd husbondes värdighet att hysa fruktan, men Gustaf Brandt kunde i alla fall icke låta bli att med en viss oro fråga sig själf, hur detta skulle sluta. Rågåkern och hamplandet vid sidan af vägen flöto ihop som två vattenströmmar, gärdesgården strök förbi som en enda grå vadmalsväf, korgen var fullt galen och gjorde de mest vettlösa språng . . .

Det slutade så, att Lillsvarten vek in på en biväg och rusade rakt mot en rivägg. Redet brast och hästen tvärstannade — märkvärdigt nog utan att taga någon skada af stöten. Husbonden hade i sista ögonblicket makat sig af kärran, men korgen fortfor i sitt omtöcknade tillstånd att åka, tills den slungades mot väggen. Af skulle den i alla fall!

Det var den gången.

En annan gång slutade det med en formlig brottningskamp mellan husbonden och hästen.

Det var vinter, och tvätten skulle köras ned till den stora vaken på isen. För att undvika meningsskiljaktigheter om lassets beskaffenhet, gjordes allting i ordning, innan Svarten leddes ur stallet för att spännas för. Klädkorgarna öfvertäcktes omsorgsfullt. Det före-

föll rakt omöjligt att gissa sig till, hvaraf lasset bestod.

Emellertid dansade Lillsvarten mycket oroligt, under tiden den spändes för, och så fort husbonden fattat tömmarna och stigit på släden, knäppte den svansen tätt till kroppen och satte af i fullt sken. Den visste tydligen trots allt, att det var sattyg med i lasset, och misstrodde på grund af tidigare lärorika rön ärligheten i Brandtens sätt att förfäkta sin mening. Här var allt bäst att gno, tänkte Svarten. Och undan gick det, så att snön yrde och Brandtens stora öppna skinnpäls flaxade och smällde som en festfana i stormväder.

Sin vana trogen vek Lillsvarten igen af på en biväg. Denna biväg råkade vara ett igendrifvadt fätåg. Här bråkade den sig fram några tiotal meter, men då var det stopp. Andtruten stod den ända till sidorna i snön och stampade, men kom icke ur fläcken.

Då ansåg husbonden, att hans stund var kommen. Han löste filuren ur redet och försökte leda den till närmaste gärdesgård för att binda fast den i och för ett litet slutpåstående, som han ämnade göra i den föreliggande frågan om pärtkorgar och deras berättigade förekomst på slädar och andra åkdon.

Men Svarten, som aldrig lyckats öfvervinna sin motvilja för gärdesgårdar, fann det högeligen oförsynt att vädja till en sådan och

satte sig på tvären. Sålunda kom det till en ordentlig brottning mellan församlingens två envisaste viljor.

Lillsvarten reste sig på bakbenen och försökte med hofvarna kafva omkull motståndaren. Den var icke heller sen att använda tänderna, där den blott kom till. Brandten åter siktade åt att få ett grepp kring motståndarens hasor i afsikt att välta den. Men medan han höll på härmed, lyckades Svarten få ett fast tag med tänderna i hans pälskrage. Den slängde honom på rygg i snödrifvan, hvarpå den ställde sig grensle öfver honom med hofvarna på pälsen, som slagit upp i fallet.

Där låg nu Brandten som ett utslaget kort, utan att kunna röra sig.

Lillsvarten tog segern med lugn och värdighet, såg sig likgiltigt omkring, åt litet snö, slängde med hufvudet och ruggade sig, men bibehöll under allt detta sin position.

Omsider behagade den taga någon notis om sin herre och husbonde, som låg där vanmäktig i snödrifvan och knöt näfven i pälsärmen. Den böjde hufvudet ned och nosade honom vänskapligt i ansiktet. Brandten, som icke saknade sinne för humor, öfverväldigades af det komiska i situationen och brast ut i skratt.

Då var det, som om Svarten skämts. Den steg vackert åt sidan, lämnande husbonden all önsklig frihet, och lät beskedligt leda sig

hem. Brandten var nämligen för klok att med dess tillhjälp försöka skaffa lasset vidare. En af de andra hästarna fick draga den ned till vaken.

Som en tänkande man var Gustaf Brandt icke omöjlig för uppfostran och utveckling. Det hade plötsligt klarnat för honom, medan han låg korsfäst i snödrifvan, att Lillsvartens motvilja för pärtkorgar hade stor likhet med en viss persons paraplyhat. Och när man själf hade små egenheter, borde man icke bedöma dem alltför strängt hos andra.

Lillsvarten blef nära trettio år gammal, men ingen kunde säga, att den någonsin utan trakasserier dragit ens den lönligaste pärtkorg.

KÖTTETS BEGÄRELSE.

Anders Larsander kunde inte förstå, hur det kom sig, att han kände sig yngre, allt hvad åren ledo.

Som nu denna morgonstund . . .

Höstsolen sken in genom de två sängkammarfönstren, när han vaknade. Som två stora floder flöt ljuset in öfver de hvita möblernas blommiga öfvertåg, öfver mattornas randade väf och det invecklade mönstret på kattunstäcket. Han blef klarvaken och skojfriskt glad till sinnes, när han såg, hur alla färgerna lyste i solskenet.

Från köket hörde han kaffepannans puttrande ljud, beledsagadt af hans fryntliga gummas skratt och pigans alltid ljudliga öbomål med det goda tonfallet.

När han var trettio år och däromkring hade han sällan känt sig så hjärtinnerligen nöjd som nu. Den tiden hade det varit, som om någonting beständigt jagat honom vidare — bort från stundens trefnad. Han hade jämt och samt haft en förnimmelse af att något var glömt, att något borde uträttas, att det

höll på att gå på tok i ett eller annat afseende.

Men nu kunde han sitta långa stunder och fröjdas i sitt stilla sinne åt sådana småsaker som det präktiga, blanka mässingshandtaget på kammardörren — han hade hemfört det från sin första resa till Sverige — den mjuka sängmattan, som gumman sytt, då hon var i sina föraste år, porslinsgubben på rökbordet och sådant.

Och ändå hade han nu liksom också den tiden konkurrensen att tänka på, den beständiga konkurrensen med boskapshandlarna och slaktarna där borta i landsförsamlingen. Förr blef han på dåligt humör, blott han tänkte på dem, nu tog han dem med gemytlig ro. Och ju lugnare han blifvit, desto bättre hade det gått honom. De ägde gård och grund, när han började med två toma händer. Nu hade han också gård och grund, och det i själfva staden.

Men det hade en gång varit nära däran, att de handlat omkull honom.

Då, när det varit som värst, hade hans kraftiga natur och inneboende lustighet plötsligt reagerat. Hvad hade han att ängslas för — en frisk karl med två starka armar? Lifvet låg ju för honom, fullt af allehanda ljusa möjligheter. »Laga min hvita väst i ordning!» hade han sagt till gumman och klappat henne på axeln. »I morgon går vi på nyårsbalen!»

På denna nyårsbal hade han tagit hela herrummet med storm. Han hade befunnits kunna flera historier än hela stadens patroner och småborgare tillsammantagna — och det ville säga rätt mycket det. Med det friska humöret hade också omslaget i affärsställningen kommit.

Vägguret i sitt rococoskåp hickade ett tag enligt sin vana att på förhand underrätta om timslagen. Några minuter senare vidtog det med sitt återkommande inledningstal, som bestod i ett dämpadt surrande, gick så öfver till själfva saken och slog ljudligen sju.

»Du håller också bra ut, du», sade Larsander och klef ur bädden, när sista slaget förklingat. Han gick fram till klockan och smekte den, medan han öppnade skåpet och såg efter, om loden lupit ned. »Men du blir i alla fall inte yngre som jag», tillade han.

Han fick tag i strumporna och begynte klä dem på sig. Enligt sin vana klef han därvid tillbaka i sängen och satte sig där. Det kändes så skönt att hålla fötterna mot den varma bädden, tills han fått strumporna på. Den vanan hade han kvar från pojkåren, då han tjänade som vallgosse på landet, och han kunde icke komma ifrån den. Det hjälpte icke, att gumman skämtade om hans pojkfasoner att sitta i sängen och kläda på sig, icke heller att hon täckte golfvet med tjocka, mjuka mattor. Han tyckte sig allt ännu känna

kylan från bondstugans kalla golf i fötterna hvarje morgon, då han steg upp, och sökte sig därför instinktmässigt tillbaka till sängen igen, så fort han funnit strumporna. Icke utan välbehag mindes han därvid ofta sin bädd i stugans fållbänk samt den sköna skinnfällen, som täckte den. Den bädden hade varit en angenäm tillflyktsort, när han vintermorgnarna blifvit purrad af husbonden och barfota sökt sina tillhörigheter i den kalla och mörka stugan.

Det var också mycket annat han mindes från sina pojkår.

Denna soliga morgon återkallade särskildt i minnet de vackra höstdagar han gått vall med korna på strandängen. Han hade i uppdrag att hålla dem på afstånd från hafreskylarna på kyttlandsskiften i närheten. För att bättre kunna hålla uppsikt öfver kräken hade han med sin matväska klättrat upp på taket af en proppfull ängslada och bosatt sig där. När tiden blifvit honom lång hade han företagit sig att rigga mast på ladan och lekt sjöman hela dagen. Präktig skuta! Stadig i sjön, ehuru något svårmanövrerad!

Han fick en brinnande lust att återse den ladan. Nu stod den helt säkert full med hö igen. Han kunde klättra upp på taket liksom då, lyfta upp ett par takflankar och bereda sig en hemtreflig kajuta i det doftande höet inunder. Hvad det skulle smaka att sitta där

och äta smörgåsar och dricka surmjölk till ur en hederlig träflaska! Tänk, om man skulle taga gumman med och bosätta sig där i ladan för en vecka eller par nu på höstsidan!

Hans tankar löpte ut i en lustig fortsättning, som kom honom att skratta så hjärtligt, att han måste afbryta påklädningsproceduren. Han föreställde sig gumman balanserande på taket och klättrande upp och ned längs laduknutarna.

Märkvärdigt annars, att just dessa höstdagar på strandängen hade förebådat, hvad han skulle komma att syssla med i lifvet: kor och fartyg! Han hade ju förtjänat sina vackraste pengar med att exportera kreautur och förse fartyg med köttproviant.

Med ens erinrade han sig, hvad han fått höra af kommerserådet i går.

Nästa vecka skulle två engelska fartyg löpa in i Yxpila hamn, och de behöfde kött, mycket kött. Men som det nu hade blifvit ett godt höår, var det ondt om slaktboskap. »Huru tillfredsställa denna köttets begärelse?» mumlade gubben Larsander för sig själf. Han hade för närvarande inte en klöf att slakta ned. Sedan han förgäfves grubblat på saken en stund, slog han den ifrån sig med samma ord, med hvilka fader Abraham i tiden tröstade sin son Isak på Moria berg: »Vår Herre förser oss nog med slaktoffer». Man skulle bara tro.

Påklädningen hade fortskridit till knäpp-

ningen af västen. Då han kom till de två knapparna på magen, stannade han tveksam. Här var det åter ett »aber». Skulle de stå bi eller icke, de två knapparna, som hade den ansträngande uppgiften att sammanhålla västen i de stora vecken tvärs öfver hans bekymmersamt tilltagande mage. För icke länge sedan hade gumman sytt i dem med sin starkaste tråd, och nu hängde de åter betänkligt lösa. Han ryckte pröfvande i dem med den påföljd, att båda knapparna lossnade.

Då Mina kom in med morgonkaffet, stod han med affällingarna i hand och såg ogillande ned på sin mage. Mina fick ett dystert svar på sin morgonhälsning och tyåtföljande nigning. Hon antog, att mästarn sofvit illa, och lade band på sin språksamhet för att icke törna på undervattensklippor af dåligt humör. Som erfaren kustbo visste hon, att man skulle färdas varligt i oklara vatten.

Hade hon dock närmare gifvit akt på gubben, skulle hon ha funnit, att det var allt annat än dåligt humör, som lyste ur blicken. Med en spjufveraktig glimt i ögonen tog Larsander ett par bitar socker ur skålen och lät dem jämte de två västknapparna försvinna i den fyllda kaffekoppen, rörde så om och läppjade pröfvande på kaffet.

»Hvad är det för trolldryck, som Mina kokat åt mig i dag? Det är väl inte meningen att förvrida hufvudet på mig?» Han

smackade med tungan och såg forskande på Mina.

»He? Duger det inte? Bättre kaffe kan jag inte koka, än frun köper. Och inte är det något fattigårskaffe, som kostar mark marken.»

»Mark marken? Nej, det här kaffet har bestämdt inte sålts efter vikt. Jag tycker det smakar, som om det sålts efter dussinräkning.» Han håfvade upp de två knapparna ur koppen och höll dem framför Mina. »Tyckte jag inte det, att kaffet smakade hornknappar!»

»Kors i Jessingen!» utbrast Mina. »Hur har knapparna kommit i kaffekoppen? Det här är aldrig på rätt, sa' Storback-Ant, trädde armarna i byxskalmarna. Och så har nu mästarn också tunga i mun som en hundnos! Aldrig hade jag känt smaken af två knappar i en hel kaffekopp.»

Mina tog kaffet och rände ut i köket, där det blef ett himlande öfver den märkvärdiga händelsen. Kaffepannan rycktes från hällen och underkastades en grundlig undersökning, tills frun midt i allt brast ut i ett klingande skratt.

Härvid afbröt Mina inventeringen af pannan och såg frågande på frun. Hon misstänkte smått, att det var på hennes bekostnad frun skrattade — en misstanke, som också strax besannade sig.

»Mina förstår väl, att knapparna inte kan komma från kaffepannan», förklarade frun.

»De skulle ha fastnat i pipen. Den är ju för trång för dem.»

»Nej, men se, så tokig jag är! Ursäkta misstaget, sa' Esselström, lugga' blårflagen i stället för pojken sin. Men hvadan i all världen har då knapparna kommit i koppen?»

Mina ställde kaffepannan ifrån sig och såg oförstående ömsom på frun, ömsom på pannan.

»Knapparna är ju från mästarns väst», upplyste frun, hvars munterhet ytterligare steg, när hon fick sammanhanget klart för sig. »Mästarn har förstås själf lagt dem i koppen.»

»Nej, men se, se! Det var farligt nära, att han narrat mig igen. Undra sen, att han blifvit rik, som är så bra till att ljuga! Hur våga' frun ta honom? Aldrig hade jag vågat lägga mina kontar på hans kärra!»

Inne i sängkammaren gick Larsander omkring och hade roligt åt dialogen i köket. Framgången af hans lilla puts höjde yttermera den glada morgonstämningen. Ansiktet sken och magen hoppade, medan han skrattade sitt vanliga ljudlösa skratt. Mina var bra hon! Henne ville han inte mista för tusen riksdaler.

Han stoppade sin morgonpipa och ställde sig vid fönstret, blickande med välbehag öfver den lilla gårdsplanen med dess omgifvande, väl målade byggnader och plank. Där han stod, kunde han se paradtrappans förstugukvist i vinkeln mellan husets gatu- och gårdsflyglar samt brunnen med dess leksakstimra

och sluttande lock. Den slanka ungrönnen, som stod där tätt invid, prunkade i höstsolen med sina röda bär och granna blad. Nej, han måste allt gå ut och sätta sig i solskenet på trappan för att taga ett sista afsked af sommaren!

Medan han satt på trappan, rökande sin pipa och blåsande ut rökringar, som långsamt höjde sig i den stilla, klara höstluften, hörde han en kärra skramla på gatan utanför. I ramen af den öppna porten syntes Brömsens Niss, som med sin stickade yllemössa på hufvudet tronade i sitsen af sin stasskärra och styrde sitt ök in på gården. Hjulen höggo dunkande mot rännstenen, och Nissens lurfviga hufvud rycktes därvid till en något djupare godmorgonnickning än afsedt var. Han kom på sin sedvanliga stadstur och hämtade den öfliga gåfvan af mjölk och smör till köket, där han till gengäld åtnjöt fritt kvarter, medan han uppehöll sig i staden.

Då han befann sig midt framför trappan, märkte han, att Larsander tilltalade honom, men han kunde icke uppfatta, hvad han sade. Han höll in tömmarna, krängde sin yllemössa öfver åt vänster, strök håret från högra örat och sträckte på halsen för att höra bättre. Han såg tydligen, att Larsander ansträngde sig för att göra sig hörd, men kunde ändå icke uppfatta någonting.

Brömsens Niss tyckte, att detta var märk-

värdigt. Att inte höra på par famnars afstånd — han, som ändå alltid haft god hörsel!

Larsander ansträngde sig fortsättningsvis att göra sig förstådd. Förgäfves. Allt hvad Niss kunde uppfatta, var ett otydligt mummel, liknande en humlas ordlösa tal eller det aflägsna surret från en spinnrock. Och ändå satt den andra där med händerna kring munnen och skrek, så att han blef blå i ansiktet.

Brömsens Niss vardt förfärad, där han hängde i sitsen på sin kärra. Han skvatt upp ur sin lutande ställning och svängde sig mot trappan för att bättre kunna se den andra i synen. Hade mästarn blifvit galen eller hade han själf blifvit döf? Han blef sittande med öppen mun och stirrade på Larsander med ögon, runda som en ugglas.

Larsander såg medlidsamt på honom och skakade på hufvudet.

Niss slängde tömmarna ifrån sig, klättrade ned från kärran och gick fram till trappan med handen bakom örat för att höra bättre. Och nu kunde han svagt förnimma, hvad den andra ropade i örat på honom.

»Är eldsvådan slut redan?» sporde Larsander för femte gången.

»Hvilken eldsvåda?»

»Eldsvådan i Storbyn, vet jag.»

»Inte har där varit nån eldsvåda.»

»Hvad pratar du? Kyrkklockorna har ju ringt hela morgonen.»

»Har de ringt?»

»Javisst! De ringer ju allt ännu. Hör du inte det? Jag tror du håller på och blir stendöf.»

Niss funderade ett ögonblick på det sista. Gick så, utan att svara, fram till öket och kittlade det i svangarna. Frida — så hette kampen — var ett gammalt, något nervöst sto med utvecklade sedlighetsbegrepp och anspråk på att få vara i fred för slika karesser. Hon lade öronen längs nacken samt sparkade och bet ifrån sig under ett ljudligt och ilsket »ih».

Riktigt!

Ett stort ljus gick opp för Brömsens Niss. Han hade utmärkt bra uppfattat Fridas harmfulla utrop. Det var alltså inte något fel på hans hörsel. Larsander hade drifvit skoj med honom — låtsat ropa och bara mumlat. Men Niss lät ingenting förmärka, utan tog till tömmarna och gjorde sig i ordning att köra sin väg.

»Hvart skall du ta vägen?» frågade Larsander med full röst.

Intet svar.

»Skall du inte spänna ur och låta Frida hvila?» ropade Larsander. »Jag tror du blifvit både döf och tokig.»

Niss sade ingenting. Han bara såg på Larsander med samma dumma min som förut och skakade på hufvudet.

Larsander vinkade honom till sig.

»Hvart skall du ta vägen?» ropade han i örat på honom.

»Får väl lof att fara raka vägen till doktorn. Har bestämdt fått fel både på öronen och ögonen.» Svaret lät på en gång saktmodigt och ynkligt.

»Hvad fattas ögonen då?»

»Jag vet inte, men på tok är det med dem.»

»Hur så?»

»Jo, då jag kom körande »kaffevägen», mötte jag Finnbäck från kyrkbacken med en lång rad slaktkuddor. Men hvadan sku' han ha kunnat få dem den här tiden, då ingen säljer kreaturen sina? Jag såg bestämdt miste.»

Det där om de många slaktkuddorna verkade oroande på Larsander.

»Är du säker på att du såg miste?» försökte han med vanlig röst.

Niss öppnade munnen och gapade fånigt, strök mössan öfver åt högra sidan och vände vänstra örat till för att pröfva, om han hörde bättre med det.

»Är du säker på det, att du såg fel?» tutade Larsander af alla krafter i örat på Brömsen.

»Jo, nog är jag säker på det», genmälde denne bekymradt. »Då jag kom uppför Hongells backen, såg jag dessutom fullt af folk i Forséns gatubod, där det aldrig brukar vara någon. Och af Finnilä-pojkarna har det blifvit ett helt kompani. Det kan aldrig vara möjligt. Nog är det på tok med ögonen mina också. Måste bege mig raka vägen till doktorn.»

Hur skulle man nu vidare manövrera karlen, frågade sig Larsander.

Han fann, att den saken tålde att fundera på. Där stod Niss och såg så trovärdigt olycklig ut som en oxe, som tappat sin jämtra.[1] Likväl var det uppenbart, att han i sin tur dref skoj med honom själf. Var det sanning eller lögn, det där om Finnbäcks många kor? Fråga människan på heder och samvete gick inte an. Det skulle ha varit detsamma som att erkänna sig öfvertrumfad som skämtare.

»Stackars Niss! Hvad skall det nu bli af dig, om inte doktorn kan hjälpa dig?» slog Larsander in på en försöksutväg. Han ropade med gråten i stämman och fick tårar i ögonen. »Det är synd, att en ka-karl i sina bästa år . . .»

Mera fick han icke fram. Han måste snyta sig.

»Ja, hvad skall en stackare göra?» snyftade Niss på sitt håll. »Lifvet är en jä-jämmerdal.»

»Men du vet, kära Niss, hvar du alltid har en vän. Kom till mig, när den ble-bleka nöden klappar på din dörr!» Larsander vände bort ansiktet för att dölja sin rörelse. »Jag skall aldrig glömma de gånger du underrättat mig om Finnbäckens fä-fästigar. Det kan du lita på!»

Niss mottog hans framsträckta hand och försäkrade, synbart rörd, att han alltid skulle

---

[1] Jämtra = tugga.

bistå vännen, så långt hans ögons ljus räckte till. Och han tillade högtidligt:

»Hvem tänker i en sådan stund som denna på krä-kräken i Purmo! Men det är så, att där lär det finnas kuddor till salu. Till Kannus lönar det sig inte att fara. Finnbäcken kom just därifrån.»

»Tala inte om snö-snöd vinning! Hvem tänker på sådant nu!» Känslan syntes bli Larsander öfvermäktig. Han måste svälja ett tag och torka ögonen. »Se till, att du fort kommer till doktorn och får hjälp! Frida kan ju stå här under tiden . . . I Pu-Purmo, sa' du?»

»Ja, i Pu-Purmo . . .»

Frida vände på hufvudet och såg menande på dem, svängde föraktfullt med svansen och suckade.

Medan Niss spände ur och tjudrade Frida, satt Larsander kvar på trappan, synbarligen försjunken i vemodiga betraktelser öfver det upprörande samtalsämnet. I långsam takt sög han till en början röken ur sin slangpipa och formade sina vackra ringar. Men ju längre det drog ut med Fridas frånspännande och tjudring, desto häftigare blossade han. Blef inte gubbstuten snart färdig att ge sig i väg? Larsander fann det icke mycket tilltalande att nödgas sitta där overksam och spela den medlidsamma, medan det sjöd inom honom af ifver. Han borde rätteligen redan vara ett godt stycke på väg till Purmo. Men bryta

upp och förråda sin oro — nej, det skulle inte hända ... Han bolmade förfärligt. Röken kom i täta stötvisa bloss. Den bildade icke vidare några välformade ringar ... Tänkte inte gubben på att vattna kräket ännu? Jo visst! Där höll han på med att söka fram en stäfva ur stallet. Och så det räckte att ta upp vatten ur brunnen och stänga brunnslocket! Aldrig hade Larsander förr märkt, att Brömsens Niss var så förbannadt omständlig.

Ändtligen blef Niss färdig med Frida och gjorde sig i ordning att gå.

»Rök inte opp skaftet! Det luktar redan brändt», anmärkte gubben i förbifarten, när han passerade trappan.

»Du har rätt — det luktar verkligen brändt», medgaf Larsander. »Jag ville undersöka, om du har fel på väderkornet också. Men det är som förr, märker jag. Gud ske lof för det!»

Han höll sig fortfarande i rollen och ropade orden efter den andra.

»Gud ske lof för det!» svarade Niss och skoflade i väg på sina breda fötter åt porten.

Så fort Brömsen försvunnit, reste sig Larsander, knackade ur pipan och gick raka vägen till drängkammaren. Där höll August, dränggossen, på med att smörja sina stöflar. Han fick nätt och jämt tid att slutföra detta arbete, ty mästarn hade stor hast att få Petter i redet. I köket blef det också mycken fart i frukostserveringen. Mina fick lof att i flygande fläng

fylla assietterna med kallskänksmat. Larsander gaf sig icke tid att sätta sig till bords, utan naffsade i sig på stående fot det ena efter det andra, i den ordning assietterna kommo in. Frun stod bredvid under tiden och sydde i de två deserterande västknapparna.

Nu höll August framför trappan, och Larsander skyndade sig att klifva upp i enspännarn, hvars bågfjädrar böjde sig starkt under trycket af hans ansenliga lekamen. Petter skrapade otåligt med hofvarna och satte i väg, så fort den kände husbondens vana grepp i tömmarna. August hade all möda att hinna kasta sig upp på baksätet.

— — —

Det gick raskt framåt utefter den lätt frusna landsvägen. Petter fnyste af fröjd att få sträcka på sig efter många dagars tvungen stillhet i spiltan. Gräsvallen vid sidan af vägkanten glimmade af frusna daggpärlor, och kärrspårens nattgamla is brast med ett knastrande ljud under de framilande hjulen.

Larsander njöt af den starka farten i den friska morgonluften, men höll försiktigtvis Petters stora ifver något tillbaka. De hade en lång väg för sig, och det dugde ej att misshushålla med krafterna de första milen.

Inom kort befunno de sig under kyrkbacken, där Larsanders mångåriga konkurrent Finnbäck bodde.

Nu fogade det sig så, att den första Lars-

ander såg, när han nådde backens krön, var ingen annan än Finnbäck själf, som jämte sin yngre bror höll på att basa gärdselbindor vid sidan af landsvägen.

De hälsade på hvarandra med den skenbara hjärtlighet, som plägar utmärka förnuftiga konkurrenters sätt att umgås med hvarandra

»God morgon, god morgon! Hvart skall mästarn ta vägen med sådan fart?» sporde Finnbäck och gick fram för att skaka hand med Larsander, som höll in tömmarna. »Är det inte tid att stanna och smörja ihop några roliga historier för oss?»

»Hinner inte den här gången», svarade Larsander och tryckte varmt den framräckta handen. »Det kom två engelska fullriggare i går till Yxpila hamn. De har beställt af mig en massa kött till i öfvermorgon — tre hundra pund. Det skall alltsammans skaffas i dag, så du kan förstå, att jag inte hinner sitta här och ljuga historier.»

Sade och skramlade vidare längs den frusna landsvägen, vände sig om och nickade gemytligt till afsked.

Finnbäckarna visade icke någon håg att återtaga sitt arbete, sedan Larsander försvunnit. De stodo tysta en stund och sågo på hvarandra. Bådas ansikten afspeglade samma skadeglada tankar. Slutligen bröt den äldre brodern tystnaden.

»Tror du han hinner skaffa tre hundra

pund färskt kött till i öfvermorgon?» sporde han lågmäldt.

»På fem mils omkrets står inte en klöf att fås», svarade den andra. »Det vet vi ju. Men vi kan skaffa det, vi.»

»Vi kan det.»

»Så slaktar vi vårt då!»

»Vi gör så. Det är ju bara att hjälpa engelsmännen.»

De släckte elden, som de tändt för basningen af bindorna, och förfogade sig skyndsamt hem.

— — —

Den dagen och den följande gjorde bröderna Finnbäck mycket färskt kött.

Och när köttet blifvit ordentligt upplassadt på långflakar, åkte de gladeligen i väg därmed till Yxpila.

Men där syntes inga utländska fullriggare. Endast tullkuttern låg utanför bryggan och red för sitt storankare i den briska blåsten. För öfrigt var hamnen tom.

Bröderna Finnbäck togo åter en lång titt på hvarandra.

»Hva' sa' du?»

Det var den äldre brodern, som äfven nu till först återfick talets gåfva.

Han hade så gärna sett, att den andra kunnat ge en tillfredsställande förklaring på det öfverraskande sakförhållandet, att hamnen var tom, och försökte därför framkalla den med sin fråga. Men den andra hade ingen

förklaringens balsam till hands. Det enda svar han gaf var ett frågande framstött

»Häh?»

Så företogo de sig åter att gapa utåt vattnet. Hafvet var storartadt som alltid, men ingendera hade sinne för dess skönhet just nu. Omedvetet vändes deras uppmärksamhet mot tullkuttern. Det rökte från kabysen, och kockspojken blef synlig med en kaffebricka, som han placerade på kajuttaket. Uppsyningsmannen — kutterns befälhafvare — kom ut från kajutan med en flaska i handen och slog sig ned vid kaffebrickan. Det såg trifsamt ut. Gubben ombord njöt synbarligen af sin tillvaro. Han tände sin pipsnugga och splissade i sitt kaffe med ett försvarligt kvantum skeppargrädde. Man kunde från stranden se, hur han läppjade på drycken och belåtet smackade med läpparna.

I det ögonblick gubben förde koppen till munnen, slog det den äldre Finnbäck, hur blankt åt helsike det gått med hans senaste affärsspekulation.

»Att folk skall kunna ha det så hutlöst bra, just som en annan har blifvit så svinaktigt lurad!» hväste han med tanke på gubben vid kaffebrickan — vände sig om och spottade.

»Och så påstod den skojarn Larsander till på köpet, att han inte hann ljuga för oss!» kom det från den yngre brodern.

»Den salta sakran!»

Bröderna Finnbäck hade icke lust att inlåta sig i samspråk med någon i närheten, utan funno det vara bäst att så fort som möjligt styra hemåt igen. De kände sig nästan lika mycket slaktade som sina kreatur, där de måltigande larfvade i sanden vid sidan af sina lass.

Den veckan blef köttet mycket billigt på stadens torg.

* * *

Några dagar senare återvände Larsander från sin tripp till Purmo och närgränsande församlingar.

En bölande boskapshjord följde — under Augusts ledning — tätt efter honom, där han sittande i sin smala enspännare gjorde sitt högtidliga intåg i staden. Folk hastade till fönstren för att se, hvad som stod på. Larsander slog hälsande ut med handen och nickade fridsällt till höger och vänster som en segrare från sin triumfvagn.

I Nejnstedtska hörnet stod i en hop af pojkar stadens trasiga original Perlgren — »Finlands första konstnär», som han kallade sig — med sin harpa i handen. Han hade nyss uppvaktat kaptenskan Virkberg på hennes födelsedag och henne till ära iklädt sig sin röda fez med den svarta tofsen, som artistiskt hängde ned på hans »blomstrande» kavajaxel.

När Larsander åkte förbi, stämde Perlgren upp med sin gälla nasalton:

»Friskens Fia, Friskens Fia,
se, hur månen skin!»

Han ackompagnerade sig på sitt skrälliga instrument med de tre återstående strängarna af tjugofyra. Triumfatorn lät en silfverslant singla ned till hans fötter. Pojkarna hurrade och boskapen stämde in med sina naturfriska basar. Det var det högtidligaste intåg, som staden upplefvat allt sedan salig kung Adolf Fredriks landsfaderliga besök i tiden.

För öfrigt gick allt som efter noter. Samma dag Larsander anlände till staden, inlöpte också de två väntade fullriggarna i Yxpila hamn. »Köttets begärelse» blef tillfredsställd — enligt en af Larsander för tillfället dikterad markegångstaxa.

— — —

En af de närmast följande dagarna satt Larsander åter i solskenet på sin trappa, rökande sin största sjöskumspipa, då Brömsens Niss kom in genom porten, denna gång till fots.

Brömsen hasade in på sitt släpiga sätt och hälsade allvarligt »god morgon!»

»Nå, hur är det med syn och hörsel nu?» sporde Larsander.

»Åja, tack, det artar sig.»

»Hvad menade doktorn om saken?»

»Jo, han sa', att det var fotsvett, som slagit sig åt hufvudet . . . Men det var dyra droppar han skref åt mig!» Niss skakade bekymradt på hufvudet.

»Det kan inte hjälpas. Ögon och öron är dyrbara ting. De måste skötas. Här skall du få till droppar!»

Larsander lösgjorde några vackra sedlar från packen i sin plånbok och räckte dem öfver åt Niss.

»Tack, tack! Ögon och öron är nog dyrbara ting», medgaf Niss och gick in i köket.

Larsander sög ett långt drag ur sin pipa och blåste ut röken i en fin stråle. Så reste han sig hastigt, gick in till gumman och föreslog henne en tur till landet — till sin födelsebygd.

Det var en viss ängslada han ovillkorligen ville se just nu.

BOSUNDENS FINA MÅG.

Elden brann sömnigt i den öppna spiseln, där den stora grytan hängde tätt öfver kastveden och hämmade dess lust att flamma och spraka. I de bortre hörnen af stugan rådde en spökfull halfskymning. Lill-Matt höll sig därför helst i närheten af spiseln, där han drog sin pärtsläde efter sig på golfvet. Gällde det att göra en afstickare till de mörkare delarna af stugan, valde han den kant, där mor hade sina sysslor. Det var trakterna vid silbänken och kärlhyllan, ty där höll hon för tillfället på att lägga upp aftonmjölken. Men till hörnet borta vid klockskåpet kunde det inte bli fråga om att utsträcka färderna nu på kvällen. Där hängde fars stora respels med raggen utåt och såg hemsk ut i halfskymningen. Han tyckte inte heller om att stanna vid fönstret, där det becksvarta vintermörkret stirrade in.

Helst höll sig Lill-Matt i närheten af Dräng-Janne, som laggade en smörbytta vid sipseln. Janne hade slöjdat pärtslädan åt honom och var så förunderligt snäll. Lill-Matt kunde inte förstå, hvarför syster Tilda bemötte Janne så

ovänligt. Och mor hade inte heller den riktiga synen på Jannes förtjänster, tyckte han. Sammanhanget var betydligt oklart i denna punkt.

»Sitter du där å påtar med smörbyttan allt ännu? Ska' du inte gå ut och hjälpa far laga slädan i ordning?»

Det var Tilda, som slängde dessa ord öfver axeln till Janne, medan hon höll på och lade löpe i grytan. Det skulle bli en högst osedvanlig ost af den hon nu tillagade. Med den osten hade hon sina särskilda afsikter. Hon bakade in sina fagraste framtidsdrömmar i den.

»Ja byttan är det väl ingen hast med», tillade mor. »Men slädan skall vara i ordning i kväll.»

Det var sagdt liksom i förbifarten, men i en ton, som inte lät likgiltig.

Janne låtsade emellertid alls inte höra. Det enda som antydde, att han berörts af anmärkningarna, var ett flyktigt leende, som for öfver hans ansikte. Han tänkte med ömkan på Tildas ifver med osten och slädan och gubbens stadsresa och ändamålet med alltsamman — för se ändamålet var att fånga den tupékammade målargesällen Kingelin, som hon träffat på stadsresorna hon gjort tillsamman med farsgubben. Hvad skulle hon med den att göra? Var det karl för Bosunds-Mattas dotter? Ånej! Inte högg han en famn ved om dagen. Gården skulle få skam af en sådan måg. Och att köra ut spillningen på våren —

inte var det för hans lilla näsa. Det skulle vara en ordentlig karlnäsa till det. »Uti ditt land du blif och bo!»

Han lade byttan ifrån sig, lyfte Lill-Matt upp i sitt knä och band pjäxremmarna, som slarfvade om fötterna på gossen. Han tyckte om att hålla honom i famnen. Pojken var snäll och tillgifven, och så var det litet som att ha Tilda i knä, för han var ju hennes bror. Janne skulle så gärna ha tagit Tilda själf i famnen och bundit hennes pjäxremmar. Men det var inte att tänka på. Hans ärliga vadmalsbyxor voro förstås inte tillräckligt fina för henne att sitta på. Kingelin hade klädesbyxor, han, men ondt måtte det ha varit om tyg, då de gjordes, för de voro smala som rinnande tjära. Och så hade han kängor, som remmades framtill som på kvinnfolk. Inte var det nånting att komma med. Janne svor en tyst ed, att han skulle beställa sig nya svasskostöflar och köpa för 50 penni knarr till dem. Det skulle bli nånting att se och höra på!

Han väcktes ur sina funderingar af buller i förstugan. Dörren öppnades på vid gafvel, och den kalla luften löpte in som en immig sky öfver stugugolfvet. Bosunden själf syntes i stugudörren, halande på en släda. Janne hjälpte honom att draga in den.

»Hva i jessingen ska du med den där?» sporde mor från silbänken och såg föraktfullt på slädan.

»Ska' bota tygå[1] på den och länka fast bankarna[2].»

»Far tänker väl inte fara till stan med skackelslädan heller?» utlät sig Tilda.

»Jo, det tänker jag. Kan väl inte köra vedlasset med kyrkslädan, vet jag.»

»Ska' du nödvändigt föra ved till staden den här gången?»

Gumman glömde ge akt på mjölkfatet, som hon nyss fyllt, och katten smög sig fram och begynte läppja ur den.

»Måste väl sälja något, om man ska' köpa något.»

»Hva ska' du köpa då?»

»Jag ska' ju ha den där sjakarandan hem med mig, vet jag. Och sedan så» . . .

»Sjakarandan?»

»Ja, målargesällen.»

»Jaså, Kingelin menar du. Jag trodde det var något nytt namn på brännvinet de hittat på.»

»Nej, brännvinet är nog något skildt för sig, det.»

»Men far kan väl ta vedskrindan åtminstone och en mjuk hösäck att sitta på.» Tilda var tydligen orolig för det intryck Kingelin skulle komma att mottaga af skackelslädan.

---

[1] Tygå = draglänk.

[2] Bankarna = stöd för lasset, gjorda af krokiga rötter.

»Nej, skjoran[1] har lossnat från ena medan på ajsslädan.[2] Vi får allt slingra oss fram på skackelslädan.»

»Ja, det blir nog att slingra sig i diket», lät gumman misslynt. »Vägen är elak.»

»Har väl kört med skackelrede förr.»

»Vore bra i alla fall, om brännvinet vore något skildt för sig på hemfärden i morgon också!»

Hon vände sig om och såg katten, som med den inslipade fräckhet, hvilken var utmärkande för kräket, stod och läppjade ur mjölkfatet. Den låtsade, som om den höll på med ett vällofligt förehafvande, hade hukat sig ned behagfullt, höll hufvudet på sned och njöt med halfslutna ögon.

Under andra förhållanden hade tilltaget lyckats bättre. Mirre hade helt saktligt blifvit makad åt sidan. Men nu råkade den komma som en lämplig afledare för gummans plötsligt uppflammande förtrytelse. Hon hade en måg i sikte, en fin måg, som alla skulle titta på, när hon och Tilda på söndagen kommo inseglande med honom i kyrkan. Men hvem borgade för, att inte den usla slädan skulle skrämma bort honom från hela huset. Gubben begrep ingenting och kunde aldrig fås att begripa någonting.

---

[1] Skjoran egentligen = skatan, här ögglan, vid hvilken fimmelstänger fästes i meden.

[2] Ajssläda = släda med fimmelstänger.

Det var så man ville spricka. Och där stod den ohängda katten och läppjade ur hennes mjölkfat! Hon blef så arg, att hon inte hann tömma mjölkskopan, som hon höll i handen, utan slog bums till med den, så att mjölken stänkte omkring och katten försvann som en rök opp i högsängen vid dörren.

Bosunden hade haft för afsikt att genmäla något till Lena-Kajs — som han tyckte — icke alldeles välmenta ord om brännvinet och hemfärden. Men efter det passerade fann han tillfället mindre lägligt. Orden gräfde i alla fall i honom, så att han hade litet svårt att med sitt vanliga jämnmod taga i tu med arbetet. Han fick stor hast att flytta slädan närmare spiseln, där han lät den omildt slå i golfvet. Den tjocka hårtofsen gled ned under hans storkulliga mössa som alltid, när han var i tagen. Så skulle han profva den slitna länken på en af bankarna, men ryckte till alldeles för kraftigt, så att den brast med stort brak. Då blef han litet rädd för att ha gjort onödigtvis mycket väsen, strök hårtofsen tillbaka under mössan och fortsatte arbetet under stillsam meditation. Hvarför skulle man egentligen släpa den där dyrbara stadsgesällen till gården? Sockenmålaren kunde väl stryka Tildas nya birong lika väl som alla andras i byn. Brunell kunde visserligen inte måla sjakaranda, han, men lifvets salighet bestod väl inte i sjakaranda heller. Hvad skulle hon för resten göra med

egen birong? Hon hade ju inte någon fästman i sikte ännu, såvidt han visste. Men å andra sidan — en stadsresa hade ju alltid sina små behag. Han tyckte därför icke heller illa om det där birongsbestyret, som gaf honom osökt anledning att åter göra en sådan resa. Det var förunderligt, så ljuft och ledt voro förenade här i världen — håhåjaja!

Följande morgon var Bosunden tidigt i rörelse. Redan 4-tiden på morgonen sågs han med lyktan i hand röra sig af och an mellan vedvallen, stugan och stallet. Han hade mycket att bestyra med lasset, och Tobias skulle skrapas omsorgsfullt för den stora paraden. På en stadsresa var det nämligen Tobias, som representerade familjen. Folk hade nu en gång för vana att efter hästen bedöma tillhörande omgifning, såväl familjen som gården. Och det tyckte Bosunden var rätt, så gjorde han själf med. Det var ju inte passande att skryta med sina egodelar eller klä sig öfver sitt stånd, om man hade råd därtill. Men hästen kunde uppträda hur förnämt som helst, för den var ju ett oskäligt kräk, som inte rådde för det. Och sålunda var egaren själf också oskyldig till den glans af förnämhet, som från hästen föll öfver honom. Ingen hade någonting att säga, när man bara satt anspråkslöst och körde.

Sedan Bosunden slutfört Tobias' toalett — löst flätorna i manen, så att den böljande

föll ned öfver halsen, och lagt remtyget på — gick han in och ryktade sig själf litet grand, och så var han klar att resa.

* * *

Färden hade gått bra, ehuru väglaget icke var att skryta med. Tobias representerade utmärkt, där han stod på torget och kråmade sig framför vedlasset. Handeln lyckades också. En fin fru köpte veden utan att pruta. Hon hade därtill vänligheten att bjuda Bosunden på en kopp kaffe i sitt kök, sedan veden blifvit aflassad. Nu var han på väg till Damströms butik för att skaffa sig en säck salt, litet kaffe och socker, som inte fick glömmas i betraktande af den förnäma gäst han skulle bringa hem med sig.

För tillfället var där icke mycket folk i butiken, och glada Söderlund, som expedierade, släppte hela sin älskvärdhet lös öfver gubben. Det var hålen till karl att vara passlig, tänkte Bosunden. Han fann, att han inte själf ens hade tänkt på Lena-Kajs hälsa och kreaturens välbefinnande så mycket som den här hyggliga mannen. Efter afslutadt köp hamnade han i ett litet sidorum invid butiken — han visste inte, hur det gått till, hade bara sett Söderlunds blinkande ögon framför sig och följt efter.

Om det fick lof vara ett glas konjak? Åja,

bättre kunde man inte få i vinterkölden. Bosunden hällde konjaken i sig och kände sig inom kort synnerligen väl till sinnes. Det var så innerligen bra med allting, tyckte han. Rummet, där de befunno sig, var visserligen bara ett slags skräpkammare, men det var necken, så där kunde vara trifsamt. Och vackrare karl än Söderlund hade han då aldrig sett. Medan de pratade, gick det som i tankarna, att han fick i sig ett par glas till. Nej, det var då tusan till karl att se bra ut! Det var visserligen dyrt att låta måla sina birongar med sjakarandafärg, men om man kunde få en sådan måg, så . . .

Längre kom han inte i sin tankegång, ty Söderlund måste gå till sin köpenskap, och det var tid på för honom själf att bryta upp och söka reda på Kingelin. Med ett varmt handslag skildes han från Söderlund och begaf sig ut i staden, sedan han först sett efter Tobias, som stod tjudrad vid sin hafrepåse på gården.

På gatan kom Ollbacken emot honom. Han såg pratlysten ut, och barmfickan pöste på ett sätt, som tydligt ådagalade de moderna brännvinsflaskornas oändamålsenliga form. Annat var det med de gamla, flata Carl-XIV-Johans-flaskorna, tänkte Bosunden, som icke kunde taga sina ögon från den skvallrande puckeln på den andras bröst. De flaskorna visste åtminstone hut och röjde inte en fattig syndig människas hemlighet för hvar man.

Ollbacken var gammal ungkarl, men hans håg stod till det äkta ståndet. Och som han nu regelbundet kom att tänka på Tilda, hvar gång han såg Bosunden, hade han svårt att återhålla sin välvilja för honom. Men Bosunden begrep alls icke orsaken. Därför protesterade han smått, när Ollbacken drog honom in i närmaste portgång och bjöd på en kallvärmande.

»Hvarför ska' du bjuda mig, när har jag bjudit dig?»

Ollbacken var stolt innerst i sin själ och rädd att förefalla efterhängsen, hvarför han tvärt slog korken i och stoppade flaskan i fickan.

»Är det så, att du int vill ha, så var utan!»

»Nånå, du ska nu int vara så hastig!» Bosunden tyckte, att Ollbacken tog hans lilla krusande väl allvarligt. »Frästa på och bjud en gång till!»

Ollbacken drog ånyo fram följeslagaren ur barmfickan, hvarpå den kysstes hjärtligt både en och två gånger med den påföljd, att Bosunden fick lust att för egen del ega en likadan ledsagare, trots dess skamförgätna utseende. Han stack sig därför in till Jan Forsén som hastigast, och då han kom ut därifrån, var han lika pucklig frampå som Ollbacken.

Strängt taget hade han vid afresan hemifrån inte fatta något afgörande beslut beträffande Jan Forséns spirituosa handel och ett besök

där, så att någon uppsåtlig syndare var han då inte. Det skulle ingen komma och påstå om honom. Det var allt omständigheterna, som hade skulden. Han måste ju kvitta välfägnaden, som den andra bjöd på, genom att bjuda tillbaka.

Och så kvittades det.

Om nu detta eller något annat var orsaken till Bosundens klena fattningsförmåga, när han kort därpå kom i samspråk med målarmästaren, hos hvilken Kingelin arbetade, det är icke till fullo utredt. Alltnog, faktum stod fast, att han hade svårt att till alla delar uppfatta mästarens utläggning om orsakerna till Kingelins för tillfället pågående ferier. Herr Kingelin var strängt upptagen af ett kommittésammanträde, som pågått flere dagar och nätter i en fortsättning. Till kommittén hörde förutom herr Kingelin ett par andra målargesäller. De höllo på som bäst hos Caséns — där det också serverades konjak och varmt vatten — med en mycket intressant färgblandningsfråga, hade redan gjort några praktiska rön, som till sina verkningar visat sig alldeles storartade. Mästaren, som stod och målade ett skåp, plirade lustigt öfver penselskaftet, när han meddelade dessa viktiga nyheter. Det lät invecklad, tyckte Bosunden, men var väl inte ändå så farligt, eftersom människan såg glad ut. Skulle väl för resten få klarhet i saken på ort och ställe.

Med en dunkel föreställning om att något

stort och högtidligt försiggick hos Caséns — något snarlikt en julotta — begaf han sig dit för att uppsöka Kingelin, som han föreställde sig som ett slags präst eller klockare vid högtidligheten.

Men något högtidligt försiggick icke hos Caséns, och han blef mycket förnärmad, då han helt kort afspisades med beskedet, att där ingen Kingelin fanns. Under vägen hade hans uppfattning i denna punkt stadgat sig, så att han var fullkomligt på det klara med att man försökte draga honom vid näsan, när man förnekade Kingelins därvaro. Han ville prompt in i rummet bredvid skänkstugan, där han påstod att Kingelin som bäst höll på och mässade. Han såg honom i andanom klart för sig, stående vid randen af en stor smörtjärna, i hvilken man blandade till färg. Hans våldsamhet ledde till att han blef utföst under förklaringen att druckna icke serverades.

Drucken! Han, Matts Bosund, drucken! Kom aldrig i fråga. Han hade reda på sig i alla stycken, han! Visste precis, hur korfven hängde! Var han inte på stadsresa och hade köpt kaffe och socker? Stod inte Tobias och väntade honom på Damströms gård? Och skulle han inte ha främmande med sig hem, hvasa? Jo det skulle han för attan plåtar! Var det någon, som ville krångla emot det, så skulle han göra processen kort. Vänta, bara han fick Tobias förspänd!

Det var just, hvad Tobias också väntade på, ty den längtade otåligt hem till sin spilta. Hälsade därför husbonden med ett gladt hockrande, när denna visade sig, och satte i med våldsamt traf, så fort den kommit ordentligt i skacklarna.

Här ska det köras, tänkte Bosunden och hiade till ett tag, så att folk vände sig om och såg efter honom, där han ilade gatan fram. Det var hans mening att burdus lägga sin gäst tvärs öfver slädan och så ge hästen fria tyglar. Han ville se den, som mäktade stå honom och Tobias emot!

Den våldsamma farten bidrog icke till att klara hans föreställningar. Kom härtill, att Tobias snöbollade honom med sina kraftiga hofvar, som sleto upp den tilltrampade snön ur gatan och slängde den i ansiktet på honom. Härunder utplånades ur erinringen biomständigheterna i hans föresats. Men så mycket klarare mindes han hufvudsaken. Naturligtvis skulle han hämta främmande med sig! Hvarför hade han väl annars köpt kaffe och socker? Om det nu var Söderlund eller målarmästaren eller Ollbacken eller någon af det oförskämda följet hos Caséns han skulle ha med sig, det var han inte karl till att afgöra, och inte var det så viktigt heller. Men se, komma utan främmande hem — det skulle då inte hända honom. Han hade lofvat Lena-Kaj så säkert att ta karlen hem med sig. Märkvärdigt annars, hvad

gumman blifvit folkkär på gamla dar. Men eftersom hon ville, så . . . där stod ju gubben Lindqvist och svettades framför ässjan i sin smedja. En smed är alltid lika god karl som hvilken annan som helst . . .

»Hallå, du! Kasta tången i vattenhon så länge!»

Lindqvist kom fram till dörren och såg frågande ut.

»Kasta tången i vattenhon, säger jag! Mor vår vill det.»

»Bränner den henne då?»

»Jaså, du tänker börja munhuggas. Men det hjälper inte. Nu ska du följa med!»

Bosunden hade närmat sig dörren till smedjan. Med den ena handen höll han tömmarna, med den andra högg han tag i Lindqvistens skinnförkläde i akt och mening att släpa honom med sig.

»Är du tokig, karl?»

Med en kraftig knuff placerade smeden den gästvänlige Bosunden tvärs öfver slädan. Tobias ryckte till i detsamma, och det bar af i kvällsmörkningen i hvinande fart utåt landsvägen.

I den branta kröken vid sockenkyrkan behagade skackelslädan följa sin egensinniga natur och ränna från vägen. Kratsch! Tobias tvärstannade, och slädan stod som fastnitad.

Bosunden reste sig förvånad och såg i mörkret en skepnad, som stod med ena foten

på slädans dragbräde. Jaså, han var där igen den förbannade smeden och tänkte ställa till drift med honom och svarten och hela familjen! Nej då, det skulle inte ske! Den här gången skulle han ta karlen ordentligt öfver manken och visa honom, hvad mor ville.

I känslan af sin öfverlägsenhet, då han handlade å mors och hela familjens vägnar, gick han fram och tog ett nappatag med gynnarn. Det knakade och knarrade i de murkna trästolparna, vid hvilka socknens fattiggubbe stod fastsmidd och med ett nödtorftigt tak öfver hufvudet framsläpade sin usla tillvaro. Kratsch! Kratsch! Stolparna brusto, och där låg gubben bred och maklig och spände sig i Bosundens släda, alldeles som om han funnit allt i sin ordning och inte gjort annat än åkt i alla sina dar. Endast de skramlande slantarna i hans mage förrådde en viss inre rörelse.

Nu hade Bosunden det, som han ville. Han satte sig grensle öfver gubben, gaf hästen lösa tömmar och drog fram den vanskapliga ur barmfickan. En sup hade han då sannerligen förtjänt på sistone, tyckte han, då han försakat hela dagen.

Medan han sysslade med flaskan, fick han syn på vandringsstafven, som gubben hade i handen.

»Sa' jag inte, att du ska' slänga tången i vattenhon?»

Han ref stafven ur gubbens hand och

slungade den i snödrifvan. Och eftersom »Lindqvisten» inte vidare muckade, kände han sig nöjd med honom och somnade sött vid hans sida, medan Tobias skötte hemfärden.

När slädan stannade framför stalldörren på hembacken, vaknade Bosunden och började hallåa. Det hjälpte märkvärdigt snart den gången. Janne kom i blinken ut med den tända lyktan och grannarna infunno sig som på beställning. Ryktet om ändamålet med stadsresan hade spridt sig. De voro nyfikna att se Bosundens fina måg.

Och när de så sett »Bosundens fina måg», vände de sig om med handen för munnen och läto höra ett undertryckt skrockande. Somliga fingo krampaktiga känningar, togo sig för magen och gingo ett stycke åt sidan. Där satte de sig i snödrifvan och skrattade, så att de höllo på att förlora andan.

Men Lena-Kaj och Tilda hade lätt att hålla sig allvarsamma.

* * *

Från den dagen förändrades Tildas sätt emot Janne. Efter hvarje dans blef hon allt vänligare.

Den som isynnerhet senterade denna förändring i förhållandet mellan Janne och Tilda, var Lill-Matt, ehuru han icke heller nu riktigt begrep sammanhanget. Sålunda lyckades han ej få klart för sig, hvarför folk hade så

roligt, hvar gång de talade om Bosundens fina måg. Det var ju Janne, som skulle bli måg i gården, och inte var han så fin, att man behöfde skratta åt honom.

Janne hade kärleksfullt tagit hand om sin förolyckade »rival» från kyrkbacken, skarfvat de brustna stolparna och ställt upp honom på hans plats igen. Han betraktade honom som sin synnerliga vän. Nu och då lät han, då ingen såg det, en slant skramla ned i gubbens mage. Vid ett dylikt tillfälle undslapp det honom en gång som en fortsättning af hans tysta tankegång:

»Säg sen, att inte brännvinet också har något godt med sig!»

Men Bosunden stadfästes allt mer i sin uppfattning, att ljuft och ledt på ett märkvärdigt vis äro förenade här i världen — håhåjaja — hm — öh!

ETT TUKTHUSHJON.

Godsförvaltar Svahnberg satt i sitt kontorsrum och ordnade pappren med nervösa händer. Det var långa dagsverkslistor, som han samlade i en hög till vänster på det stora skrifbordet. Så dök han ned i en af bordslådorna och letade fram ett läskpapper. Han valde en lång stund, innan han fick tag i ett som passade, ty hans anspråk på läskpapper voro för tillfället icke alldeles vanliga. Godsförvaltaren befann sig nämligen i en situation, som till och med han med sin optimistiska syn på tingen ansåg en smula brydsam, och det var läskpappret, som skulle hjälpa honom.

Han profvade ett blad af ett halft arks storlek på en af listorna. Åja, det passade, ty det var af samma format som listan! Om han nu skar af det litet, täckte det listan, men lämnade en kant nedtill bar, så att det blef plats för en namnteckning. Just så skulle det vara.

Ännu återstod en liten förberedelse för det, som komma skulle. Han ställde ett mindre bord i närheten af skrifbordet sålunda, att

han hade det bakom sig, när han satt i sin skrifstol. Härpå placerade han skrifdon på bordet, ställde sig sedan midt i rummet med händerna i rockfickorna och mumlade för sig själf:

»Det går, bara man inte är dum!»

I detsamma knackade det på dörren.

»Hvem är det?» sporde Svahnberg otåligt. Han hade sagt till, att man icke finge störa honom. Han ville helst vara ensam — ensam med den andra, som han väntade.

»Det är Talvinen, som säger, att patron sändt bud på honom», anmälde hushållerskan.

»Jaså, redan? Bed honom vänta en stund!»

Egentligen var han färdig att taga emot den eftersända, men det hörde till »herr patronens» principer att låta sitt folk vänta en stund i tamburen, innan de beviljades företräde. Det var ett af dessa små medel han konsekvent använde för att häfda sin myndighet.

Ett annat sådant medel var titulaturen. Han lät påskina, att han ägde godset, ehuru han endast förvaltade det för dess omyndiga ägare, och fordrade därför att bli kallad »herr patronen» eller »herr godsägaren».

Då denna uppfattning om hans ställning icke ville gro in i hans underhafvandes medvetande, grep han strax i början af sitt förvaltarskap till ett mycket radikalt medel. Han hade en gång hört karlarna sinsemellan resonnera om den nya husbonden. Därvid

hade en af dem fällt yttrandet »renki hän on niinkuin minäkin».[1] Följden häraf blef, att samtliga drängar, statkarlar och torpare blefvo uppsagda till nästa fardag och nytt folk från aflägsna trakter anskaffades i deras ställe. Det båtade till intet, att några af de uppsagda påpekade, att de tjänat i tiotal år på godset. Så mycket större skäl fann den nya husbonden föreligga att aflägsna dem. Hade de tjänat så länge, så voro de uttjänta. Det var icke hans mening att göra Marjala — så hette den stora egendomen — till en försörjningsanstalt för socknens orkeslösa.

Inför det nya tjänstefolket uppträdde han med den aplomb, som var honom medfödd och sällan svek honom ens i de brydsammaste ögonblick. Han styrde och ställde för öfrigt fullkomligt suveränt, ref ned och byggde upp, gaf befallning om nyodlingar och huserade med skogen, som han ville. Skötseln af det hela skulle ställas på tidsenlig fot, hette det. Han tänkte inte låta sina pengar ligga oförräntade i godset. Sina befallningar gaf han med en öfverlägsen, af facktermer drypande sakkännedom, som förbryllade till och med gamla, förståndiga arbetare. De vågade icke uttala någon mening, men underligt föreföll det i alla fall en och annan af dem, att användbara byggnader slopades för att ersättas af nya.

---

[1] Dräng är han också liksom jag.

Marjalas tvåspannsekipage, som hittills kommit till användning blott vid högtidligare tillfällen, stod nu alla dagar och blänkte framför paradtrappan, väntande stunden, då »herr patronen» skulle stiga i för att åka till järnvägsstationen efter sin post.

Herr Svahnberg hade i alla fall några bekymmersamma dagar i året, då han till stor grämelse för sig själf måste antaga en tjänares ringa skepelse. Det var de återkommande tillfällen, då han ägde redovisa för godsets förvaltning.

Förmyndaren var en i hufvudstaden bosatt, gammal och opraktisk herre — en släkting till den omyndiga arftagaren — och honom var det visserligen lätt att rå med. Redan vid den första redovisningen hade det lyckats förvaltaren att vid ett festligt dukadt bord inge den gamla herrn mycket höga föreställningar om den nya husbonden på Marjala, särskildt om hans uppoffrande nit för godsets förkofran. Men förmyndaren ålåg att i sin tur redovisa för förmyndarnämnden, och det hade ett par gånger händt, att denna återsändt förvaltarens papper med graverande anmärkningar. Den gamla herrn tyckte detta vara underligt, men bibehöll sin höga tanke om härskaren på Marjala. Han gaf honom fortsättningsvis sitt erkännande, men slutade hvarje resonnemang om godsets förvaltning med orden:

»Jaja, se nu bara till, att inte förmyndar-

nämnden åter kommer med några indiskreta uttalanden. Det är inte bra för min digestion. Och vid min ålder sätter man värde på en viss regelbundenhet i afseende å — hm — ja, i afseende å de dagliga vanorna.»

Och nu hade förmyndarnämnden igen kommit med några »indiskreta uttalanden», som visat sig vara ganska »digestionsfarliga». Herr Svahnberg hade under det sista året afverkat skog och husbyggt våldsammare än någonsin förr. De många och långa dagsverkslistorna, som hänförde sig till dessa arbeten och därför blifvit bilagda årets redovisningar öfver förvaltningen af Marjala, hade af förmyndarnämnden återsändts med anmärkning, att de icke voro verificerade.

Nåväl, de skulle bli verificerade. Därför satt Talvinen, arbetsledaren för skogsafverkningen och nybyggnaderna, där ute och väntade. Honom var herr Svahnberg säker på, ty han trodde sig ha honom i sitt våld. Men det var förtretligt att nödgas taga emot admonitioner, att bli väckt ur den angenäma föreställningen, att man var suverän herre. Visserligen var det icke första gången sådant hände, men det verkade obehagligt, hvar gång det upprepades, ty med sin lifliga inbillning och sin egenkära natur lefde sig Svahnberg efter hvarje redovisning snart ånyo in i föreställningen, att han var självständig ägare till Marjala. På grund af denna sin läggning var han prede-

stinerad att bedraga sig själf och därmed äfven andra.

Han gick fram till spegeln i hörnet af rummet, knäppte sin rock och vred upp sina mustascher.

»Då Vår Herre gifvit en människa en sådan statur och därtill ännu andra företräden, så har man alltid möjligheter här i världen», yttrade han halfhögt. »Jag skall skaffa mig ett eget gods — till hvilket pris som hälst.»

»Det vill säga ett ännu egnare gods än Marjala», tillade han efter en liten paus.

Det var på vårsidan och ganska varmt. Svahnberg öppnade ett fönster och satte sig i skrifstolen, tände en papyross och tryckte på den elektriska knappen, som var anbragd på skrifbordet.

»Bed Talvinen komma in!» kastade han likgiltigt öfver axeln åt hushållerskan, som visade sig i dörren.

Talvinen trädde omedelbart öfver tröskeln, där han blef stående, då »herr patronen» syntes vara fördjupad i studiet af sina papper.

»Jag vill tala med Talvinen om arrendet för nästa år för torpet.» Svahnberg såg upp och lade pappren åt sidan. »Sitt ned!»

Talvinen satte sig på närmaste stol och lade mössan på knäet.

»Som Talvinen vet, ville jag inte i fjol bestämma arrendet för en längre tid framåt. Och jag måste tyvärr hålla frågan öppen

fortsättningsvis. Det är ju 200 mark Talvinen nu betalar?»

»Ja. Och det är arrende nog för ett sådant ställe som mitt.»

»Men Talvinen slipper att göra dagsverk och förtjänar bra som entreprenör och arbetsledare på gården.»

»Det blir ändå ingenting öfver. Familjen är stor.»

»Här har varit en, som bjudit 250 marks arrende för stället.»

»Det är för mycket bjudet.»

»Hur mycket vill då Talvinen ge?»

»Inte mer än jag nu betalar.»

»Nåja, jag skall se, hvad jag kan göra till saken. För er stora familjs skull har jag tills vidare inte gifvit något bestämdt svar åt den andra. Och så har jag ju haft skäl att vara nöjd med Talvinen.»

»Jag tackar herr patron så mycket!»

Talvinen reste sig för att gå.

»Det var sannt!» häjdade honom Svahnberg »Här är arbetslistorna från förra året. De är oundertecknade ännu. Talvinen kan skrifva under dem med detsamma. Sitt ned där vid bordet!»

Talvinen satte sig på den anvisade platsen.

Förvaltarn tog en lista i gången, skref några ord därpå och räckte den sedan öfvertäckt med plumppappret åt Talvinen för att undertecknas. Denne präntade sitt namn på

den blottade kanten nedtill, hvarefter Svahnberg tog listorna en om en tillbaka.

Detta arbete hade fortgått en dryg halftimme, och blott ett mindre antal listor återstodo att underteckna.

Då ringde telefonen i sidorummet, och förvaltarn skyndade dit.

Vid dörrens öppnande uppstod drag, ty äfven i sidorummet hade man slagit upp ett fönster. Läskpappret, som låg på bladet, hvilket Talvinen höll på att underskrifva, blåste ned på golfvet, och han kom ofrivilligt att ge akt på siffrorna framför honom.

Han trodde först, att han såg miste eller att siffrorna voro otydligt skrifna. Hvarje karldagsverk var upptaget till 5 mk i stället för verkliga beloppet 3 mk ... Nåja, en femma och en trea likna ju hvarandra ganska mycket ... Det var kanske bäst att inte se på de där siffrorna vidare noga ... Men det var också litet besynnerligt med kvinnodagsverken. Här stodo de taxerade till 3 mk, och i själfva verket hade de betalts med 1 mk 50 pi. De två summorna kunde väl ändå inte skrifvas så otydligt, att en förväxling kunde uppstå.

Talvinen var ingen dålig räknekarl, och han gjorde som hastigast ett öfverslag af hvad denna »missräkning» kunde belöpa sig till på några tiotal arbetare och arbeterskor under ett års tid. Han höll just på att komma till den ingalunda obetydliga slutsumman, då

Svahnberg plötsligt stod framför honom och sporde häftigt:

»Hvar är läskpappret?»

»Blåste ned på golfvet.»

Talvinen hade ryckt till och skyndade sig att taga upp pappret.

Det gick fort att underteckna de återstående listorna. Båda hade fått en viss nervös hast i sina rörelser, och stilen blef märkbart knaggligare i de sista underskrifterna.

Då allt var i ordning reste sig Talvinen och gick mot dörren. Förvaltarn satt och ref i sina papper, ryckte till sig tändsticksasken, som låg på bordet, tände sin slocknade papyross och slängde asken ifrån sig. Han svor tyst i sig själf. Att man skulle låta sig uppröras af första bästa bagatell! Men han kunde icke bekämpa det häftiga bultandet i bröstet och blodens rusning åt hufvudet. Han förnam ett egendomligt surrande ljud i öronen. Plötsligt sprang han upp och fixerade arbetsledaren med en genomträngande blick.

»Hva' sa' Talvinen?» kom det kort och skarpt.

»Inte ett ord.»

Det var både förvåning och nyfikenhet i svaret.

Deras ögon möttes i en lång, ömsesidigt forskande blick.

»Talvinen kan gå!»

»Adjö!»

Då arbetsledaren försvunnit, gick förvaltaren några häftiga slag af och an i rummet.

Han var förvånad öfver sig själf. Det hade aldrig händt honom förr, att han fått hjärtklappning inför en underordnad. Inte heller, att han hört miste. Det förbannade surrandet i öronen! ... Skulle han således ha haft en hörselhallucination? Nej, han hade ju tydligt hört ordet »tukthushjon»! Och det var Talvinens röst han hört ... Men hur skulle han ha vågat? Och han förnekade det ...

* * *

Med den för underordnade ofta utmärkande rättsuppfattningen fritog sig Talvinen helt och hållet från ansvaret för de förfalskade arbetslistorna. Det föll honom icke in, att han genom att underteckna de framlagda pappren gjort sig skyldig till en straffbar gärning. Missskrifningen var husbondens sak. Hvad hade han med den att skaffa, eftersom han inte tagit del i den och inte hade någon fördel däraf. Husbonden var ju en sådan karl, att han borde veta, hvad han gjorde och vågade.

Men Talvinen kunde till en början icke låta bli att tänka på saken, och ju mer han tänkte, desto bättre förstod han orsaken till de många extra arbeten förvaltaren låtit utföra på gården. Han fick mannen förunderligt klar för sig, och han öfverraskade sig med att

gå omkring och värdesätta honom, alldeles som han gjorde med hästar, som han sett i munnen. Ty Talvinen var en gammal hästvän och hästkännare och hade egenheten att klassificera människorna på samma sätt han indelade hästarna. Hittills hade Svahnberg gällt för honom som en extra fin paradhäst och trafvare. Men nu hade han sett honom i munnen och visste, hvad han gick för. Tänderna voro öfvervägande dåliga. Löpa kunde han nog bra ännu, men det var på upphällningen med honom. Och en passabel arbetshäst blef han aldrig. Ja, hvad kunde han då egentligen vara värd så där vänner emellan? Två hundra mark? Nej, det ger man ju för en bättre ko. Fyra hundra mark? Nej, det var för mycket. Han måste hänföras till paradhästar för korta sträckor. Tre hundra sjuttifem mark? Men han förde sig bra, och manen var vackert vågig. Tre hundra åttifem mark. Och framtänderna sågo bra ut, då han gnäggade. För dem kunde man godt ge fyra mark. Tre hundra åttinie mark alltså.

Då Talvinen slutfört denna värdering, var han färdig med mannen. Hittills hade Svahnberg intresserat honom, men nu var det slut med intresset. Ty en tre hundra åttinie marks häst var för Talvinen en ganska likgiltig tingest.

Häri bestack sig den hufvudsakliga förändring, som händelsen på kontoret verkat för Talvinens vidkommande.

Att han efter det passerade hade stora utsikter att få arrendet för sin lägenhet sänkt till en obetydlighet, om han uppträdde fordrande, föll honom nogsamt in, ty han var ingen dum karl. Men han ville inte. Det är ingen välsignelse med de där rackerierna, tänkte han. Två hundra årligt var stället värdt på sin höjd, och det skulle han betala. Men inte skulle det bli mer heller.

Det försäkrade han för sin hustru och berättade i sammanhang härmed helt troskyldigt, hvad han upplefvat under sitt besök på kontoret. Huruvida det sedan kom vidare utom hemmets fyra väggar, det angick honom inte. Men det intresserade i stället herr Svahnberg i hög grad.

Han misstänkte, att folket på gården visste mer, än behöfligt var, om hans räkenskapsfinesser, och det plågade honom. Fråga någon kunde han icke. Detta utvecklade hos honom en nästan sjuklig observationsmani. Hittills hade han icke egnat sitt folk mycken uppmärksamhet. Han hade haft för sed att gå förbi de hälsande arbetarna utan att låtsa märka dem, och sina order hade han vanligen gifvit så att säga ut i rymden, utan att fästa blicken på den, till hvilken de voro riktade. Men numera följde han med en viss lurande uppmärksamhet minspelet hos hvar och en, som han kom att tala med. Han iakttog noga redan på afstånd den han kom att passera förbi.

Ryckte denna plötsligt till och såg förvånadt på honom, när han närmade sig, var det icke bra. Det var icke heller ett godt tecken i hans ögon, att man undvek att se på honom. Han tydde det som ett försök att dölja vissa starkare känslor. En glad uppsyn kunde han alls icke fördraga. Däri såg han hån. Mest tyckte han om den halft slöa uppmärksamhet, som i allmänhet är utmärkande för allmogen.

Men dess värre tyckte han sig numera icke återfinna denna sunda jämnhet hos sitt folk. Alltid var där något i dess sätt, som syntes honom tyda på outsagda tankar.

»Det är något de menar», hväste han ilsket och knöt näfvarna, så att naglarna hvitnade.

Ju tydligare han tyckte sig iakttaga denna förändring hos sin omgifning, desto lidelsefullare blef hans eget sätt. Hans misstänksamhet inskränkte sig numer icke endast till det honom underlydande arbetsfolket, utan begynte omfatta allt vidsträcktare kretsar. Han hade nämligen vid sitt sammanträffande med ståndspersonerna i trakten tyckt sig förmärka något egendomligt äfven i deras sätt att bemöta honom. Man visste ju aldrig, hur långt ett rykte kunde gå, föll det honom plötsligt in. Än inlade han i sitt sätt en insmickrande vänlighet, än åter uppträdde han brutalt eller pockande.

»Kunde jag blott förarga dem eller locka dem till förtrolighet, så jag finge veta, hvad

de tänker om mig!» resonnerade han för sig själf.

Men det lyckades honom icke.

En anmärkningsvärd omständighet var, att ordet »polis» fått en mycket stor betydelse för honom. Det skulle ingen hafva märkt, om han icke själf i tid och otid — ofta där ingen tillstymmelse till anledning fanns — hotat sin omgifning med polis. Man begynte fråga sig själf och andra om anledningen härtill.

»Det skall ju vara röd flagga på krutkällarn», föll en gammal arbetare in, då det en gång var fråga härom.

De andra arbetarna skrattade godt, utan att lyckas klargöra för sig, hur liknelsen skulle tillämpas. Den var naturligtvis liksom allt djupt och sinnrikt svårt att utlägga, och därför kände de sig så mycket mer tilltalade däraf.

* * *

Det var tidig sommarmorgon med klart solsken och svala skuggor öfver vägen.

Herr Svahnberg kom gående från fälten, där han varit för att se till sitt arbetsfolk. Han gick raskt, utan att egna den vackra löfskogsomgifningen någon uppmärksamhet och sög under tiden kraftigt på sin eleganta papyross, så att hylsan skrynklades och krökte sig.

»Nej, det skall bli ett slut på den här fördömda marridten!»

Han snärtade med ridspöet af några tåtelstrån vid vägkanten, slängde den utbrunna papyrossen och tände en ny.

Annars brukade herr patronen icke vara i farten vid en så tidig timma som denna. Vanligen presenterade han sina ridbyxor och blankläderstöflar först elfva-tolf tiden på dagen där ute på fälten. Men på den sista tiden hade de uppenbarat sig mycket oberäkneligt, ofta på håll, där arbetarna allra minst väntat att få se dem. Herr Svahnberg ville helst iakttaga sina arbetare, då de voro omedvetna om hans närvaro.

Hände det då, att de stodo i grupper och samtalade eller att de under arbetet tillkastade hvarandra skämtsamma ord, hvilkas innebörd han icke fattade, gick det en skugga öfver hans ansikte.

Detta hade inträffat i dag. Och till och med i hans närvaro hade de — som han tyckte — sändt hvarandra menande ord och blickar.

Hans inre var i uppror, men mest därför, att han icke kunde bekämpa sin misstänksamhet, som han själf ibland fann öfverdrifven.

Men nu hade han fattat sitt beslut. Han skulle rycka sig ut ur denna malström af pinande tankar.

Segelklubben i den närbelägna köpstaden hade annonserat sitt årsmöte. Han var gammal

seglare och mångårig medlem. Det skulle göra godt att komma ut bland folk, som kände hans värde. Han ville dränka sina fantasier i ett ärligt glas, dränka dem ända till sista slarfvan. Man hade väl goda vänner och festbröder inte blott för ro skull.

Hemkommen sade han strax till om ekipaget. Han ämnade åka de två milen till staden i stället för att resa på järnväg. Det såg mer representativt ut att komma i egen vagn. Och så kunde man återvända, när man behagade.

* * *

Klubbens årsmöte inleddes med diskussion om den nya mätningsregeln.

Herr Svahnberg hade lyckats skaka af sig alla plågsamma tankar. Hans ursprungliga människa lefde upp igen i all sin glans, där han satt med sin wisky framför sig, och han kastade sig strax in i diskussionen som den tusan till karl han ansåg sig vara.

Enligt sin vana brukade han därvid många ord för att uttrycka en enkel sak. Det kom sig dels af hans oförmåga att finna de rätta uttrycken, dels åter af behofvet att fästa uppmärksamheten vid sin person. Han hörde nämligen till kategorin af talare, som yttra sig icke för att utreda en fråga, utan för att — som de tro — häfda sitt anseende genom att så ofta och så länge som möjligt låta höra sin stämma.

Man hade betonat den nya mätningsregelns betydelse för uppkomsten af en durabel båttyp. Svahnberg gick ut ifrån någonting så sväfvande som att mätningsregeln i fråga icke var human samt ordade vidt och bredt öfver detta tema. »Och vi skall komma ihåg» — han förde med en elegant rörelse glaset till sina läppar och tog en klunk — »vi skall komma ihåg, att vi är en klubb af gentlemän.»

»Gentlemän var det, ja!»

Yttrandet kom från den andra ändan af salen och framfördes med något sluddrig röst.

Det blef paus. Några harklande hostningar hördes. Man såg styft ned i glasen. Ett par af de närvarande flinade uppenbart.

Herr Svahnberg kastade en hastig blick öfver samlingen och skiftade färg. Det föll sig litet svårt för honom att fortsätta, men sedan han tagit en ny klunk, lyckades han på nytt strama upp sig och orera vidare, ehuru det olycksaliga surrandet i öronen åter begynte genera honom.

Han ville framkalla en sympatiyttring för sin person och tillgrep i sådant syfte det något djärfva medlet att hota med att afsäga sig sina förtroendeuppdrag inom klubben.

»Tukthushjon!» . . .

Det var omöjligt att uppfatta, hvarifrån ordet kom, men han tyckte sig ha hört det alldeles tydligt.

Hans första tanke var att stiga upp och

fordra att få veta, hvem som fällt det ärerörigа yttrandet.

... Men om det nu var bara inbillning hos honom själf.

Han såg sig omkring.

Icke tecken till sympatiyttring, men samma — som han tyckte — förlägna tystnad som förut.

Man beslöt att afbryta diskussionen och egna fortsättningen af mötet åt kamratlig samvaro.

Svahnberg förflyttade sig från den ena kamratgruppen till den andra, men kände sig ingenstädes hemmastadd. Öfverallt tog samtalet en i hans öron obehaglig gliring.

Äfven i de gamla vännernas sätt vädrade han någonting underförstådt. Och visade sig någon af dem särskildt vänlig, tolkade han det som ett försök att slå bort hans misstankar. Det hjälpte ej, att han störtade i sig det ena glaset efter det andra. Han blef endast misstänksammare.

Under sitt kryssande mellan grupperna i mötessalen kom Svahnberg att stanna i närheten af en liten krets, där samtalet fördes så högljudt, att han icke kunde undgå att höra, hvad som sades.

»Vi skäller på socialisterna, och det gör vi jäklar anamma rätt i», hörde han en i hopen ifrigt förklara. »Det är ett samvetslöst följe och ett rackarpack. Men så länge det bland

de andra partierna — ja, låt oss säga bland borgarna — finns personer, som kan göra sig skyldiga till snart sagdt hvad som helst, så länge är våra socialister på sätt och vis ursäktade. Skillnaden är bara, att man på ena hållet skäms för det man gör, på andra inte.»

Herr Svahnberg försvann helt plötsligt från mötet och åkte raka vägen hem.

* * *

Förvaltaren på Marjala kunde icke få sömn efter hemkomsten från klubbmötet. Han låg och kastade sig af och an i sin säng, och hjärnan arbetade intensivt.

Det var ett problem, som han icke kunde bringa till lösning.

Hvarför hade man kallat honom »tukthushjon» och inte »tukthuskandidat»?

Han var ju hvarken anklagad eller dömd. Och då var det ju språkligt oriktigt att tala om »tukthushjon».

Hvad Talvinen beträffade, kunde man ju inte begära, att han skulle finna det riktiga ordet. Men där på klubben ... Det var ju idel bildadt folk ... Eller fanns där kanske någon, som inte kunde skilja mellan »tukthushjon» och »tukthuskandidat». Och hvem kunde det vara.

Han genomgick i tankarna hela listan på de vid mötet närvarande. Men det ledde till intet resultat. Frågan förblef oklar.

Han föll i en timmes dvala, vaknade och började grubbla på saken ånyo. Plötsligt sprang han upp. Nu hade han det!

»Det här är ju redan tukthus, din sakramentskade åsna!» skrattade han högt för sig själf. »Det är alldeles rätt, som de säger!»

Yr som han var, vinglade han in i matsalen och fick fram ur buffeten en karafin och ett glas.

Hushållerskan, som vaknat och kommit tillstädes, fann husbonden i bara nattskjortan svängande rundt med ett fyldt glas i handen.

»Skål madam!» hälsade henne Svahnberg. »Ett roligt tukthus det här, där man får supa, hur mycket man vill!»

Madamen ansåg honom vara drucken och manade honom till sängs. Svahnberg lydde utan att protestera. Han hade hunnit en rogifvande klarhet, lodat en djup sanning.

»Lifvet är ett ganska roligt tukthus», mumlade han, drog täcket öfver öronen och somnade godt.

MÅNS MJÖLKSKÄGG PÅ KVISTBACKEN.

Måns mjölkskägg på Kvistbacken var icke hög på fjättrarna, men han kände sig som en hel karl, där han steg uppför den breda farstutrappan.

Han hade på eftermiddagen kört skylar från åkern tillsamman med far, och nu på kvällen hade han i allo framgångsrikt fört Blacken till beteshagen — för första gången utan bistånd af någon annan. Han hade ledt Blacken fram till brunnstimran. Därifrån hade han praktiserat sig upp på dess rygg och så ridit i sporrsträck till hagen utan att hålla sig fast i manen. Ingen skulle numera understå sig att säga, att han red »som en skata på en fläskbit». Han hade egenhändigt söljat lös tömmarna från blackens hufvud, ringlat upp dem och slagit om dem med en likadan knut, som far brukade binda. Och vid hemkomsten hade han hängt upp dem på deras plats i stallet. En karl måste vara ordentlig, annars var det ingenting bevändt med honom.

Han stannade på trappan och såg sig om, innan han gick in. Var det icke f—n! Kvinn-

folket hade lämnat ledet öppet till potatisåkern, så att svinen kunde dra in där och böka sitt lystmäte i bänkarna. Ja, se kvinnfolk var då alltid kvinnfolk! Kunde inte lära sig ordentlighet.

Han gick fram till ledet och stängde det samt steg gravitetiskt upp på trappan igen.

Mor kom ut från stugan och klappade honom på hufvudet.

»Nu har pojken min glömt att snyta sig igen», påminde hon vänligt i förbifarten.

Måns sade ingenting, men när mor försvunnit i visthuset, gjorde han med en ljudlig fnysning och en karaktig släng med handen rent under sin lilla, breda oppnäsa. Därefter steg han in i stugan med den tystlåtet surmulna min, som han sett far anlägga, när någonting var i olag.

I stugan höll Greta-pigan på och sopade golfvet. Måns låtsade icke märka henne, utan gick fram till sin plats vid bordet, där det fyllda vällingsfatet stod och väntade honom.

Strömning hörde icke till hans älsklingsspis, men eftersom en riktig karl i vanliga fall grundlägger måltiden med salt fisk, utgick det som en bjudande plikt ur hans sinnesstämning för tillfället att hugga för sig en duktig romströmming. Han vred hufvudet af strömmingen, slog det i bordet och började tugga med kraft och öfvertygelse.

Skulle inte Greta märka, hur manhaftigt

han gick lös på odjuret? Han sneglade åt sidan för att ge akt på henne. Nej, Greta höll på med sitt, hon, och lade alls icke märke till honom. Nåja, kvinnfolk var nu alltid kvinnfolk — utom mor förstås och så ett undantag till. Han tog sin lackerade träsked, som var instucken i väggspringan bakom bordet, och grep sig an med vällingsfatet.

Medan han slefvade i sig vällingen, lät han undfalla sig något om att det skulle bli kostsamt att låta svinen gå i potatislandet och böka, så att man fick köpa potäter till vinterföda.

Greta förstod emellertid icke piken, utan sopade lugnt vidare och Måns egnade därefter odeladt sin uppmärksamhet åt vällingsfatet. När han kommit till bottnen, rapade han bredt, slickade skeden och stack den tillbaka på dess plats i väggspringan.

Hans ögon föllo därvid på knifven, som var instucken i samma springa, hans nya fina knif, som far köpt åt honom, när Baggen senast besökte gården med sin knifpåse. Den hade betsadt skaft och mässingsholk, och det blanka bladet var så skarpt i bettet, att man därmed kunde skära af ett hårstrå, som man höll mellan fingrarna.

Det var inte utan orsak Måns placerat knifven i omedelbart grannskap till skeden. Han hade högst mordiska afsikter därmed. Det hände nämligen, att torakanerna, som

hade sitt egentliga tillhåll i spiselgrunden, utsträckte sina ströftåg i stugan ända till väggen bakom bordet och därvid företogo sig att behandla skeden som sin tillhörighet, promenera öfver den m. m. Han hade aldrig stått på någon vänskaplig fot med torakanerna. De voro objudna gäster, som vägfarande hämtat med sig, när de rastat i stugan. De syntes honom förtjänta af allt det lidande han kunde bereda dem. Han drog icke i betänkande, att när helst det föll sig lägligt, mörda barnen inför föräldrarnas ögon och tvärtom, att tvinga en gammal ärevördig torakan att flyga eller lemlästa en ung torakanska. Och hans hemska afsikt med knifven i väggspringan var, att herrskapet skulle skära benen af sig, när det promenerade öfver bettet under sina lustfärder till hans lackerade sked.

Han tog knifven ned och undersökte noga, huruvida något fall af lemlästning förelåg. Men han kunde nu lika litet som tidigare upptäcka några spår af sådant. Torakanerna voro tydligen ett försiktigt och inslipadt följe. Det rotfäste ytterligare hans hat till dem och kom honom att försjunka i tankar på nya hämndeplaner.

Härunder gled han ur sin ursprungliga sinnesstämning. Han skulle sannolikt hafva glömt den och blifvit försonligt stämd mot Greta och hela kvinnosläktet, om icke en oväntad händelse tillstött.

Det var icke fråga om att icke Måns hade flammat och mer än en gång styft tänkt på frieri och giftermål. Han kunde bara icke lida att andra — i all synnerhet fullväxta — brydde honom för sådant. I den andra ändan af församlingen fanns en flicka, som han älskade djupt. Inte för det att han hade sett henne eller ens visste, hur gammal hon var. Nej, men han hade hört henne prisas som storgrann, och hon föresväfvade honom som ett under af skönhet. Henne skulle han ha! Han älskade henne så djupt, att han fick hjärtklappning och måste vända sig bort, blott man nämnde hennes namn.

Däremot kunde han icke fördraga Backmans Fia. Hon var klumsig, hade stor näsa och bruna ögon. Korteligen han ansåg henne fullkomligt misslyckad, ur skönhetssynpunkt betraktad.

Nu fogade det sig så, att Fia i all oskuld strök förbi fönstret, medan Måns uppgjorde nya krigiska planer mot torakanerna. Hon kom för att låna en väfsked, hvaremot naturligtvis intet var att invända från skönhets- eller annan synpunkt. Men Greta, som allt ännu stod och sopade golfvet, behagade i ett anfall af tanklös skämtsamhet ge Fias besök en tydning, som var ägnad att förorsaka meningsskiljaktigheter.

»Se», sade hon, då Fia skred förbi fönstret, »nu får Måns vår bruden till gårds!»

Detta var värre än att släppa svinen i potatislandet, tyckte Måns. Det var värre än allt annat. En syn drog som en blixt förbi hans ögon. Han såg sig själf i andanom gående som äkta man vid sidan af Backmans Fia, och han blef vild. Han och Backmans Fia! Han, som älskade någon, som var så förunderligt vacker, att han inte kunde höra hennes namn nämnas, inte ens själf vågade uttala det högt — han skulle få den där som brud till gårds, den där ... hon trampade redan farstun! Och där stod Greta och flinade åt honom! Han rök ihop med henne, ref kvasten ur hennes händer och slog ... slog ...

Följden var, att Backmans Fia icke kom att framföra sitt ärende inne i stugan utan framför trappan på gården. Då hon skulle öppna stugudörren, möttes hon af en kvinna, som med fladdrande kjolar flydde allt hvad tygen höllo för en våldsamt orolig kvast med en rasande pojke vid skaftet. Hon delade den flyendes uppfattning om situationen och följde henne.

När Måns rödjat fältet, dängde han kvasten ifrån sig, kastade sig raklång på bänken bakom bordet och brast ut i snyftningar. Ilskan och vämjelsen stodo honom upp i halsen, när han tänkte på Gretas ord. Det var en skam, en skam att säga sådant!

Som han nu låg där på bänken, kunde han se det gamla furubordet underifrån. Han

hade aldrig förr studerat det från den sidan. Det erbjöd ett och annat af intresse. Först och främst var det bordslådorna, som ådrogo sig hans uppmärksamhet. Man kunde komma i dem med handen från undre sidan af bordet. Med anledning häraf begynte han planera en vadhållning med mor, att han skulle trolla hennes pjäxa in i lådan, utan att denna öppnades. Mor skulle själf få hålla i lådan hela tiden. Därnäst var det ett mycket konstfinurligt kvisthål, som gaf ny riktning åt hans tankar. Han kunde icke se och känna sig mätt på det besynnerliga hålet och beslöt att upphöja det till sin hemliga skattkammare.

Medan han som bäst fördjupade sig i kvisthålet, kom far in och kallade på honom.

Måns viskade med handen bort de kallnade tårarna från ögonhåren och reste sig hastigt.

»Du skall gå till Lillsveden och hämta min skära», befallde far kort. »Jag glömde den i en af skylarna».

Måns skyndade sig att taga upp sin mössa, som hamnat på golfvet under mellanfallet med Greta, och begaf sig åstad utan att säga ett ord. Han var nöjd att komma undan med det första och sålunda slippa en befarad uppgörelse angående det skedda. Man kunde ju inte veta, hur saken utvecklat sig vidare där utom hus. Greta hade kanhända haft något att förmäla därom för far. Det skulle just likna kvinnfolk att skvallra!

Med en förnimmelse af att en hand höll på att gripa honom i nacken gled Måns öfver stugugolfvet — så ljudlöst som möjligt. När han lyckligt hunnit öfver tröskeln, genomfors han af en glädjeryck, som kom handen att skälfva, då han stängde dörren efter sig.

Så befann han sig då utom de farliga möjligheternas område!

Det var skönt att känna sig trygg och få ägna sig åt sina många vidtsyftande planer. Solen, som började sänka sig mot skogsbrynet, bredde sin röda glans öfver hans rike, hvaraf den bästa parten utgjordes af tjärnen under hembacken. Vägen till Lillsveden ledde tätt förbi dess strand. Måns kunde icke motstå frestelsen att stanna där och bota litet på stenbryggan, som han begynt anlägga från stranden i riktning åt den stora stenen i midten af tjärnen. Vattnet låg kvällstilla, och tufvornas strån, som böjde sig däröfver, bildade underliga bågar och vinklar med spegelbilderna i vattnet. Den väldiga stenen med sina breda afsatser och stora remnor steg som en sagoborg med portar och torn upp ur vattnet. Den utgjorde medelpunkten i Måns' rike. Här lefde han om dagarna ett lyckligt lif, fullt af äfventyrliga bragder och en obeskriflig familjelycka.

Innerst i stenen, djupt under det svarta vattnet fanns en praktfull kammare. En dörr ledde från den nedersta afsatsen rakt ned i stenen — alldeles säkert, fastän ingen kunde

se den. Där inne i kammaren förvarade han i ett dyrbart skrin en seltamp, som var alldeles lik en vanlig seltamp, men hade högst underbara egenskaper. Om man blåste på den tre gånger och därpå stack den i vänstra byxfickan, kunde man förflytta sig, hvart man ville, i synlig eller osynlig måtto.

Med tillhjälp af seltampen brukade han hämta den sköna från andra ändan af församlingen för att deltaga i hans lekar. De kommo susande genom luften som två örnar. Då brukade han passa på och spotta Brännback-Ville i nacken, där denne gick och mumsade smörgåsar på mangården. Ville hade nämligen sina planer på hans brud, och därför kunde han icke tåla honom. Men när de kommo fram, var hon så blyg, att hon fick tårar i ögonen och inte ville stiga in genom dörren. Då måste Måns stryka henne med handen öfver det långa håret, som flöt ned längs ryggen, och tre gånger säga »kiss, kiss!» Sedan gick hon in och lagade hans mat och sydde silfvertygslappar på hans byxor.

Nu gällde det att utfinna något medel att skydda henne mot illgärningsmän och onda kvinnor som Greta.

Han tänkte på att nästa söndag under pågående gudstjänst stiga upp från sin plats i kyrkan och med tillhjälp af seltampen slå nio kullerbyttor i luften inför hela församlingens ögon. Då skulle man se, hvad Måns på Kvist-

backen var för en karl, och då skulle man allt låta bli att ofreda hans dygdeädla hustru, medan han själf ströfvade omkring i skogen och jagade björnar.

Men hur han funderade, fann han, att Greta ändå för sin del var förtjänt af en mer rafflande varning. Han skulle passa på och göra sig osynlig, när hon kom ned till tjärnen, lägga betsel i munnen på henne, hoppa upp på hennes rygg och rida henne ned i vattnet ända till magen, så att det skulle låta »pulk pulk» om henne. Det skulle lära henne.

Han fann, att beslutet var godt och fortsatte nöjd sin väg mot Lillsveden.

Försjunken som han gick i djupa tankar märkte han icke, att han passerade hemrian, innan han redan var några steg förbi den. Men då slog honom med ens det farliga i situationen. Han kastade en ängslig blick mot spökgluggen i riväggen och tog till flykten, så att fötterna slogo tätt som trumpinnar i vägen.

Det hade lyckats honom att rädda sig undan faran. Men hur skulle det gå på återvägen, då han ånyo måste passera spökstället? Han fick någonting mycket tungt och svårt att bära på. Saken förbättrades icke heller däraf, att han måste söka fars skära en god stund, innan han fann den, och solen sjönk allt lägre och rian blef allt hemskare under tiden.

Hvarför skulle också rian stå så nära vägen och glo så obarmhärtigt på en med sitt spök-

öga? Hvad som helst kunde ju hända en, när man hade gastarna så tätt öfver sig. Hvem visste, hvad de kunde ställa till, när de slogo sig ihop, för de voro många — alla, som legat lik i rian! Man sade ju, att de ibland ställde till dans och att de julnatten redo hästarna svettiga på sin färd till kyrkan. Han väntade sig bara, att en mager hand skulle sträckas ut från gluggen och gripa honom i håret, när han ilade förbi. En gång hade han med egna öron hört en underlig, ihålig sång från rian. Förskräckelsen hade gripit honom, så att han flydde öfver diken och gärden och kom hem med flämtande andedräkt och sönderrifvna kläder.

Nu hade Måns hunnit så långt på återvägen, att han kunde se rian från vägkröken. Han stannade och besinnade sig en stund, innan han gick vidare.

Se! Var det inte gammelmors gulhvita ansikte med den stora näsan och de snussotade närborrarna han skymtade i gluggen?

Han mindes så tydligt den gången hon låg lik i rian och Storback-Maj höll på att kläda henne. Dörren hade stått öppen, och han hade närmat sig försiktigt för att se på. Gammelmor hade legat på likbrädet, som var lagdt öfver två tjärtunnor. Den stora näsan pekade rätt upp, så att han kunde se in i de snussotade närborrarna. Men då han kommit fram till tröskeln, hade hon rest sig litet och skakat

på hufvudet, och han hade gallskrikande tagit till fötters.

Storback-Maj förklarade efteråt, att tjärtunnorna vippat på det ojämna golfvet, så att det sett ut, som om gammelmor rört sig. Men det ville han icke tro. Gammelmor hade redan då haft gasttagen i sig. Hon var allt den värsta af dem, som huserade i rian.

Nu måste han dock trots allt passera förbi. Han måste fram, om också gammelmor lade sig tvärs öfver vägen. Gud ske lof, att han hade skäran! Det skulle väl hjälpa att kasta järn efter packet. Packet! Han sade verkligen »packet», men ångrade sig genast. Kanhända det ändå inte var värdt att förarga gastsällskapet. Det kunde bli farligare för honom därigenom. Och hvarför skulle han för resten skälla på de snälla varelserna? De voro nog så bra. Inte hade han någonting emot dem. Han höll ju af dem och skulle alltid tala väl om dem. De skulle bli rikitigt goda vänner, och han skulle gå på besök till dem.

Bara gammelmor ändå kunde låta bli att titta i gluggen och skaka på hufvudet . . . Kanske han skulle försöka med att kasta järn — i all vänlighet. Hon behöfde ju inte ta illa opp, det skedde ju i all vänlighet, i all vänlighet!

Med en spänstig armrörelse slängde han skäran långt framåt vägen, och — märkvärdigt nog — det gulhvita ansiktet försvann från gluggen i detsamma, tyckte han.

Här gäller det bara att kunna konsten, tänkte Måns, och gick dristigare framåt. Men det lyckade försöket och det stigande modet försatte honom i ännu starkare spänning. Tänderna skallrade i munnen på honom, när han gick fram och tog upp skäran. Han försåg sig med en försvarlig sten med detsamma. Då han stod midt framför rian, kändes det, som om någon andats en kall pust öfver hufvudet och ryggen på honom. Med ett slags förskräckelsens kurage slungade han stenen midt i spökgluggen och tog till fötters. Han hade därvid en förnimmelse af att någon lyfte mössan af honom, men vågade icke stanna eller se sig om.

Andfådd och barhufvud kom Måns hem och kastade skäran på bänken. Han försökte dölja sin upprörda sinnesstämning, men det lyckades icke.

»Hvad fattas dig?» sporde far.

Mor och Greta, som under hans frånvaro kommit in, tyckte sig också märka, att det var någonting särskildt med pojken.

Måns sade ingenting, utan vände sig mot fönstret. Hans strumpa hade mycket lägligt hasat ned, så att han fick orsak att ställa sig på knä och draga upp den. Han var inte alls intresserad af att se de andra i ögonen. Mest generade det, att Greta stod där och gaf akt på honom nyfiket.

»Har du tappat målet?» höll far envist i. »Hvar har du din mössa?»

»Jag tror, att den . . . att den blef på vägen.»

»Nå, så gå då och tag den!»

»Jag . . . jag vågar inte för . . . för gammelmor i rian.»

»Hvad är du för en karl? Tag Greta med dig och sök genast reda på mössan!»

Det var tydligt språk. Här hjälpte inga undanflykter. Bara söka skydd bakom Gretas blårutiga bomullskjol och ge sig i väg.

I den stunden kände Måns det, som om någonting gifvit efter inom honom. Han tyckte, att han krympte och blef så liten i kläderna, där han tassade vägen fram vid Gretas sida. Aftonsolen, som hängde i grantopparna i väster, belyste med sina röda strålar den ömkliga baksidan af en hjälte, som förlorat tron på sig själf. De blommiga hängslen, som mor sytt och som gingo i kors öfver bröstet och ryggen, tycktes plötsligt ha förlorat sin bärkraft. Byxbaken hängde bedröfligt lågt och slog veck åt höger och veck åt vänster, framställande gråtfärdighetens mimik i den granna aftonbelysningen.

Måns gick och såg styft ned i vägen. Där löpte ett hjulspår, som hans ögon mekaniskt följde. Hvarför, kunde han icke säga. Det var ingenting intressant vid hjulspåret. Allting var ju för resten likgiltigt. Troligtvis var det intet bevändt med seltampen heller, när allt gick omkring.

Endast hon där borta i andra ändan af

församlingen var sig lik. Men hon syntes honom så långt aflägsen, så oåtkomlig. Han var visst den ovärdigaste af alla hennes beundrare.

Ju närmare de kommo till rian, desto mer kände han behof af att försona sig med Greta. Tacka lyckan, att man inte behöfde gå här sida vid sida med Backmans Fia! När de passerat tjärnen, där han haft för afsikt att rida ned Greta ända till magen i vattnet, utlät han sig trögt och lågmält, utan att se upp från vägen:

»Du ska' inte bry dig om, hva' jag sa' om potäterna! De räcker nog till vinterföda.»

SI OPP!

Odalbonden Mårten Brink stod framför den stora stenen på hemåkern och ref sig betänksamt i byxbaken.

Bredvid honom stodo hans två små pojkar, faderns miniaturafbilder i allt — skapnad och klädsel — ända till den krokiga nackställningen och de granna strumpebanden under knäet, som höllo upp stöfvelskaften. De stodo med mössan i nacken liksom fadern och togo sig äfven fundersamt i byxornas bakstycke.

Mårten Brink var en person, som satte ära i följa med sin tid och tillämpa nya metoder vid skötseln af sitt fäderneärfda hemman. Här hade nu far och farfar och farfarfars i alla sina dagar kretsat kring den stora stenen med al[1] och harf. Det var obekvämt. Stenen skämde ut hela åkern, och det kunde inte få fortfara. Visserligen var den för stor att gräfvas ned, men det gafs väl andra utvägar att rå med den. Så mycket var säkert, att bort skulle den. Mårten Brink var van att gå sin väg rakt fram och hade beslutit, att detta också skulle ske, när han nästa gång satte alen i hemåkern.

---

[1] Al = gaffelplog.

»Stenen skall *skjutas* bort, och det i morgon dag!» förklarade han kort om godt.

Han vände sig om och begaf sig åt smedjan. Pojkarna tultade bredvid fadern, hållande i hvart sitt byxben för att icke bli efter.

»Skall den skjutas bort?» sporde Viktor, den äldre af gossarna.

Mårten gick i sina tankar och fäste sig icke vid hans fråga. Han bad gossarna gå till Zakris, drängen, som för tillfället höll på med dikning i närheten af gården, och kalla honom till smedjan för att draga bälgen.

Gossarna veko af längs trådan, som ledde ned åt ängen, och hvälfvande i sitt sinne faderns ord om den stora stenen begynte de diskutera ämnet.

»Hur stor tror du bössan blir, som pappa tänker smida?» frågade Axel, den yngre af gossarna.

»Inte tänker han smida någon bössa», visste den äldre brodern upplysa.

»Åjo, eftersom han ämnar skjuta bort stenen.»

»Men pappa har ju redan en bössa — den som hänger ofvanom sängen.»

»Tror du han kan skjuta bort stenen med den? Inte ryms storstenen i den bössan», invände Axel.

»Du är dum, som tror, att pappa tänker ladda bössan med storstenen», förklarade den äldre brodern öfverlägset.

»Ånej, jag är inte dum! Du är själf dum, för du trodde, att du hade hål i hakan, när du åt välling och dräglade på dig.»

»Jamen mamma sa', att du är dummare än jag, för du gör tolfmanseden. Och sådant gör inte jag!» kaverade Viktor.

»Om fritt! Jag kan låta bli, om jag vill. Fast jag vill inte. Men du är dum i hufvut, du, om du vill eller inte», fastslog den yngre.

»Du skall inte ljuga! Jag är inte dum i hufvut.»

»Visst är du.»

»Ånej.»

»Nå försök säga, hur pappa tänker skjuta bort stenen!»

»Förstår du inte det?» utlät sig den äldre med säkerhet. »Han tänker ladda bössan, och sen tänker han smyga sig bakom gärdesgården och skjuta på stenen, som när han smög sig på änderna i vassen.»

»Åh, hvarför skulle han smyga sig? Inte flyger stenen sin väg!»

»Man brukar ju så, när man skjuter. Jag såg själf, hur pappa sköt på änderna.»

»Det var änder, det! Men det här är en sten.»

»Men då pappa skjuter på den, skall du få se, att den flyger i luften liksom änderna», menade Viktor.

»Inte har den några vingar att flyga med», gendref honom den yngre brodern.

»Man kan inte veta», replikerade den andra sofistiskt. »Om jag tar en badkvast i hvardera handen, så har jag vingar. Och jag kan flyga ned från svinstians tak.»

»Liksom det skulle vara någon konst! Men försök flyga upp på taket! Det kan du inte.»

»Inte kan du heller.»

»Jo, men jag kan krypa genom badstugluggen, för jag har mindre hufvud än du.»

»Men du kan inte sticka tån i munnen som jag», triumferade den äldre.

»Visst kan jag sticka min tå i din mun.»

»Ja, men inte i din egen.»

»Än sen! Jag kan stoppa en hel potatis i mun, för jag har större mun än du, fast jag har mindre hufvud.»

Sålunda fortfor samtalet att allt mer aflägsna sig från det ursprungliga ämnet, medan gossarna pallrade i väg utefter trådan. Först när de kommo fram till Zakris, erinrade de sig stenen och sitt ärende.

Zakris ställde spaden ifrån sig och begaf sig till smedjan. Gossarna lunkade efter, helt och hållet besjälade af nyfikenhet att se, hvad far ämnade taga sig före.

Mårten hade gjort upp eld i ässjan och rörde bälgstången med kraft. Det dånade i kolhögen, när bälgen med sina stora lungor blåste i den, och gnistorna flögo upp mot

taket, där de sökte sig väg genom den öppnade luckan. Han öfverlämnade bälgstången åt Zakris och sökte fram stenborrarna, som han slängde i ässjan.

Pojkarna trängde sig till och iakttogo andäktigt hvarje rörelse.

»Hvad skall pappa smida af de där?» vågade slutligen den äldre framkasta.

»En chatull», svarade Mårten kort och allvarsamt.

Det inträdde en paus, hvarunder gossarna öfvervägde, huruvida svaret skulle tagas som banko eller möjligen få betraktas som skämt. De lutade åt den senare uppfattningen, men som respekten var kolossal och farsgubben fullkomligt allvarsam, tordes de icke taga saken från den lustiga sidan.

Axel, som hade medfödda anlag för psykologiska studier, speciellt öfver sin far, fann omsider på ett sätt att föra frågan vidare. Han *låtsade* taga svaret från den allvarliga sidan.

»Skall det bli järnfötter under chatullen?» försökte han locka fadern ut på det hala.

Men det lyckades icke. Mårten var upptagen af sitt arbete och gaf sig icke tid att svara. För resten tyckte han det vara bäst, att pojkarna fingo lära på samma sätt, hvarpå han själf lärt: genom att se och göra efter. Det var det bästa sättet enligt hans uppfattning. Och ju nyfiknare de voro, desto bättre

lärde de. Därför roade det honom att svepa in sitt förehafvande i ett visst dunkel.

Pojkarna glodde med ögon och mun. Men bäst de glodde, ryckte Mårten det fräsglödande stålet ur ässjan, lade det på städet och begynte hamra, så att gnistorna sprutade i granna bågar åt alla håll. Då glömde gossarna allt annat och retirerade hastigt mot dörren.

Den dagen klarnade det ännu icke för Viktor och Axel, hur det skulle gå till att skjuta bort stenen från hemåkern.

Men den följande dagen på eftermiddagen stodo de inför lösningen af det intressanta problemet.

Zakris och Torp-Erik hade borrat ett djupt hål i stenen. Nu kom far till med krut och stubintråd och begynte ladda det.

Mårten Brink kände det som en sann fröjd att ändtligen vara kommen så långt, att han fick hälla krut i den gamla besten, som legat där och förargat honom ända från den tiden, då han som pojke harfvade åkern. Nu skulle han visa, hvem af dem var bofast här och hvem det tillkom att flytta. Kanske blef krutsatsen något större, än den egentligen behöft vara. Men det kunde vara detsamma. Så mycket lustigare skulle det bli att skåda affärden. Vår Herres gamla jord höll nog, och stugan stod långt ifrån. Här skulle det smällas!

Pojkarna lågo framstupa på stenen och sågo på. När krutet blottades, drogo de sina näsor några tum tillbaka af fruktan för det mystiska svarta pulvret. Det stora ögonblicket var inne. Far hade ställt in stubintråden och slutfört laddningen. Återstodo blott några för gossarna obegripliga åtgärder, nämligen att täcka stenen med bastmattor och stockändar, som bundos ihop med ett bastant trärep, och så var det klart.

»Si opp!» ropade Mårten och tände an stubintråden.

Alla blefvo i hast mycket lifliga. Zakris samlade ihop stenborrarna och sina handskar, Torp-Erik nappade till sig släggan och vattenslefven och så skyndade man att ställa sig bakom stuguknuten för att därifrån iakttaga utgången. Pojkarna sökte mekaniskt efter pappas tröjärm, som de stadigt höllo tag i, medan de kikade på den rykande stubintråden. Det bultade hörbart i bröstet på dem.

Medan de stodo där och väntade på smällen, hände något som ytterligare stegrade spänningen.

Gårdens katt, den fina Samuel, kom makligt promenerande i sin svartglänsande päls och hvita bringa och gaf sig åstad i riktning mot stenen. Det var fast obegripligt, hvad han hade där att göra, men det var tydligt, att han siktade ditåt. Den kloka Samuel, som annars betedde sig så skickligt, gick

med öppna ögon raka vägen mot fördärfvet.

»Är du tokig, katt?» skrek Mårten efter den sirligt framskridande Samuel. »Si opp!»

»Si opp!» upprepade hela församlingen bakom knuten med full hals.

Samuel stannade ett ögonblick och såg tillbaka, som om han menat »sa' ni något?» hvarpå han med förnäm likgiltighet fortsatte sin väg mot stenen. Hans mångbepröfvade intelligens tycktes fullständigt ha svikit honom. Annars förstod han ju vanligen, hvad man sade. Talade folket i stugan om att råttorna härjade i uthusen, hände det, att han smög sig ut i all stillhet och genast vidtog med en grundlig razzia i stall och ladugård. Och det slutade med att han före kvällen hade till allmänt beskådande framför trappan anordnat en rad af dödade råttor med afbitna hufvuden — alla med svansarna i samma riktning. Ty Samuel älskade ordning också bland de döda. Berömde man honom inför främmande, kunde det falla honom in att göra en kort visit på vinden och komma igen med ett nyss fångadt, pipande möss i munnen. Han begrep, att äran förpliktigar.

Men nu såg det ut, som om Samuel ingenting förstode. Kanhända han också just därför gaf sig ut på en liten studiefärd. De andra hade så intresseradt sysslat vid stenen. Det måtte väl vara någonting särskildt därmed.

Han stannade framför den fina rökstrimman, som steg upp mellan stockändarna, och spände ögonen i den. Det brukade förekomma råttor på dylika ställen, men här var det tydligt fråga om någonting annat. Han slickade sin ena framtass några tag och spände så åter sina runda kattögon i den blå strimman. Det rökte ju! Man hade således lagat här ett slags spisel. Inte så illa! Hur kunde den här spiseln se ut ofvanpå?

Samuel gjorde en lof omkring stenen och hoppade upp på mattan, som var kastad öfverst på vedtrafven. Minsann var inte här ett täcke utbredt alldeles som på en säng! En spisel, som tillika var en säng! Det var ju rent af det fiffigaste, som den mänskliga visheten hittat på till glädje för en förnämare katt. Här var ju både bekvämt och varmt Och solen sken så vackert. Tänk om man skulle göra toalett och lägga sig!

Bakom stuguknuten steg oron för kattkräket, allt hvad det led. Man skrek enskildt och i korus »Samuel, si opp!» Mårten försökte medels stenkastning drifva katten bort från den farliga platsen, men utan verkan. Samuel hade under ett belåtet spinnande vidtagit med sina toalettgöromål och gaf dem hålen.

Torp-Erik, som var gudfruktig, fann i kattens sorglöshet inför den hotande faran en påminnelse om yttersta domen. Så skulle också människorna på den yttersta dagen

sitta sorglösa och syndasäkra och putsa sig litet här och hvar. Och liksom han nu stod där och såg på kattstackarn, så skulle också Vår Herre stå och se på de arma människorna, kort innan det smällde. Och han skulle inte kunna hjälpa dem, utan de skulle resa in i evigheten ungefär som katten där, som satt med benet öfver nacken. Samuel hade nämligen kommit så långt i sina toalettbestyr, att han med högra bakbenet öfver nacken höll på att slicka sin mage. Torp-Erik undrade, hur det skulle kännas att ligga på bastulafven med en badkvast i handen, när dombasunen ljöd. Han kom till den slutsatsen, att det vore lämpligare att sitta vid bordet i stugan med huspostillan framför sig eller att —

B U M M! . . .

Marken skälfde under hans fötter, och fönsterrutorna skallrade bakom honom.

När han såg upp, var luften full af stenar, träflisor och mattrester.

Repet hade brustit, stockstumparna slängts undan eller splittrats och mattorna hade slitits i trasor af det våldsamma skottet.

Midt i virrvarret snurrade i luften en lurfvig boll med svans. På nedfärden tog den formen af en katt med utspärrade ben. Det var Samuel, som återvände från sin studieresa.

Nedkommen till jorden igen rök han af under ett regn af stenar till brandstegen och upp på stugutaket. Svansen var betydligt

tjockare, än kattsvansar i allmänhet äro — så mycket man hann se.

När det blifvit lugnt igen, skyndade man fram till platsen för att se på resultatet af explosionen. Mårten var nöjd. Ett praktfullt skott och i sanning storartadt till sina verkningar!

* * *

En vecka hade förflutit efter den stora händelsen på hemåkern.

Familjen och allt tjänstefolket voro församlade i stugan.

Mor hade ställt till bakning. Det sprakade och dånade i den stora bakugnen, där granveden brann med röda flammor, som svängde och buktade sig längs det låga ugnstaket och sökte sig fram mot draghålet. Det röda skenet från ugnen lyste långt ut på golfvet och skapade en angenäm hemstämning i stugan, medan skymningen föll på där utanför.

Karlarna sutto på långbänken under fönstren och sögo på sina pipor under den korta rasten efter måltiden, som man nyss undangjort. Mårten själf satt på husbondeplatsen vid hörnskåpet och raspade ett nytt yxskaft. Kvinnfolket höll sig på den motsatta sidan af stugan, sysselsatt med förberedelserna till bakningen. Den ena af pigorna ältade degen,

mor skrapade kaflen och den andra pigan band en ugnslubba [1] af färska tallkvistar.

Samuel låg och sof på sängen vid dörren. Där var hans älsklingsplats mellan jakt- och studiefärderna. Han tyckte om att hvila bekvämt på sina lagrar. Sängen var nämligen högt uppbäddad med mångfaldiga bolstrar och en grann rya öfverst.

Viktor och Axel sutto på golfvet och lekte stensprängning. De hade anammat mors brödspade och radade vedklabbar på den. Spaden var ställd så, att veden flög i vädret, när man trampade på skaftet. Klabbarna slogos om med snören och öfverst utbreddes ett par disktrasor. Alla försiktighetsmått skulle ju iakttagas.

När allt var i ordning, antände Viktor en segelgarnsstump, som stack fram ur veden. Axel sprang upp och ställde sig med foten på brödspadens skaft, färdig att trampa till, och med detsamma satte båda pojkarna i med full hals:

»Si opp!»

Verkningarna läto icke vänta på sig. Samuel for som en fräsande rakett upp från sängen och raka vägen ut genom fönstret, så att det klang i de brustna dubbelrutorna.

Kvinnfolket skrek till vid den obehagliga skrällen, och karlarna mumlade fram sin förskräckelse.

---

[1] Ungslubba = ungskvast.

Det inträdde ett ögonblicks tystnad . . .

Hvad skulle far säga om det här? Samuel var visserligen husbondens förklarade gunstling — men ändå!

Mårten Brink stirrade en stund på de splittrade rutorna, slog sig så med yxskaftet på låret och brast ut i ett skallande skratt.

»Nej, se på kattrackarn, som ändå lärde sig si opp!» fick han ändtligen fram.

Det blef signalen till ett allmänt fröjdeutbrott för blandad kör. Pojkarna hoppade och hiade i förtjusning, skötande med sina gälla röster sopranstämman. Zakris och Mårten rullade kraftigt basen. Alten föll också in: kvinnorna hade öfvervunnit sin förskräckelse och läto höra sitt trillande skratt. Torp-Erik företrädde något svagt tenoren med ett halft reserveradt, gudligt hockrande, som inneslöt åtskilliga domedagsreflexioner.

ISAK IFVER.

En svärmare, en stilla drömmare, som vandrade från by till by, från gård till gård. Han stod på en gång utom samhället och midt uppe i det. Frigjord från det konventionella åskådningssättet, bekymrade han sig föga om de yttre lefnadsvillkoren. När kläderna blefvo så slitna, att kroppen lyste igenom, fick han alltid af någon vänlig själ ett aflagdt plagg att skyla sig med, och när hungern blef alltför svår, vek han in på kända stigar, som säkert ledde till ett mål mat i någon af bondgårdarna, där han var gärna sedd.

Och han var gärna sedd nästan öfverallt, trots det att han ingen nämnvärd nytta gjorde. Väl kunde det hända, att han hämtade in ett fång ved eller ett ämbar vatten eller att han vallade barnen en stund, när man bad honom därom, men något egentligt arbete hade han knappast utfört, sedan han var ung i tiden. För sådant var han redan kroppsligt alltför litet lämpad. Gestalten var så mager, att han ingaf medlidande. Det låg något förandligadt öfver hela företeelsen. När han på sitt half-

hviskande sätt talade i religiösa ämnen — och nästan alla hans samtal gledo in på det religiösa området — lyste blicken med en underbar glans. Instinktlikt kände alla finare naturer, att de här stodo inför en brinnande själ, som under inre smärta, men med bibehållet yttre lugn förtärde sig själf.

Men det fanns sådana, som icke förstodo eller kanske icke ville förstå honom. För dem var Isak Ifver helt enkelt en komisk företeelse, en ohjälplig lätting, och de sparade icke på stickord, när han kom i deras väg. Under de många år han genomströfvat församlingen, hade han dock lärt sig känna människorna där, så att han visste undvika de byar och gårdar, där andan enligt hans uppfattning var rå. Kom han händelsevis i beröring med illasinnade, iakttog han envis tystnad. Hvarför skulle han inlåta sig med dem? Det kunde ju icke bli något utbyte af ett samtal med dylika personer. En vanlig lekmannapredikant hade kanske ansett det vara sin skyldighet att dundra om döden och domen för sådana människor. Isak åter fann, att han i sin skröplighet intet kunde uträtta, där Vår Herre, som hade medlen i sin hand, ännu icke verkat väckelse. Ty för profet ville han icke gälla. Han ansåg, att han liksom hvarje annan hade möda nog med sin egen själs frälsning. Hans religiösa samtal, som ibland fortgingo under många timmar, voro

därför främst ett uttryck för hans behof att meddela sig med andra sökande naturer. På grund af sina djupa insikter blef han dock nästan alltid den gifvande.

I all sin anspråkslöshet utöfvade han ett humaniserande inflytande af vida större betydelse än hvad många af folkets officiella lärare och ledare kunna berömma sig af. Svordomarna tystnade själffallet, där han trädde in, och när han efter några dagars vistelse i en gård tog sin näfverkont på ryggen och vandrade vidare, efterlämnade han en stämning af stilla andakt, i hvilken hans dämpade ord ännu ringde, ledande de kvarvarandes tankar inåt, mer och mer inåt till själfpröfning inför bibelordet.

Denna stämning var fullkomligt fri från all exaltation och orsakade ingen som helst störing i de dagliga sysslorna, ty Isak var icke en af dessa fanatiker, som vandra omkring och hetsa upp de religiösa känslorna för att förvärfva sig anhängare. Han ville icke reformera eller bilda parti, ehuru hans åsikter i många stycken voro högst egenartade. Luthers och Svedenborgs skrifter voro honom väl bekanta. Dessutom hade han läst alla de exegeter han kommit öfver. Den svenska allmogen har ju öfverhufvud icke stort intresse för böcker. Likväl funnos här och där i gårdarna små boksamlingar, på ett ställe till och med ett planmässigt hopbragdt bibliotek, omfattande religiösa verk, reseskildringar, juridiska, natur-

vetenskapliga och skönlitterära arbeten. Här dröjde Isak med förkärlek, ehuru hans grannlaga natur förbjöd honom att öfver ett visst antal dagar taga samma värdsfolks gästfrihet i anspråk. Allt hvad han läste omsmälte han på ett synnerligen personligt sätt. Det var städse något originellt i hans kritik af innehållet, liksom hans framställning utmärkte sig genom ett eget bildspråk, hämtadt från allmogens lif och egnadt att för denna klargöra hans tankar.

När Isak Ifver tog till en bok, skedde det med vissa högtidliga förberedelser. En bok var för honom nära nog ett heligt ting, en bok med allvarligt innehåll nämligen. Han såg i allt allvarligt forskande uppenbarelser af den evige, sådana de återspeglats af olika andar. Och äfven om författarens åsikter icke i allt tilltalade honom, respekterade han dem dock, ty de voro i alla fall reflexer af den gudomliga ljusutstrålningen, mer eller mindre klara, mer eller mindre upplysande. Att öppna en bok var för honom detsamma som att träda in i ett tempel, som författaren helgat genom sitt osjälfviska sökande. Därför tvättade han sina händer och kammade sitt långa hår, innan han trädde in i helgedomen. Och när han lade boken ifrån sig, lyste hans ögon och han for smekande öfver pärmarna med sina magra fingrar. Midt under läsningen reste han sig ibland plötsligt och började vandra af och an

öfver golfvet. Därunder hände det, att han drog ned en pärta från sparrarna under taket, täljde den slät och tecknade med sin blyertspenna några satser därpå, hvilkas andemening dock var svår att förstå, då de voro lösryckta ur sitt sammanhang. Eller tog han bläck och penna fram ur sin näfverkont och skref med sin prydliga stil hela sidor i något af sina digra dikthäften.

I dessa dikthäften lyckades endast några få, som åtnjöto Isaks synnerliga förtroende, få ögna. De voro endast för honom själf, förklarade han. Dikterna, som till formen mycket erinrade om den gamla rimkrönikan, innehöllo religiösa betraktelser, men äfven stämningsbilder och skildringar af upplefvade händelser.

Ibland när tviflets ande bemäktigade sig grubblaren, blef han stum och otillgänglig under många dagar. Han dök ned i sin egen själ och var som död för omgifningen — hörde icke och såg icke, hvad som passerade omkring honom. Härunder kom det allt som oftast till rätt egendomliga, stundom rent komiska situationer. Men han lefde sitt tysta, strida andelif, löjen och allt till trots, isolerad som en eremit i öknen.

* * *

Decembermorgonens gråmörker rufvade öfver den sofvande stugan.

Från uppesängen hördes drängens kraftiga snarkningar, påminnande om riktsågens raspningar, när den skär igenom stocken. I undersängen lågo pigorna i ljuflig och pustande sömn. Deras andetag hade en mildare karaktär. De »blåste på het gröt». Vägguret hade hackat sig fram till 6 på morgonen, hvilket det tillkännagaf med lika många ljudliga dubbelslag. Härvid reste sig Ruffs, gårdens lurfviga lapphund, från sin plats vid spiseln, sträckte på sig och såg sig omkring. Men då den märkte, att det var mörkt och stilla i stugan, rullade den på nytt ihop sig på sin uppvärmda plats på golfvet, suckade och somnade.

En som dock icke sof, var husets gamla trotjänarinna, Brita Kajsa. Hon hade redan en god stund legat vaken i sin säng under kärlhyllan och väntat på signalen från klockan. För att bereda sig för dagens värf tände hon sin pipsnugga, som låg på stolen invid sängen, och drog några bloss, innan hon steg upp. Det fröjdade henne att höra tobakens knastrande, medan den brann och pöste i pipan. Seså, nu var man redo att taga ihop med dagsverket igen! Hon lade pipan ifrån sig, steg upp och klädde sig raskt.

Det var hon, som plägade sätta arbetsmaskineriet i gång för dagen. Alla litade på henne och njöto hvilan lugnt, tills hon manade dem. Som vanligt gick hon till spiseln, gjorde upp eld och satte kaffepannan på.

Värdinnan i gården var sjuklig och hade lämnat det mesta af omsorgerna åt henne. När elden flammade i spiseln, gick det lätt för de andra att morgna sig. Det var till och med förenadt med ett visst behag att stiga upp och klä sig framför den upplysta och värmande härden.

Brita Kajsa hade kaffepannan vederbörligen placerad och vände sig om för att taga fram grytan ur spiselgrufvan. Men då höll hon på att tappa sansen af förskräckelse.

Där satt en spöklik gestalt på kortbänken under fönstret och stirrade med glasartad blick rätt framför sig.

Hon vacklade och var nära att ramla, men i detsamma erinrade hon sig, att han fanns i gården — Isak Ifver — sedan föregående dag. Under natten hade hon totalt glömt hans närvaro.

»Sitter du där allt ännu och fånar?» var det första hon fick fram.

Förskräckelsen gjorde stämman osäker. Men förtrytelsen tog snart öfverhand öfver skrämseln, och hon tillade betydligt säkrare och skarpare:

»Tycker du det passar sig att sitta där och skrämma andan ur folk?»

Intet svar.

»Jag har ju bäddat åt Isak på ugnen. Hvarför har han inte gått och lagt sig där?»

Icke en min tillkännagaf, att den tilltalade berörts af gummans ord.

Pigorna kommo fram till brasan för att knäppa sina lifstycken. Drängen klättrade ned från uppesängen, klädde sig och satte sig vid spiseln för att sko på sig. Husbonden och värdinnan kommo ut från gafvelkammaren. Alla hajade till och upprepade i tur och ordning, när de sågo den orörliga figuren på spiselbanken:

»Nej, sitter han inte där ännu och skådar lika stinnt!»

Ty han hade suttit där på samma vis hela den föregående dagen, ända från det han på morgonen trädde in i stugan, blek och utmärglad, med snöslagg i skägget, bart bröst och de söndergångna skolapparna släpande under pjäxhälarna.

Det var emellertid icke första gången man såg Isak i detta drömtillstånd, och man tog det därför öfverhufvud lugnt. Pigorna letade fram lyktan och mjölkkärlen för att begifva sig till fähuset. Husbonden öfverlade om dagens arbete med drängen, som satt vid spiseln och vek sig tallor[1] af boss för sina långskaftade stöflar. Morgonvarden kom på bordet. Man åt och gaf sig sedan i väg, enhvar åt sitt håll.

Värdinnan var en blid och ömsint natur med religiös läggning, en af dessa skrupulösa

---

[1] Tallor = inre lössulor.

varelser, som ständigt gå och vakta på sig själf för att icke göra någon orätt. Det var hennes största glädje att gifva åt de behöfvande. Därför var också hennes stuga en af Isaks säkraste tillflyktsorter, då världen syntes honom vrång. Och ingen hade lättare än hon att följa honom på grubblets och tviflets stigar. Det var läkedom för själen att tala med henne. Men nu sade han ingenting, och hon förstod, att han då led så mycket mer. Det ömmade henne också att se hans kroppsliga elände. Han var utsvulten, men kunde icke förmås att äta. Förgäfves hade hon trugat mat på honom. Hon ville ännu göra ett försök, fyllde ett fat med välling, tog strömmingstallriken och brödkorgen och lade alltsammans på bänken bredvid honom.

»Seså, ät nu, så skall vi sedan tala om det, som Isak tänker på!»

Men Isak var i andanom långt borta. Han hörde orden dunkelt som från en annan värld, uppfattade dem knappt och tänkte icke på att de angingo honom. Han såg för sig ett soligt land med blånande berg och leende dalar, där liljor växte och bäckar rislade fram, där fikon och mullbärsträd stodo skuggande vid de buktande vägarna. Han såg vingårdar och sädesfält. Han såg Herren vandra genom säden med sina lärjungar. Och de plockade ax och åto. Han gick själf med dem — som den sista i skaran. Men han vågade icke röra

axen, ehuru Herren hade gifvit lof därtill och själf ätit af säden. Hade icke Johannes stannat nyss, där han gick främst i skaran, krossat några ax mellan händerna, blåst bort agnarna och räckt en näfve mogna, mjuka korn åt Mästaren? Hade icke denne sett på Johannes med en lång, kärleksfull blick samt tagit säden och ätit? Men han, lärjungen från den kalla, dystra norden, vågade icke följa sin Herres föredöme. Saknade han den rätta tron? Kunde han icke blifva som barnet, som icke grubblade, utan troskyldigt såg upp till Mästaren? Du skall äta ditt bröd i ditt anletes svett, hette det ju. Det hade han icke gjort. Han hade hittills plockat ax från andras åkrar som Herren och lärjungarna. Men var det rätt? Skulle Kristus kunna tagas som förebild i detta fall? Det stod icke ett ord i skriften om att han arbetade. Nej, ty han hade frälsningsverket sig förelagdt, och det var ju viktigare än att plöja och så. Hvem vågade jämföra sig med Guds egen son? Det vore ju en dödssynd.

Men lärjungarna? De arbetade icke heller. De öfvergåfvo allt och följde Herren. Han hade gjort på samma sätt. Han mindes den dagen han som yngling stod i Åbackens vackra hemskog och katade[1] tallarna tillsammans med andra daglönare. Det hade varit ett pinsamt

---

[1] Katade = afbarkade.

göra att stå där och fördärfva Guds härliga natur, att med den blanka lien gå lös på de oskyldiga träden, flå huden af dem för att se deras blod sippra fram och stelna till kåda på den hvitskalade stammen. Och detta för att skaffa den försupna bonden pengar till fortsatt drickande. Under många år hade Åbacken sålunda sköflat sin skog, bränt den till tjära och på den vägen förvandlat den till brännvin. Kunde det vara någon välsignelse med ett sådant arbete, hade han frågat sig själf. Och han hade känt sig så ensam i denna krets af svärjande karlar, där den druckne husbonden angifvit tonen.

Då hade Herrens härlighet visat sig för honom mellan stammarna i riktning åt den nedgående solen. Som en hög och ljus gestalt, som en sky, uppstigen ur tjärnen under skogsbacken, hade den visat sig. Ett ögonblick hade han sett den, och så hade den upplöst sig i formlös dimma. Men han hade känt igen Herren, och Herren hade lyft sin hand och vinkat åt honom. Då hade han lagt katningslien ifrån sig och skyndat ned till tjärnen för att störta sig i vattnet. Men i detsamma hade någon hviskat i hans öra: »Icke på den vägen!»

Han hade då sökt en annan väg. Med sina besparingar på fickan hade han vandrat till staden och sökt inträde i latinskolan för att läsa sig till präst. Men snart hade han funnit,

att den vägen ledde blott längre bort från Mästaren, ty kärleken bodde icke i dessa salar, där ungdomen alla dagar kved under färlan. Och hvartill allt detta andefattiga vetande? Mellan raderna i sina grammatiker och historieböcker hade han tyckt sig som i eldskrift läsa Pauli ord till korinterna: »Om jag talade med människors och änglars tungor, men icke hade kärleken, så vore jag en klingande malm och en ljudande cymbal. Och om jag hade profetia och visste alla hemligheter och hade all tro, så att jag kunde förflytta berg, men icke hade kärlek, så vore jag intet.» Och när han lyft blicken och sett bort öfver böckerna, hade alltid samma syn återkommit för hans ögon: Simon Petrus, stående på knä i båten efter det stora fiskafänget, och Jesus, som lyfter upp honom sägande: »Frukta icke! Härefter skall du fånga människor.» Herren kunde väl hafva bruk för honom också, ehuru han var olärd, liksom för denna fiskare, hade han tänkt och vandrat bort till hembygden igen, där han i stillhet begynt verka bland folket.

Men då hade fjällen fallit från hans ögon och han hade sett sin egen skröplighet. Han hade upptäckt alla de finare och gröfre trådar, med hvilka hans själ var bunden vid världen och synden. En gång hade det gått så långt, att han af sina ungdomskamrater låtit locka sig med på en nattvandring genom byarna och därunder blifvit instängd i loftet hos en ung

kvinna. Det var kamraterna, som gjort honom det sprattet. Visserligen hade han sjungit och bedt med henne hela natten, men han måste sanningsenligt bekänna inför sig själf, att detta icke precis varit meningen från början. Det var föga af en profet i honom, hade han funnit.

Och lika litet dugde han till att gräfva i jorden. Han orkade intet. En kvinna uträttade mer än han. Ingen ville hafva honom i sitt arbete. Han förstod det så väl, ty han kunde icke ens hålla sina tankar fästa på det han förehade. De jagade hvarandra oafbrutet. Knappt hade han tänkt en tanke, innan en annan begynte förfölja den som någonting ondt. Han kunde känna sig sargad och sönderslagen, ovärdig som syndaren i templet, och det gladde honom ett ögonblick, ty då var han ju delaktig af frälsningens nåd. Men med detsamma besinnade han, att detta var att berömma sig af sin uselhet, och då fann han sig likna fariseen mer än syndaren, fariseen, som slog sig för sitt bröst i själfförhäfvelse.

Han kunde icke tro utan att tänka, kunde icke tro som ett barn . . . Han vågade icke sluta sig till lärjungarnas skara, där de gingo glada och sorglösa genom sädesåkern. Han tyckte, att Mästaren såg så strängt på honom. Han vågade icke plocka ax, där han ingenting sått. Det var visserligen ett fast ord detta: »Sörjen icke för morgondagen, ty hvar dag

hafver sin omsorg!» Men hade han icke senast i går där borta i skogsbyn blifvit lastad för sin sorglöshet. »Den som icke vill arbeta, han skall icke heller äta», hade ett gammalt rotehjon slungat i halsen på honom. Och detta var också ett fast ord ... Han tänkte sig möjligheten att själf förtjäna sitt bröd. Men vore då detta att räknas för mer än att bära det kors, som Herren i hans kropps svaghet lagt på honom, medvetandet att han åt nådebröd? ... Bära ett kors! Hvem vågade säga sig bära ett kors? Det är ju att förhäfva sig ...

»Seså, ät nu! Inte är du någon Sarons lilja, som lefver af att se mot skyn. Duger inte maten kanske?»

Brita Kajsa kände sig kränkt å matens vägnar öfver att Isak satt där och ignorerade den. Och när hon tänkte på huru mycket hon hade att uträtta och hvilka störingar Isaks tredska att fullgöra sina plikter mot sin kropp kunde förorsaka henne, blef hon smått förargad.

»Tror du jag har tid att stå här och passa dig? Du ska' äta, då andra äter. Det är synd att missbruka munnen till gapande och tigande. Den är skapt att äta med och att tala med — lagom förstås. Nu kan jag inte få diska kärlen, för att han sitter där och jerusalemmar sig. Tänker han kanske laga sig sjuk, så att man måste sköta honom? Tänker han kanske ta matlusten af sig för alltid? Men jag ska' säga

honom, att vi inte har något lärft att svepa honom i. Det är alltsammans klippt till skjortor och lårfoder[1] åt karlarna våra.»

Icke en min förändrades i Isaks ansikte, icke en blick gaf vid handen, att han hört och förstått, hvad Brita Kajsa sade. Hon vände sig rådvill till värdinnan och frågade, hvad hon skulle taga sig till med honom.

»Försök mata honom!» rådde henne husmodern.

Brita Kajsa tog maten och ställde sig framför Isak.

»Tugga ska' han i alla fall själf!» förklarade hon. »Här är bröd, och det är inte något skådebröd! Och här är strömming, och den är inte skapt till grannlåt! Ät!»

Hon tog en strömming och stoppade den halfvägs in i Isaks öppna mun.

Men där blef den hängande. Isak gjorde ingenting till saken.

Nu blef Brita Kajsa allvarsamt orolig.

»Herre min skapare!» utbröt hon. »Jag tror, han redan är på väg till en högre våning. Hvad skall Vår Herre säga, när han ser honom komma så där med strömmingen i mun? . . . Isak! Isak! . . . Jag tror, han inte hör längre . . .»

Isak hörde emellertid, ehuru det icke var den gamla kvinnans ordström han lyssnade till. Det var forsens dån utanför, som plötsligt

---

[1] Lårfoder = kalsonger.

väckt hans uppmärksamhet och gifvit hans tankar en ny riktning. Stugan stod nämligen på stranden af en brusande fors. Han såg sig själf gående där ute på de hala isflakarna, mellan hvilka vattnet hvirflade mörkt och ilsket, långsamt letande sig allt längre från stranden, tills han nådde kungsåderns öppna ström, där vågen höjde sig stark och sprutande öfver bottenstenarna. Han såg sig taga ett språng och försvinna i hvirflarna . . .

Med ett ryck reste han sig från bänken. Det slog honom, att han valt en farlig rastplats.

»Herre, hjälp min otro!» mumlade han och försvann hastigt genom stugudörren.

Han valde stigen, som ledde till landsvägen, och från denna slog han mekaniskt in på första biväg, som förde till sidobyarna längre bort från älfven. Han mötte bekanta den ena efter den andra, men ingen kom sig för att tilltala honom. De stannade undrande och stumma inför hans stirrande blick och den obegripliga strömmingen, som hängde i mungipan, och när de ändtligen fingo målföret igen, var han redan långt borta.

* * *

Hur Isak Ifver grubblade och ransakade sig själf och ställde sitt lif i bibelordets belysning, kom det slutligen därhän, att han en

vacker vårdag började bryta bygd i en enslig skogsbacke, omgjördlad af en liten bäck. Han fick till stånd ett litet potatisland. Under vintern hade han släpat till platsen virket af en gammal stuga, som han fått för så godt som intet. Han fogade ihop den med egna händer och inredde den med de fattigmansmöbler, som den förut hyst.

Här lefde han eremitens lif, då icke hungern eller kölden dref honom till byarna. Här satt han i solskenet med bibeln uppslagen framför sig, arbetande sig allt djupare in i de religiösa spörsmålen och därunder i mer än ett fall aflägsnande sig ett godt stycke väg från kyrkans lära. Han ansåg bland annat, att människan vid sin hädanfärd under inga förhållanden var mogen för saligheten, utan att hon först måste genomgå en ytterligare utveckling, ett slags skärseld.

Åt denna uppfattning gaf han uttryck ännu, när han låg på dödsbädden. Sköterskan, som vårdade honom, frågade, om han icke ville bli tvättad, innan han dog. Isak såg på henne mildt och småleende med sina inspirerade ögon och genmälde saktligt:

»Hvad skulle det tjäna till? Tror du inte jag duger för helvetet, sådan jag är?»

MISSIONSPREDIKANTEN.

STRUTTEN BERÄTTAR:

Visst har jag alltid tyckt om att flacka omkring och se på kvinnfolket och profva maten i många socknar, men inte skulle jag ändå ha kommit till Ulå, om inte han Hannas Jock hade råkat i gräl med käringen sin.

Det gick så till, att jag inte visste, hur det egentligen gick till.

Hannas Jock hade ackorderat mig till gårds för att sömma det nya seltyget hans. Jag satt vid karlabänken och sömmade. Käringen, hon Jockas Hanna, satt på kattbänken och skrapade potäter. Vi skulle få skrappotäter till middagen. När jag skådade ut genom fönstret, såg jag, att Jock stod och talte med kyrkvärden, som kommit körande i sin nya häckkärra. Hanna kunde också från kattbänken se detsamma. Och det fick hon då gärna göra. Hvarför skulle man inte unna ett kvinnhjon att se på en karl? Jag tycker alltid bra om att kvinnfolk ser på mig.

Medan jag satt där och sömmade, undrade

jag smått, hur kyrkvärden bar sig åt att spinna ett så långt samtal med Jock. För se Hannas Jock var så blöt på målet, att det inte var lätt att förstå, hvad han sade. Därför skällde de honom också till »tysken».

Nå, kyrkvärden körde sin väg, och Jock kom in, han. Då frågade käringen, som naturligt var, hvad kyrkvärden hade för ärende. Och Jock förklarade, att kyrkvärden var ute för att hämta vin till nattvarden.

Men nu var det så, att gubben kunde säga hvarken s eller r. När han talte om vinet, som skulle hämtas till nattvarden, kunde man tro, att det var fråga om något svin, som skulle hämtas dit. Och som käringen var misstänksam och gubben hennes brukade fylsa sig ibland, fastnade hon i den föreställningen, att kyrkvärden var utskickad af prästen för att hämta hennes syndiga gubbsvin till nattvarden.

»Och sådant täcks du stå och höra på!» brände hon till, så gubben vardt lång i synen. »Tycker du inte, det är skam?»

»Nä.»

»Men det är skam att heta svin, om det också är prästen, som säger det. Förstår du inte det?»

»Jo, nog fövhtåv jag det.»

»Nå, så skulle du ha gifvit karlen på ögonen då, när han kommer och för fram sådant. Det hade varit rätt!»

Men det ville inte Jock gå in på. Han mente, att kyrkvärden inte sett uträtta sitt ärende, om han gifvit honom på ögonen.

»Säger du det en gång till, så vill jag aldrig mer se dig!» brast det lös ännu värre än förr.

Hanna vardt så arg, att hon sprang upp och slängde knifven i bänken. Alla potäterna, som hon hade i famnen, kopplade[1] ned på golfvet och gömde sig under bänken i förskräckelsen.

»Det äv väl bäht då, att jag fav till Kvonhtadt på bovtavbete, hom jag tänkt», mente Jock.

»Ja, far till Kronstadt och hälsa ryssen, att kaka söker maka!»

Så vände hon ryggen till och började laga opp eld i spiseln. Hvad hon tänkte koka, kunde jag inte förstå, för potäterna hade hon stött sig med. Jag var smått rädd för att hon skulle kasta Jock i grytan. Hon blåste på elden som den onde, och kvistveden knäckte hon med rysligt brak. Jag började darra på handen och hade svårt att få borsten i sylhålen.

Men hon försonade sig med potäterna igen och plockade dem i grytan. Vi åt dem med andakt, emedan de inte var som vanliga potäter, utan gaf oss mycket att tänka på. Inte pratade vi heller mycket under den måltiden.

---

[1] Kopplade = rullade hoppande.

På kvällen kom Jock till mig och bad mig följa med till Kronstadt på bortarbete. Nåja, tänkte jag, det kan just vara detsamma, hvar man pliggar stöflar och lappar hål. Världen är lika trasig öfverallt. Hål som hål. Och dagen därefter tog jag då lästknippan på ena axeln och skomakarskrinet på den andra, och så vandrade vi till staden och därifrån till Halkokari för att fara med ångbåt raka vägen till Kronstadt.

Hanna hade lagat mycket god mat den dagen och liksom ursäktade sig med många koppar kaffe. Men eftersom hon ingenting *sade*, så gick vi då i alla fall vår väg.

När vi kom till Halkokari, låg ångbåten vid bryggan, och vi gick ombord.

Bäst vi satt där på fördäcket och såg på, hur kräken stretade emot, när de halade dem från bryggan in på båten, sprang Jock upp och rusade ut på landgången.

»Jag hav glömt att köpa tobak!» ropade han åt mig från bryggan. »Häj åt kaptenen, att han väntav, tillh jag kommev tillbaka!»

Mer sade han inte, och inte hörde han heller, hvad jag ropade efter honom, utan han skumpade i väg åt staden, så hårtoffsarna fladdrade om öronen på honom.

När Jock hunnit till Sundmuns-bron, kom kaptenen opp på kommandobryggan. Då såg jag strax, att det skulle gå på tok med skeppsbyggeriet i Kronstadt den sommarn. Jock

hade ju nog timmermansyxan sin ombord, men hvad hjälpte det, när han inte själf följde med. Och som jag gissade, så gick det. Kaptenen ringde i klockan, som hängde ofvanför hufvudet på honom, och så ropade han:

»Passagerare ombord — främmande i land!»

Inte hjälpte det heller, att jag bad kaptenen vänta på Jock och tobaken. Han bara klappade mig på axeln och mente, att Jock hade kunnat resa utan tobak liksom de andra oxarna.

Som jag nu hade gifvit mig åstad för kamratens skull, ville jag inte fara vidare utan honom, och därför tog jag skomakarskrinet och lästknippan och gick i land igen. Där satte jag mig på skrinet och såg på hur ångbåten rökte i väg.

Knappast hade den försvunnit bakom Harrbåda-udde, så kom där en annan fram och styrde in i hamnen. Jag trodde först, att det var densamma ångbåten, som gått ut. Kaptenen har väl besinnat sig, tänkte jag, och kommer tillbaka för att hämta Jock. Men när båten ångade fram till bryggan, såg jag, att det var den, som skulle gå norrut.

Det förstod nu inte Jock, som i detsamma kom springande från staden med en stor kardus i handen, utan han trodde, att det var den ångbåten han skulle resa med. Och då han på långt håll såg den boxas och vända vid bryggan, fick han faseligt brådtom att för att hinna följa med. Han vinkade med

kardusen och ropade »ptvo, ptvo!» af alla krafter. Inte gaf han sig tid att hålla sig till vägen utan ginade öfver strandvattnet. Det var en riktigt fin förnöjelse för dem på ångbåten att se, hur han rände genom vattnet med nya helgdagsstöflarna sina, så det yrde allt opp i nacken på honom. Rocken hans var oppknäppt och flaxade af och an, så det såg ut, som om han arbetat och flugit.

Nå, då han kom opp på bryggan, låg ångbåten en famn ifrån. Jag ropade åt honom, att han inte skulle rusa åstad och dränka sig, men han hörde ingenting utan sprang, så det blåste om honom. När han kom fram till ändan af bryggan, dängde han kardusen ombord, och så tog han ett riktigt frispringarskutt och seglade själf efter som en våt kråka. Visst skrällde det litet i honom, när han dråsade ned på däck, men nöjd var han i alla fall, där han satt mellan krituren och ropade åt kaptenen:

»Aha, kuti! Jock hann med ändå!»

Sen gaf han sig till att bärga kardusen sin — det var »Fem blåa bröder» han skaffat sig. Då han steg opp från däcket, där han fällt, var det en våt fläck under honom — ackurat som skräddarmönstret till byxorna hans. Och det var förunderligt, hvad människorna på ångbåten hade roligt åt det där mönstret. De stod i ring omkring det och skrattade.

Nåja, tobaken räckte nu bra till för den sjöresan, för den blef inte lång. Just som Jock hade fått tag i »Fem blåa bröder» och vände sig om för att se, hvad folket skrattade åt, så låg ångbåten vid bryggan.

Det hade han svårt att förstå, fast jag utlade alltsammans för honom, för se han var smått yr i hufvudet, såsom han färdats till lands och vatten. Men då han ändtligen begrep, hur det hängde ihop, mente han, att vi kunde resa till Ulå på bortarbete lika gärna som till Kronstadt. Nåja, världen är lika trasig öfverallt, tänkte jag åter. Och så vardt det då bestämdt, att vi skulle resa till Ulå. Och så for vi då till Ulå.

— — —

Jock fick arbete strax, som vi kom fram, men jag måste vänta en hel vecka, förrän jag kom öfver någon förtjänst.

Vi bodde hos en gumma, som bakade kryddlimpor och brukade vandra omkring i staden och sälja dem. Gumman var renfärdig och gudfruktig, och eftersom vi också var renfärdiga och litet gudfruktiga, så kom vi bra öfverens. Om morgnarna brukade hon väcka oss med kaffe och en half kryddlimpa till mans, och när vi grutade oss med det, så stod vi oss ganska bra till middagen.

Jock arbetade som timmerman på ett saltmagasin, som skulle göras färdigt till hösten. Jag hade ett jämnt och välsignelserikt arbete

med att hjälpa dem på fötterna igen, som det gått på sned för. Jag satt nämligen och rätade upp klackar hos en skomakarmästare, som var en hygglig karl. Allt hade varit ganska bra, om inte gumman velat släpa oss med sig till bönehuset alla lördagskvällar. För se, inte var vi nu så farligt gudfruktiga ändå.

Därför gick jag en lördag till Jock, där han stod och flankade väggen på det nya saltmagasinet, och föreslog, att vi inte skulle gå till bönehuset den kvällen utan söka oss liksom litet till kroppens vederkvickelse. Vi hade ju redan varit många månader i staden och samlat något slantar. Då vardt Jock så glad, att han bums ville gå till krogen. Han högg bilan sin fast i väggen, slog handskarna i backen och tänkte stula af tvärt. Men jag bad honom töfva litet och flanka väggen färdig först. Och jag lånade en yxa af kamraterna hans och hjälpte honom med det.

När vi fick väggen färdig, var det just lagom tid att gå till Nakkila-mor och varpa in några kaffeknorrar. Bragderna våra höll bra, för vi hade väl fyllda penningpungar båda två, eftersom vi gått så flitigt i bönehuset. Nå, vi satt där länge och väl, och Jock vardt allt styfvare i tungan, dess längre det led, så att han talte så godt som rena tyskan till slut. Sent omsider gick vi därifrån, och då tog vi ännu hvar sin stjärnkikare med oss i fickan. Vi öppnade flaskorna ganska ofta på

gatan och kikade litet mot skyn genom dem. Det var nöjsamt nog för att vara i Ulå.

Men så hände det sig, att Jock fick en sådan gruflig lust till att sjunga, att han rakt inte kunde låta bli utan stämde upp »En stjärna lyste undersam — halle, halleluja!» Jag försökte tysta ned honom, men se då fick han i sig, att jag var ett syndens barn, som inte vill låta honom sjunga salmer. Och så drog han till på nytt, allt hvad han orkade. Förstås — det gick, som jag anade. Där kom strax två poliser och började permenta med honom. Men Jock vardt arg och började lutlägga dem ordentligt för deras ogudaktighet. Han hotade dem med helvetets eld, för att de ville hindra honom att sjunga halleluja på en lördagskväll. Nu först märkte jag, att han lärt sig ganska mycket där i bönehuset. Men poliserna förstod just ingenting af det han sade, för det var ju så godt som rena tyskan. Det enda de begrep var, att han kallade dem »djäfvulens barn» och »satans följe», och det tycker inte folk om i Ulå heller. De vardt liksom litet hastiga och förde Jock med sig till poliskammaren. Nå, jag följde med för Jocks skull.

Får se, hur det går, tänkte jag, då vi kom till poliskammaren och de började förhöra honom. Förstår de, hvad han säger, pratar han sig snart i säcken, funderade jag, men förstår de inte, kan man väl hjälpa honom på något sätt. Men hvad skulle de förstå!

De hade lika gärna kunnat ställa sig och höra på grönsiskan, mente de själfva. På allt hvad de frågade svarade han bara med bibelspråk, och ibland räspade han till och mässade »Kyrieleson!» för dem, så de vardt alldeles oppställda med honom.

Då tyckte jag det var lämpligt att stiga fram och lägga några ord för Jock. Jag tog mössan af och bugade mig höfligt och förklarade för dem, att det var en tysk missionspredikant de råkat ut för och att han hörde till den utländska briggen, som låg i hamnen.

Den säden föll strax i den goda jorden. Ni skulle ha sett, hur brådtom de fick att laga Jock ut genom dörren, så att inte tyska kejsarn skulle ställa till något krigsbuller för den grönsiskans skull. Se, det är nu så, att den ena kejsarn inte tål, att folket hans misshandlas i den andra kejsarns land. Och det kan man förstå. Inte tål den ena bonden heller, att den andra sparkar svinens hans så värst mycket. Alltnog, Jock behöfde inte längre klämma samvetet deras. Poliserna vardt så artiga, att de till och med öppnade dörren för honom, så att han inte skulle behöfva besvära sig med det, när han gick.

Men jag hade inte lust att gå med detsamma, utan började utlägga för dem, hur svårt det var för den fromme mannen i det främmande landet, där poliserna inte kunde tyska. Kanske skulle han på nytt råka ut

för dem, och hvem visste, hvad han då kunde hitta på.

Ja, det vardt de då litet bekymrade för. Jag bad dem för säkerhets skull skrifva åt honom ett papper att visa, så att de andra poliserna skulle veta, hvem han var. Strax satte sig en ned — han var litet förmer än de andra — och skref ett fripass åt »tyska missionspredikanten Hannas Jock från Skrikars» — som rättvist var, för tyska hade då Jock predikat som en hel karl och på resa var han ju också.

Dagen bakefter, då jag berättade för Jock om hans missionsresa på natten, tyckte han, att det kanske vore bäst att inte dröja längre i den staden. Därför bad jag honom i tid gå och skaffa sig »Fem blåa bröder». Och så packade vi då in och gaf oss åstad med första båt. Skämmas behöfde vi ju inte heller att komma hem med ett sådant papper, som Jock hade på fickan — förutom alla pengarna vi samlat.

Men Jock var litet osäker, hur käringen hans skulle taga emot honom, eftersom skilsmässan deras hade varit litet lurfvig. Han ville därför ställa till att återseendet skulle bli slätare. För den skull hade han köpt åt Hanna en skänk, förrän han for från Ulå. Fast inte visste jag af det, innan vi kom hem till Skrikars.

Hanna vardt glad, då vi kom, och började

strax laga opp eld i spiseln och mala kaffe. Jock steg fram och lade paketet med skänken sin bredvid henne på bordet. Då Hanna såg det, vardt hon glad öfver hela ansiktet och ställde kaffekvarnen ifrån sig. Nå, hon öppnade paketet förstås. Men då vardt jag lika lång i ögonen som Hanna.

Jock hade hämtat åt henne ett blindur, sådant som man brukar ge åt barn till julklapp.

Nu höll käringen på att gå i baklås för oss igen. Hon slängde blinduret på bordet och började nysta på och mala kaffe, som när en kapplöpningshäst trafvar för pris.

»Maken till tok har jag då inte sett!» fräste hon. »Hvad hålen skall jag göra med blinduret? Du skulle nu helst ha hämtat åt mig en snusdosa!»

Jock förstod ingenting. Han hade aldrig i sitt lif sett ett blindur förr än i Ulå och trodde, att tingesten skulle fägna käringen hans lika mycket som den gladt honom själf.

Men nu tog jag ihop med Jockas Hanna och utlade för henne, hvad gubben hennes var för en karl. Jag berättade, hur han rest som missionspredikant med ett utländskt fartyg och omvändt folk. Blinduret hade han haft med för att lära hedningarna att förstå sig på klockan. Han hade velat gifva det åt henne som ett minne från den resan. Till sist bad jag Jock taga fram fripasset, som polisen hade

skrifvit åt honom i Ulå. Jag läste upp det för Hanna, och då vardt hon så rörd, att hon började gråta.

Sedan sprang hon omkring med det där papperet och blinduret i alla gårdarna i byn och kaverade, att prästen inte längre skulle behöfva skicka efter gubben hennes till nattvarden, för nu var Jock liksom litet präst själf.

Och den dagen åt vi alla med gladt hjärta skrappotäter till middagen.

LUTHERS PORTRÄTT.

STRUTTEN BERÄTTAR:

En vinter var det så litet af skomakarbete, så jag rent af tänkte varda utan julpengar. Det var han grann mellanprästen vår, som rådde för det, för han var ogift, och då vardt alla flickorna så gudfruktiga, att de lät af att dansa och nöta skorna sina.

Ja — hvad — man måste väl slå sig på handel nu, då arbetet tar slut, tänkte jag. Så tog jag och köpte några dussin taflor från boklådan i stan och for ut på landet för att sälja dem. Bra var jag att välja, så nog fick jag dem att gå åt. På somliga var det utritadt Den Sköna Natalia, på somliga svenska kungen med drottningen sin och på andra åter svenska prinsen, som hade gift sig med ett enklare kvinnhjon, som hette Emma Burk — vill jag minnas — justsom Finniläs kökspiga. Efter den bilden var flickorna galna. Sedan hade jag många slags religiösa bilder för käringarna.

Således gick jag kvällen före julaftonsdagen mellan Honka och Jubbil byarna och funderade, hur jag skulle få såldt det sista

papperet, som jag hade kvar, för det ville ingen ha. Ser ni, på det var fan själf afbildad. Nå, visst är det nu sannt, att stygg var han att skåda. Horn hade han både på hufvudet och knäna, och hästfot hade han naturligtvis också. Hårig var han som den allra argaste vargskinnspäls, och en duktig brandstake hade han mellan klorna. Det kan man nu förstå, att inte kan nu fan vara så grann heller. Men jag tyckte, de skulle nu ändå ha kunnat ta honom, då jag försökte pruta på honom, så de nästan hade fått honom för halft ingenting. Men ingen ville ha fan för halft ingenting ens. Stackars karl! tänkte jag — mer ändå om mig själf än om honom på papperet, för kallt var det och så brinnande mörkt sen, att man skulle ha kunnat slå en spik i det mörkret och hänga upp jackan sin där. Till ännu råkade där komma en varg och snusa mig på hälarna. Men jag vände mig om och sade höfligt åt honom:

»Hör du, kära varg», sa' jag, »nu kan jag inte hjälpa dig, men gå till Jubbil, där finns det bösskarlar! Där går trådan!»

Nå, vargen gned af åt Jubbil, den, och jag såg med detsamma eld från Mossa torp, så att jag beslöt att gå dit och bjuda ut taflan.

Då jag kom in, satt en ensam käring på spiseln och porrade och kokade kaffe.

»God afton!» sa' jag.

»God afton!» sa' hon.

»Vill Ni köpa några taflor?» frågade jag sedan.

»Ja, om du skulle ha Luther eller jungfru Maria, så kunde jag väl köpa.»

Nej, Maria har jag inte — hon har tagit slut — men Luther har jag.»

Jag tyckte visserligen, att det var nästan för mycket ljuget. Men då man har tagit fan i båten, så vill man ju ro honom i land också. Nå, sålunda fick käringen »Luther» då, och tio penni fick jag för honom.

»Stig då hit fram till bordet nu», sa' käringen, »så skall du få en kopp kaffe!»

»Ja», sa' jag, »jag vet inte, jag har visst litet brådt, för jag har släktingar vid Jubbil och borde hinna dit, förrän de går och lägger sig.»

Jag tyckte just inte om, att hon skulle få tid att skåda det där papperet sitt, så länge jag var där. Men det var så kallt där ute, så inte ville jag gå från kaffekoppen heller. Och så satte jag mig då att dricka. Men jo, när jag satt som bäst och drack, såg jag, att käringen började söka efter glasögonen sina.

»Inte ser Ni här i kväll något», sa' jag strax åt henne, »utan låt nu papperet ert vara tills i morgon, då det varder dager. Hvad skall Ni här i mörkret plåga gamla ögonen era!»

»Jo, nog ser jag, bara jag får glasögonen på.» Och hon hade dem redan i handen.

Då började jag märka, att käringen hade rysligt hett kaffe, så det inte ville gå riktigt fort att dricka det. Men till all lycka hade

jag bundit så väl omkring pappersrullen, att jag hann på dörren, medan hon stod och påtade med knuten. Men då jag kom i farstun, kunde jag inte låta vara, utan vände mig om och skådade genom dörrglisan, [1] huru det skulle gå med käringen. Nå, hon stod och påtade och påtade med snöret.

»Hn!» sa' hon, då knuten ändtligen gaf med sig.

Så vände hon sig mot elden, jämkade glasögonen bättre upp på näsan och började skåda.

»Herrijess!» sa' käringen, då hon såg »Luther».

Och med detsamma sprang jag.

---

[1] Dörrglisan = dörrspringan.

NORRBACK-MORS TUPP.

STRUTTEN BERÄTTAR:

En gång råkade jag få en tupp till skänks, men inte bryr jag mig om att ta emot en sådan gåfva en annan gång.

Det hände sig, när jag sömmade skor åt Norrback-mor.

Se, Norrback-mor hade en sådan tok till tupp, som inte ville hållas annanstäns än i hamplandet. Och skulle den helst ha varit nöjd att husera där ensam! Men nej, den narrade alla hönorna efter sig. Ja, säg det, hvad synden det var, som dref dem till hamplandet! Inte fanns där nånting att äta den tiden på sommarn. Bara tuppen styrde dit, så vardt alla hönorna som tokiga, alldeles som pigorna på söndagskvällen, när drängarna drar till dansen — omöjligt att hålla dem hemma och läsa postillan!

Och roligt syntes de också ha där i hamplandet. Jagu, tror jag inte de firade något slags bröllop där med dans och sådant. Annorledes kan jag inte förklara saken. Men bäst de var midt uppe i kadriljen, kom mor och jag öfver dem som prästen och länsman. Mor gick på och

brukade munnen, hon, försökte som prästen tala till samvetet. Jag åter sade mindre, jag använde spannremmen, slog bara, som det hör länsman till, så att nog fick de lära sig, att det finns både gudomlig och mänsklig lag här i världen. Men dans är dans, och höns är höns, om de nu har vingar eller inte.

Nå, vi dref ut dem förstås. Men om en stund var det lika långt som bredt igen. Så fort mor och jag hunnit in i stugan, började tuppen åter gå på med sitt »Kåkåkåkå, kåkåkåkom!» Jag tyckte, jag förstod honom nästan som om det varit jag själf, som gått där och lockat hönor. »Kåkåkåkå, kåkåkåkom! Du, gråspräckliga, som mor tycker så mycket om, gå du förut, så varder hon inte så ledsen. Kåkåkåkå, kåkåkåkom! Jag tycker om dig, jag också, för du är så ung och nätt — kekekeke, kekekeke! De andra är sådana utskott — kokokoko, kokokokor! Men säg det inte åt dem, för då rifver de ögonen ur dig! I hamplandet har vi så bra att råkas på tumanhand — kikikiki, kikikiki! Strutten sömmar ren, och mor kokar kaffe. Kommer hon, så spring mellan fötterna hennes! Hon är styf och kåkåkåkå, kåkåkåkomlig. Strutten är gammal och har svaga ögon. Han slår alltid miste. Rakt ingen kakakakarl, kakakakarl!»

Nu tyckte jag det gick för långt. Påstå, att jag var gammal och hade svaga ögon — jag ungaste karlen, litet öfver femti år, som hade brud i staden och tänkte på att gifta mig! Det var

för mycket — om han också inte alls sade det, utan jag bara tänkte det. Jag kan inte tåla dem, som kommer mig att tänka något sådant. Alltnog, jag vardt led hela tuppen.

»Hör Ni, mor,» steg jag upp och sade, »vi får inte någon ro för den där tuppen. Vill Ni, så far jag till staden och säljer honom för er räkning?»

»Nå, det skulle nu vara riktigt bra, det,» sade Norrback-mor. »Du skall få hela tuppen till skänks, bara du far af med honom.»

»Klart!» sade jag. »Gå då och tag fast tuppen, så skall jag klä om mig under tiden!»

Ser ni, jag hade redan länge funderat, hur jag skulle få någon orsak att bege mig till staden. Det var mer än två veckor, sedan jag hade råkat henne, Snäckendals Tilda, och jag var litet orolig för att han, den där stadsskräddarn, som hängde efter henne, skulle trassla in henne i sin silkestråd. Jag hade också sagt henne många gånger, att det inte håller just någonting, hvad de där stadsskräddarna kråpar, och att hon skulle akta sig för att låta en sådan sömma något slags liftidskofta åt sig. Nej, tacka vet jag det, som en bondskomakare drar ihop med beckснören, det håller, det.

»Här har vi herrn nu,» sade Norrback-mor och kom in med tuppen i famnen.

»Jaha,» sade jag, »lägg honom med hufvut på stabben, så skall jag ta yxan och visa honom, om Strutten har svaga ögon!»

»Nej, nej,» sade mor, »hugg inte hufvut af

tuppen! Tag honom lefvandes med dig till staden, så får du bättre pris ur honom!»

Sagdt och gjordt. Jag gned af till staden med tuppen under armen.

Lördag var det och mycket folk på torget. Tuppen satt och såg knåskig[1] ut liksom den, som far till Amerika och har lämnat bruden hemma.

Bäst jag gick där och bjöd ut honom, kom Snäckendals Tilda och den där skräddarn gående emot mig. Jag till att nappa mössan af mig och hälsa på Tilda.

»Kuckukeeku!» sa' tuppfan och hälsade, han med.

Men då skulle ni ha sett, hur arg Tilda vardt!

»Bondtuppar är ni båda två!» sa' hon och snodde af, så jag nätt och jämt han se skymten af henne.

Jag slängde tuppen på gatan och försökte springa fast henne. Men det var fåfängt. Från den dagen har jag sett hvarken Tilda eller tuppen. Skräddarn tog Tilda, men hvem som tog tuppen, vet jag inte.

Men en artig tupp var det i alla fall, det måste man säga, så att märkvärdigt var det, hvi Tilda vardt så förgrymmad på oss.

---

[1] Knåskig = nedslagen.

HÖGMÄSSA.

Små, fina flingor föllo sakta öfver den plogade vägen och bildade ett nytt, mjukt lager på det blåhvita snötäcket.

Det var tidig morgon. Vinternatten hade ännu icke vikit, månen lyste öfver den ändlöst hvita vägen, som slingrade sig fram genom mångmila skog.

Träden sågo ut som om de försökt arbeta sig upp ur den djupa snöbädden, men tröttnat och blifvit stående dödsstilla, öfverväldigade af snömassorna på de slappt hängande grenarna.

— — —

Larsander hade åkt hela natten. Han ville så fort som möjligt hinna fram till prästgården i närmaste församling för att ett par dagar hvila ut hos sin gamla vän kapellanen. Det var sällan hans vägar förde honom så långt in i ödemarken, att han kunde besöka denne, och just därför var han så mycket angelägnare att begagna sig af de tillfällen, som gåfvos, att återupplifva gemensamma minnen.

Det var visserligen trettondagsmorgon nu, men högmässan och Eskolins prästerliga plikter för öfrigt borde vara understökade vid tiden för

ankomsten till kapellansgården — räknade Larsander ut — och så hade de ju dagen och kvällen för sin räkning. Isynnerhet var det viktigt, att de ostörda fingo tillbringa kvällen tillsamman, ty det var då den gamla vänskapen vid toddyglasets rand riktigt lefde upp igen.

Larsander hade åkt hela natten. Insvept i sin stora päls, med vargskinnskragen uppdragen öfver öronen och mångfaldigt omgjordad med det granna, virkade bältet hade han trots kylan slumrat in för långa stunder. Det verkade omotståndligt söfvande att vid kurirklockans enformiga ljud glida fram öfver den mjuka snön på den mattbelysta vägen. Efter hand som släden fick ny snö under medarna, trycktes denna ihop under ett sakta, suckande ljud. När han då slöt ögonen, hade han en känsla af att han sjönk — sjönk och sjönk långsamt och varligt ned i någonting djupt och mjukt. Och kurirklockan upprepade under tiden oaflåtligt sitt otydbara

Lå-licka-licka-lintun-lantun-pellelelipp-lipp-lipp. . .

På kuskbocken satt den halfvuxna skjutspojken med en nedvikt koljare på hufvudet och gästgifvarens stora vadmalsrock hängande kring sin magra kropp. Larsander hade just vaknat af att skjutspojken manat på den sakta lunkande hästen. Framför sig hade han allt ännu samma perspektiv af hvitt i hvitt, af två slingrande plogkammar mellan rader af snöhöljda stoder, hvilkas former i den blådunkla, af slifverfärgadt

snömjöl uppfyllda luften blefvo molnaktigt mjuka. Öfver vägen kastade träden sina ojämna skuggor, som bröto sig öfver plogkammarnas nyckfulla böjningar. Och kurirklockan upprepade ideligen sitt

Lå-licka-licka . . .

Vinterstämningen och det förestående sammanträffandet med ungdomsvännen ledde Larsanders tankar tillbaka till pojkårens äfventyr under vinteraftnarna den tiden Eskolin gick i elementarskolan därborta i kuststaden. Särskildt erinrade han sig en kväll med månsken öfver snötäckta gator och tak, då de tillsamman med några jämnåriga raserat alla snöfästningar i staden, hvilka icke tillhörde dem själfva. Sist hade de öfver plank och huslängor praktiserat sig in på bagarmästarens gård — porten hade varit stängd — och gripit sig an med den där befintliga fästningen. Men då hade de råkat illa ut. Mästaren hade kommit med alla sina gesäller och omringat dem. Själf hade Larsander slagit sig igenom med tillhjälp af en stor, oslipad sabel, som han lånat af stadens brandvakt. Värre hade det gått med Eskolin, som redan den tiden liksom allt sedan varit mycket rund och frodig — ett sannskyldigt prostämne — och till följd däraf något styf i vändningarna. Med sin förkärlek för bullar hade mästaren känt sig dragen till honom samt bakat upp honom efter alla konstens regler. Visserligen hade Manasse eller »pastorn» — som kamraterna då redan med

säker siarförmåga kallat honom — sett litet dufven ut efter bakningen, men han hade satt sig ned på en butiktrappa, dragit fram ur de stora fickorna på sina hemmagjorda kläder en half limpa, korf och salt kött samt ätit ett rundligt mål, hvarefter han kryat till igen. Det var hans kur emot allt ondt att äta, mot sjukdom, mot verkningarna af stryk i och utom skolan, mot köld och värme. Därför gick han beständigt med betydliga matförråd på sig. Ju mer han led, desto mer åt han, och ju mer han åt, desto bättre hjälpte det.

Sedan Manasses lifsandar åter blifvit stärkta, hade äfventyrslusten vaknat på nytt i pojkskocken. Man hade kommit öfverens om att till ett gladeligt slut upprepa det ofta bedrifna skojet med Thorell, nattvakten på fabriken strax utanför staden. Alla hade varit beväpnade med snöbollar, då de stannat på vägen framför fabriken, och på ett gifvet tecken hade man sändt en salfva mot den breda dubbeldörren, så att det dånat som åska i den tysta natten. Så några ögonblick af otrolig spänning. Med bultande hjärta och tillbakahållen andedräkt hade man lyssnat till verkningarna af bombardemanget. Skulle han vakna, skulle han komma? Bäst man beredt sig att sända en ny skur af bollar mot dörren, hade man hört slamret af järnslån på innansidan af dörren, och Thorell hade rusat ut i lätt kostym och med en stor knölpåk i handen. Och sedan hade det roligaste kommit, själfva

jakten — Thorells vilda jakt. Gubben, som var enögd, såg nöjaktigt blott åt höger och framåt. Häraf hade pojkarna begagnat sig, i det de vid flykten kastat sig öfver gärdesgården till vänster om vägen, där de under svårt bekämpad munterhet åsett programmets stora nummer. Högt svärjande och med knölpåken i vädret hade Thorell rusat vägen fram i den tron, att plågoandarna voro så långt framför honom, att han icke kunde se dem. Då han var som längst borta, hade de förflyttat sig öfver gärdet på andra sidan om vägen, hvarefter de ytterligare haft förnöjelsen att höra gubben brummande och småsvärjande öfver »gatusnaskarna» återvända till sin post igen.

Ja, den tiden gällde det för Manasse att vilseleda folk, slutade Larsander sin betraktelse öfver det förflutna. Nu får han i stället bjuda till till att leda dem in på den rätta vägen.

»Hvad tycker folket om Eskolin som präst?» frågade han skjutspojken.

En svag hostning tillkännagaf, att denne hört och begynt inrikta sin tankeverksamhet på det framkastade spörsmålet, men något svar kom det inte från honom.

Larsander, som väl kände den purfinska allmogens säfliga betänksamhet, väntade tåligt en stund. Då pausen syntes honom blifva för lång, beslöt han att raska på gossens tankegång med en ny fråga.

»Känner du pastor Eskolin?»

»Känner nog» — kom det omsider långdraget efter en ytterligare paus.

»Hur är han omtyckt som präst?»

Paus.

»Nog skulle han vara omtyckt, om han också inte vore präst.»

»Hvad menar du?»

»Jag menar, att han hjälper så många.»

Det var hela tiden något af en gammal mans tungroddhet i gossens sätt att resonera.

Larsander satt och funderade, hur han skulle tolka det orakelmässiga svaret, att Eskolin vore omtyckt, äfven om han inte vore präst. Slutligen gick han rätt på saken och frågade:

»Nå, men predikar han också bra?»

Skjutspojken, som redan tyckte sig ha gjort reda för den saken, vidtog långsamma anstalter till en halfvändning för att läsa i den resandes ansikte, hvad han egentligen menade med att fråga två gånger samma sak. Vändningen lyckades emellertid icke. Han hade styfnat i sin ställning, så att det blott blef en ansats. Man kunde tänka sig, att högra skygglappen på koljarn nätt och jämt hade uppfångat en blick af yttersta snibben på vargskinnskragen. Men sannolikt var detta nog, ty pojken vände sig tillbaka igen och förklarade på sin släpiga finska:

»Nog har pastor Eskolin en utmärkt supplik[1].»

---

[1] Supplik = talegåfva.

Därmed ansåg han sig hafva gifvit så klart besked, att en missuppfattnng om Eskolins prästerliga gåfvor icke vidare kunde ifrågakomma.

Svaret hade inriktat gossens tankegång på predikandet, och då han därigenom kom att erinra sig ett missöde, som någon tid förut händt Eskolin på predikstolen, tillade han efter ett begrundande uppehåll:

»Fast nog kan ju olyckan någon gång hända äfven den bästa präst.»

»Har det händt pastorn någon olycka?» frågade Larsander brådstörtadt.

»Nåja. Fast nog var det klockarn, som fick skada af den.»

»Hvilken skada?»

»Vrickade foten, så att han inte kunde gå på en tid.»

»Klockarn?»

Intet svar. Pojken ansåg sig oförtydbart ha sagt, att det var klockarn, som fått nämnda skada.

Larsander försökte sig på en annan fråga.

»Hur gick det till?»

»Ramlade omkull i kyrkan under gudstjänsten.»

»Var pastorn orsaken därtill?»

Efter att en stund hafva öfvervägt, hvilken den egentliga orsaken till olyckan var, genmälde gossen på sitt tungsinta sätt:

»Torde väl ha varit korfven.»

»Hvilken korf?»

»Den som pastorn hade med sig i kyrkan.»

»Har han för sed att taga mat med sig till kyrkan?»

»Ja.»

»Och bära den i fickan?»

»Ja. I bakfickan.»

Manasse hade således bibehållit sina vanor från pojkåren. Och detta hade nu på något underbart sätt gifvit anledning till missödet med klockarns fot. Larsander fann det öfvermåttan lustigt. Icke minst roade honom gossens vemodiga syn på saken. Han kunde icke motstå sin skrattlust, och han skrattade så att det ekade i den tysta skogen.

Skjutspojken gjorde åter ett misslyckadt försök till halfvändning. Skulle han möjligen ha framstält saken oriktigt, eftersom den andra skrattade — skrattade åt någonting, som ju var djupt sorgligt. Han rannsakade sitt tal och fann, att han möjligen icke angifvit det riktiga, det ursprungliga upphofvet till olyckshändelsen, ty det var ju . . . ja, nu insåg han det! Han återtog sin ställning på kuskbocken. Besittningen af ursprungsordet återförde honom andligt och lekamligt till jämviktsläget.

»Den riktiga orsaken till olyckan var i alla fall Pölkkyläs hund», förklarade han i oförändradt sorgbunden ton.

Pölkkyläs hund! Det blef för kostligt. Pastorns korf och Pölkkyläs hund och klockarns fot! Det började intressera Larsander att få en

fullständig utredning af det svagt glimtande sammanhanget mellan dessa tre ting. Han lofvade skjutspojken 50 penni i drickspengar, om han berättade historien från början till slut.

Det bjöd åter starkt emot för denne att förtälja sådant, som den andra borde känna till efter allt hvad som redan sagts. Men eftersom den resande herrn skrattat, hade han väl icke uppfattat det sorgliga i händelsen, resonerade gossen. Han behöfde väl därför höra den framställas en gång till. Pojken jämkade med handsktummen om koljarn, knyckte ett par tag i tömmarna och lät höra några inledande hostningar.

»Det gick sålunda till», började han på sitt gammalmanssätt, »att pastorn stod och mässade framför altaret och hade korfven och smörgåsarna i bakfickan, som han vanligen har. Han brukar tugga litet mellan verserna. Nå, det kommer många hundar till kyrkan och stjäl sig in, men de är oskäliga, så att inte har de just någon nytta af gudstjänsten, och därför blir de utkörda. Somt af dem tycker också, att det är lika roligt att vara utanför på kyrkbacken och slåss. Men Pölkkyläs Pakana, som har bra näsa, hade fått väder af korfven och ville nödvändigt in. Som nu pastorn vände sig om mot altaret, var den strax tillstädes och snusade i hans bakficka. Skulle väl ha tagit korfven, om inte pastorn bärgat den i sista minuten. Nå hunden blef utkörd af väktarn» . . .

Man hade kommit till en brantare stigning på vägen, och gossen klef af för att underlätta hästens arbete. När man nått krönet af backen, steg han upp på kuskbocken igen, klappade snön af sina skaftremspjäxor och fortsatte sin berättelse, ackompanjerad af kurirklockans ringning.

»Men Pölkkyläs Pakana är ett sådant där envist stroppöra, som har sitt hufvud för sig. Den stal sig in i kyrkan på nytt. Bäst pastorn stod och mässade, hörde han den tassa bakom sig igen. Visst var det svårt att lofsjunga och slåss med hunden på samma gång. Men inte ville han mista korfven heller. Och så sparkade han till hunden med sin heliga fot, med det samma han sjöng halleluja.»

Larsander höll sig med våld allvarsam, fruktande att ej få höra historien till slut, ifall han sårade pojkens känslor med sin munterhet.

»Men det var ju klockarns fot, som fick skada», inföll han.

»Ja, det var så», fortfor pojken, »men det hände senare, det. Pastorn stod då på predikstolen. Korfven och smörgåsarna hade han ätit upp i sakristian, medan predikstolspsalmen sjöngs. Det led mot slutet af predikan och pastorn skulle just säga amen. Då hörde han åter, att det tassade bakom honom. Nå, korfven kunde hunden inte mera få. Men efter som den var ett sådant envist stroppöra och en främmande hund, som ingenting hade att skaffa med präst-

gårdens matförråd, så sparkade pastorn i Herrans namn en gång till, utan att se sig om.

Då blef det ett stort buller i kyrkan, för se det var icke Pölkkyläs Pakana, som tassat i predikstolstrapporna, utan kantor Kaakkonen, som kom för att hämta kungörelserna. Och han ramlade en lång stund utför trapporna. . .»

»Och det var då kantorn vrickade sin fot?»

»Ja, det var då han vrickade sin fot», suckade skjutspojken och gjorde åter ett försök till halfvändning, ty Larsander hade fått ett hostanfall, som i hans öron lät misstänkligt. Denna gång lyckades han verkligen uppfånga en skymt af den resandes ansikte. Minsann skrattade inte mannen! Det var en syndig människa, tänkte pojken och vände sig förstämd om igen.

* * *

Skogen hade blifvit glesare. Här och där syntes vid sidan af vägen en inhägnad mellan neddrifvade gärdesgårdar, tydande på att man nalkades odlade trakter. Kurirklockans enformiga melodi klang mattare och liksom fjärmare, i samma mån skogen vek tillbaka och mindre starkt återkastade ljudet.

Från en höjd öppnade sig plötsligt en vidsträckt utsikt öfver byar och fria fält. Klungor af gråa hus bildade mörkare fläckar på den stora hvita duken. Här och där stack en rödmålad

vägg af mot den jämnstrukna ytan. Det lyste från fönstren i den tidiga morgonväkten, och på några håll kunde de resande, när de kommit närmare, genom rutorna se brasan i spiseln eller det flammande gapet af bakugnen, där hälgdagsgröten skulle stekas. Mellan skorstenarnas ulliga rökpelare reste sig kyrkan på sin höjd borta i bakgrunden, och genom hängbjörkarnas fransar af rimfrost skymtade dess långa rad af upplysta fönster, där trettondagsljusen glimmade.

Alltså pågick gudstjänsten som bäst!

Larsander fick lust att höra sin vän predika och beslöt att i förbifarten göra ett besök i kyrkan.

Efter en half timmes färd stannade släden på kyrkbacken, och den resande steg ur. Han gaf skjutsgossen order att vänta, hvarpå han, påpälsad som han var och med kragen uppviken, steg in i den upplysta helgedomen.

Kyrkan var i det närmaste fullsatt. Man höll på med en högtidspsalm, hvilken menigheten stående sjöng. Den inträdande kunde därför utan att väcka uppseende söka sig plats i en af bänkarna närmast dörren.

När psalmen var sjungen, satte sig församlingen och prästen återtog sin afbrutna predikan, synbarligen utan att ha observerat nykomlingen. Till en början fäste Larsander sin uppmärksamhet vid kyrkans inredning och den talrika menigheten. På de hvitmenade väggarna hängde bibliska taflor, målade af någon slängd

bondartist, som afsiktligt eller icke lyckats inlägga en viss humor i sina bilder både af djäfvulen och fader Noak, Jona och hvalfisken m. m. Altaret hade sina vanliga prydnader, och predikstolen var respektingifvande hög. Det kunde verkligen räcka en stund att ramla utför dess trappor. I taket hängde mässingskronorna med sina fräsande och rinnande talgljus. Lysarmar och vägglampetter voro anbragta på sådana ställen, som icke fingo tillräckligt ljus från kronorna. Framför sig hade Larsander en tät massa hårrika hufvuden, som stucko upp öfver pälskragarna och vadmalsrockarnas grå ryggar. Kvinnorna hade tjocka sjalar öfver axlarna och mörka dukar på hufvudet.

Det var lika kallt i kyrkan som utanför. Andedräkten immade och stod som kvastar ur munnen på de församlade. Det tog sig ut som om hela menigheten varit inbegripen i passionerad tobaksrökning. En och annan hade fått tunga ögonlock och efter åtskilliga ofrivilligt bejakande nickningar till predikantens ord sjunkit ned mot bokbrädet och somnat godt, obekymrad om den på pälsryggen neddrypande talgen från ljuset ofvanför. De öfriga följde andäktigt prästens ord, så vidt de täta hostanfallen tilläto det. Kvinnorna hängde med tårade ögon vid Eskolins vältaliga mun.

Ja, där stod Manasse, rund och allvarlig som i unga år. Kindernas rodnad hade blifvit något mer diskret, sedan Larsander senast såg

honom. Den barnsliga munnen hade fått ett bestämdare uttryck, och det täta bruna håret var gråsprängdt vid tinningarna. För öfrigt hade han föga förändrats. Utgående från de vise männens resa tolkade han på sin formfulländade finska det rättfärdiga sökandets vedermödor och glädje. Hans behandling af ämnet slöt sig till den vedertagna predikoformen och predikotonen, men präglades tillika af en intimitet, som fängslade åhörarna. De hade förnimmelsen att han talade om och till hvar och en af dem. Detta kom sig af hans förtrogenhet med allmogens lefnadsförhållanden och hans medfödda förmåga att blicka in i själslifvet. Med stor säkerhet följde han dessa människors inre lif i dess af de yttre omständigheterna betingade skiftningar. Slag i slag öfverraskade han dem med att i dagsljuset upphämta det dolda och dunkla, som rörde sig på själens djup, och fastslog med bibliska ord och exempel halten af deras känslor och tankar. Det var en allvarlig, men tillika kärleksfull tuktan, som kom mången att enligt predikantens uppmaning besluta sig för att under själfransakandets mödosamma ökenvandring söka sig fram till det aflägsna målet, icke förlitande sig på de öfliga kyrkobesöken och det liknöjda begagnandet af nådemedlen.

En del af männen hade fått röda ögon, och på kvinnosidan gingo de vikta näsdukarna flitigt upp till ansiktet. Och när pastorn öfvergick till att tala om finnandets obeskrifliga glädje

och den osvikligt ledande stjärna, som hvar och en kunde följa, steg stämningen ytterligare, så att den tog sig uttryck i allmänt snyftande.

Larsander hade rest sig för att obemärkt smyga ut och fortsätta resan, ty han ville hälst öfverraska vännen i hans hem. Han stod redan vid dörren, då han träffades som af ett skott i ryggen af några ord från predikstolen, utslungade på renaste svenska.

»Tjänare på dig, Larsander!» hälsade honom Manasse i kraftig predikoton. »Vik in till prästgården och få dig en toddy på kvällen!»

Här steg rörelsen i kyrkan till sin kulmen. Kvinnorna brusto ut i häftig gråt, och männen snöto sig ljudligt. Ty deras pastor hade ju i helig extas talat tungomål!

Larsander kröp ofrivilligt ihop i sin stora päls och blef stående orörlig en stund. Innan han steg ut ur kyrkan, vände han sig om för att nicka afsked åt Manasse. Men denne gick redan vidare i texten och märkte det icke.

* * *

Trettondagen led mot kvällen i kapellansgården. Den rikliga middagen hade man ätit under den soliga stämning, som en efterlängtad gäst alltid medför i huset. Därefter hade man förflyttat sig till pastorns ämbetsrum för att dricka kaffet. Frun hade själf serverat, omsvärmad af sin blomstrande barnskara, präktiga

pojkklabbar och trinda flickor, hvilka alla både vid middagsbordet och kaffebrickan otvetydligt ådagalagt, att de ärft fader Manasses intresse för kroppens näring och nödtorft. Men det blef tid att lägga barnen till kojs. Frun drog sig undan med sin svit af småsvenner och tärnor, lämnande herrarna att sköta sig själfva, sedan hon dock först ombestyrt, att toddyattiraljen blifvit inhämtad.

Då de två ungdomsvännerna befunno sig på tumanhand och hade fått sina glas i ordning, föll talet på intermezzot i kyrkan under dagens högmässogudstjänst. Larsander fann vännens tillvägagående något vågadt så från den ena som från den andra synpunkten.

Manasse svarade icke genast. Han gick till piphyllan och stoppade den stora »pärlhönan» för gästens räkning, tände därefter sin egen »hvardagströstare» och bänkade sig i soffan bredvid vännen. Sedan han under tankfull tystnad dragit några bloss, tog han till orda och sade på sitt pastorala sätt, som på grund af mångårig vana öfvergått till natur hos honom:

»Ja, ser du, bästa broder, vänskapen och enkannerligen ungdomsvänskapen är ett kostbart ting, hvaremot kärleken mellan äkta makar i många fall intet är att räkna, ehuru de den inför Gud och människor högtidligen beseglat. Se, nu var du nära, min käraste ungdomsvän, men jag fruktade, att du skulle resa min dörr förbi och sammanträffandets oskyldiga och

stora glädje ifrån mig taga. Hvarför skulle jag då ej kalla dig? Intet af mina får har däraf skada tagit. Fastmer gräto de bitterligare öfver sin synd och Herrans barmhärtighet. Se, intet ondt hafver jag tänkt, utan endast att min själ med denna behagliga samvaro samt med denna fädernas dryck vederkvicka, så att jag blifver god — såsom ock nu skedt är. Och därför är ock Herrans nåd större än denna afvikelse från trettondagstexten. Skål!»

VÄRLDEN ÄR FULL AF SNUSFLÄCKAR.

Tiden var åter kommen, den stigande safvans tid, lyckodrömmarnas och det återvaknande hoppets tid, känslornas kritiska tid — vårens tid.

Takpannorna lyste varma och högröda i den stilla, klara luften. Långt in på natten lyste de i den sjunkande solens sken, flytande ihop till en bruten bård, som syntes vida öfver slätten och betecknade, hvar staden låg i backsluttningen under skogen.

Gatorna sträckte sig dammtorra i solskenet mellan de ljusmålade husväggarna. Om dagen var där godt om rum för dem, som rörde sig ute, ty dessa voro icke många. Fruar och fröknar sutto då helst bakom de hvita gardinerna, där de småsjungande och pröfvande bredde ut sina handarbeten i det inströmmande, varma ljuset. Handelsmännen höllo till på sina kontor och vände med lugn belåtenhet bladen i sina stora räkenskapsböcker, medan deras biträden i butiken utanför allt som oftast sneglade till det runda titthålet i kontorsdörren, där principalens spanande öga brukade uppenbara sig. I brist på annan sysselsättning kände de sig manade att ordna lagret och städa i butiken för att inte förefalla lätjefulla.

Men kvällen kom med lätt landvind, som förde med sig en berusande doft af unglöf och lucker mylla från hagar och fält. Det skuggade så svalkande öfver gatorna — det var omöjligt att längre hålla sig inomhus. De flanerande flockarna blefvo allt talrikare och högljuddare, och bäst som det var, for den lede under stort spektakel i stadens alla skolpojkar. Hela dagen hade de suttit och dåsat i skolans soliga klassrum eller dumhängt öfver sina läxor där hemma. Men plötsligt kände de på sig, att de hade någonting outrättadt där ute. De rusade åstad från böcker och bannor, sprungo upp på hvarandras axlar, toppredo hvarandra, slogo omkull hvarandra, halade hvarandra i armar och ben utefter marken, slängde en stöfvel hit och en mössa dit, kattrakade efter hvarandra öfver grindar och plank, jamade som kattor, gnäggade som hästar, härmade tranans och spofvens rop, korteligen återgåfvo alla himmelens och jordens läten. På färgarens linda utanför staden var snart en hop af dem församlad. Den växte inom kort till en svartmyllrande skara, som under öronbedöfvande skrik ordnade sig till två lag för kungsboll. Aktningsvärda borgare, som gingo förbi, hötte med spanskrörskäppen åt de besatta, men den lede fortfor det oaktadt att regera dem lika häjdlöst som förut.

* * *

I sitt hus vid Storgatan stod sjökaptenen Matias Pascasius och skådade ut genom de grönskiftande fönsterrutorna. Solen sjönk bakom granngårdens tak och sände ett sinande flöde af strålar in i rummet.

Det låg någonting sorgset i denna afskedshälsning, tyckte kaptenen.

För sina ögon hade han grannens gulmålade vägg och höga butiktrappa, där en och annan landsbo, som gjorde besök i affären, långsamt arbetade sig upp och ned. Enstaka promenerande par drogo förbi, och unga handelsman Svensson sprättkörde sin vackra hingst.

Kaptenen såg allt detta och såg det likväl icke. Bilderna fäste sig på ögats näthinna, men intrycket fortplantade sig icke vidare. Hans tankar hade sväfvat hän till det vida hafvet. Han såg för sig långa, sjungande vågor, som under djuptonigt porlande döko ned under skeppsskrofvet och varligt lyfte det, mjuka, mångskiftande vågor, som öfver relingens stigande och sjunkande kant sände de återspeglade solstrålarna rätt i ögat på den, som stod på däcket och blickade utåt hafvets ändlösa solbrygga. Han knep ihop läpparna, vände sig bort från fönstret och begynte gå af och an i rummet.

»Att aldrig mer få stå på eget däck!»

Det låga rummet föreföll honom kvafvare än annars. Visst var det sannt, att det icke blifvit ventileradt på år och dag, ty kaptenen kunde

icke tåla dessa ingrepp i hans hemvanor, som följde med städning. Dessutom voro de förenade med extra slitning af möbler och annat bohag. Och penningen var en rar sak, som man inte i onödan kastade på reparationer. Hushållerskans verksamhetskrets var därför också inskränkt till köket och det angränsande rummet, där hon bodde. Den öfriga lokalen var husbondens fridlysta område, som hon fick beträda blott i de allra nödvändigaste ärenden. Till dem hörde bl. a. bäddning och eldning. Men försökte hon sig på sådant som dammtorkning och piskning af mattor, blef hon utan vidare hänvisad till »backen» d. v. s. till köksdepartementet. Genom stor påpasslighet lyckades hon dock en gång om året få ett slags storstädning till stånd. Det var den kvällen kaptenen drack toddy och superade hos sin vän kopparslagaren på dennes födelsedag. Hemmet var sålunda icke något mönster af renlighet, det visste kaptenen också själf. Men det var inte därför luften kändes honom så tung där inne denna fridens eftermiddag. Det ville han rakt inte erkänna. Orsaken var allt en annan. Den låg långt tillbaka i tiden . . .

»Den förbannade historien!»

Han afbröt plötsligt sin vandring och stannade framför en af de dammiga bokhyllorna, som voro fyllda med gulnade volymer äfventyrsromaner och sjöhistorier. Efter att tveksamt hafva dröjt vid tittlarna på de Cooperska och Marryatska verken stannade han framför

»Marinlöjtnanten», tog sig en pris snus, halade fram romanen och seglade af med den till den stora skinnklädda soffan vid rummets ena långvägg.

Det var ett kapitel, som alltid intresserat honom, och han beslöt sig för att än en gång läsa det. Han vände bladen och ögnade genom sidorna, men intresset uteblef, den efterlängtade stämningen infann sig icke.

I stället kom hushållerskan in med ett bref, som medförde en stämning, hvilken alls icke var efterlängtad. På kuvertet stod nämligen icke hans hederliga namn Matias Pascasius utan det därifrån härledda skällsnamnet, som tillika innebar en drastisk hänsyftning på kaptenens föga utvecklade sinne för renlighet.

Hushållerskan stannade innanför dörren och nämnde namnet på adressaten.

»Här finns ingen, som heter så!» röt kaptenen och vände ryggen åt henne.

»Inte det?»

»Nej.»

»Ja, hvad skall jag då göra med brefvet? Postiljonen säger, att det är till kaptenen.»

»Bed honom dra åt Heklefjäll med det!»

»Inte lär man där vänta det — ett rekommenderadt bref!»

»Hvasa?»

»Ett rekommenderadt bref, sa' jag,» upprepade hushållerskan.

»Tag hit det!»

Han fick försändelsen och kvitterade den, hvarpå han tillade:

»Kör ut postiljonen och håll sig själf för om masten!»

Utan vidare intresse för utanskriften slet han kuvertet af brefvet och läste en i artig form affattad tacksägelse för ett lån, som han icke ansett sig böra bevilja en ung nevö.

»Den otaglade slarfändan!» mumlade kaptenen, medan han slet sönder brefvet och kastade bitarna i kakelugnen. »Och jag som tänkte testamentera åt honom! Men jag vet en annan, som är bättre förtjänt af det.»

Upprörd öfver det oförskämda tilltaget började han åter marschera fram och åter öfver golfvet. Till en början tog han ut stegen med stor ifver, men efter hand som förargelsen lade sig, blef gången mindre energisk. Småningom sjönk han tillbaka i sin förra stämning, och i den blandade sig en viss ensamhetskänsla. Han tog sin tillflykt till snusdosan och grep i tankfull sorgbundenhet en rundlig dos ur den.

Bäst han stod där med prisen mellan tummen och pekfingret, nåddes hans öra af glada toner utifrån. Han sträckte sig mot fönstret och upptäckte en liten folksamling i portgången midt emot.

Alltså hade vandrande musikanter kommit till staden, förstod han.

Detta ryckte honom tvärt ur hans tankars envisa kretsgång. Tonerna kommo så mjuka

och innerliga och upplöste i en handvändning den mjältsjuka stämningen. Herregud, det var ju vår! Och lifvet hade så mycket godt att bjuda på. Den pris han under dystert allvar gripit ur snusdosans mörka graf, förde han till näsan med en min af spelande belåtenhet. Han öfverraskade sig med att därtill ännu vifta med sin stora, brokiga snusfana åt musikanterna, när de tågade förbi. Hade han icke sin vän kopparslagaren? Och kvällen lofvade att bli härlig! Hvad hindrade dem att tillsammans dricka ett glas mahognyfärgadt t. ex. i parkpaviljongen?

Men komma i sällskap med stadens öfriga herrar! Och kanske åter en gång bli påmind om det förflutna!

Han stod tveksam vid tamburdörren framför sina stora lädergaloscher, som han begagnade vinter och sommar. . .

»Den fördömda historien! Den förbannade snusfläcken!»

— — —

Medan kapten Pascasius stod där med hatt och käpp i hand, djupsinnigt skådande ned i sina galoscher, tågade musikanterna vidare, eskorterade af sin trogna åhörarskara. Hvarhelst de gjorde halt, kommo fönstergardinerna i rörelse och nyfikna ansikten tittade fram.

Musik och vår i förening — hvem kunde motstå dem?

Den unga kontoristen, som satt och adderade sina långa kolummer, tappade minnes-

siffran och började i andanom upprigga sin slup. Det skulle bli nya segel i vår, nya hvita segel! Att sitta vid rodret och se dem svälla och bukta sig för brisen, när båten dansade fram öfver det böljande djupet och skrofvet darrade för ett kraftigt flatslag af vågen och stänket regnade ned öfver hennes ljusa sommarblus, där hon satt på bänken framför honom! ... Han slog böckerna igen, skyndade in på sitt rum, där han i hast klädde om sig, och ilade ned till stranden med penslar under armen för att taga ihop med den kära slupen.

Men fröken Tekla, som höll på att granska sitt förråd af sommarklädningar, tänkte på den senaste trettondagsbalen, då hon till tonerna af samma vals, som nu ljöd där ute, sväfvat fram öfver rådhussalens glatta golf tillsammans med honom, som hon allt sedan haft i tankarna. Om två veckor skulle han återvända från sin utländska studieresa. Om två veckor skulle han stå lifslefvande framför henne! Det begynte bulta häftigt innanför korsetten, när hon tänkte på detta. Hon gick mekaniskt till spegeln, och hon rodnade, då hon såg, att hon icke blifvit fulare, medan han varit borta, utan snarare tvärtom.

Nu hade det lilla kapellet ställt upp sig på rådman Lundhs rymliga gårdsplan, där det tog om sin repertoar från början. I den stora, stela gatbyggnaden förmärktes ingen annan verkan af musiken än att tjänsteflickorna kommo fram

till fönstret. Men i den lilla byggnaden inne på gården, där den lefnadslustige fotografen, skärm- och gardinmålaren Niklas Nyqvist logerade med sin stränga mamma, blef det i stället lif och rörelse — åtminstone i vindskammaren.

Här hade unga herr Niklas tillbragt en glädjelös dag med att sitta och måla på några fönsterskärmar, medan våren lockade och log utanför. Han hade icke heller haft ro att sitta länge i ett streck vid arbetet, utan allt som oftast kastat penseln ifrån sig och sprungit fram till det öppna fönstret.

Därifrån hade han utsikt öfver gårdsplanen och den lilla trädgården med dess doftande popplar och väl krattade gångar. Om lyckan var honom gunstig, kunde det hända, att han fick se en skymt af unga fröken Selma, rådmannens vackra dotter, när hon rörde sig i trädgården eller kom fram till fönstret i sin jungfrubur.

Det hade en gång vid ett dylikt tillfälle händt honom någonting, som han icke kunde glömma. Hon hade stannat där nedanför, lutad mot den gamla poppeln, och sett upp mot fönstret, där han stod och iakttog henne. Han hade mött två stora, djupblå ögon, som stadigt och länge sett in i hans, tills han känt en besynnerlig darrning i hela kroppen och tumlat bort från fönstret. Han hade sjunkit ned på den stora spolsoffan i hörnet af kammaren, och där hade han suttit som bedöfvad en lång stund.

Det var en högst egendomlig upplefvelse i en fattig fans lif, hade han tänkt, när han återfått fattningen. Han, den barskrapade fotografen och skärmmålaren, som alla skrattade åt, och hon, den rika rådmannens enda dotter, som hela staden beundrade! . . . Nej, du, inbilla inte en stackars änkas oskyldiga son några dumheter, hade han slutligen resolverat. I romanböckerna, som han lånat af farbror Pascasius, hade han läst, att det fanns sådana där fina damer, som rent af inte mådde bra, om de inte fingo göra manfolk tokiga af olycklig kärlek. Det kunde allt hända, att hon var af den sorten. Åtminstone var det inte lätt att bli klok på henne. Efter händelsen vid fönstret hade han upprepade gånger mött henne mer eller mindre tillfälligt — vanligen mindre — och hon hade sett på honom lika vackert som den gången hon stod i trädgården. Men när han försökt inleda samtal med henne, hade hon svarat honom fåordigt, nästan snäft. Dock, fastän han inte visste, hvad han skulle tro om henne, blef han sprittande glad, när helst han tänkte på henne. Och det gjorde han mest alla dagar.

I dag hade hennes bild oftare än annars sväfvat för honom. Och hvar gång det händt, hade han sprungit upp från stolen och begynt dansa af glädje. Men bäst han stått där och trampat, hade hans kära mamma visat sig i vindskammardörren och låtit honom förstå, att det var händerna han borde använda och

inte fötterna, att Sjölundskan och Granlundskan väntade på sina fönsterskärmar, som de beställt redan för tre veckor tillbaka. Och hvilken dag som hälst kunde brudparet från Åjvå komma för att taga ut sina fotografier. Sjölundskan ville på sina skärmar ha borgmästarn och stadsfiskalen framställda promenerande på torget, ty de voro stadens prydligaste karlar enligt hennes uppfattning. Granlundskan ville åter ha kyrkan och klockstapeln afbildade jämte pastorn, sig själf och sina två kor, som hon ledsagade hem från betet. Och Åjvå brudfolket skulle ha rödt på kinderna, annars var det inte bra. Allt det där skulle göras. Skämdes han inte, stora karlen, att dansa och hvissla, medan stadsfiskalen och borgmästaren och pastorn och Granlundskan med sina två kor lågo tungt på hans gamla mors hjärta? För att inte tala om kyrkan och klockstapeln och Åjvå folket och allt det öfriga.

Skamsen öfver sin lättfärdighet hade Niklas Nyqvist satt sig ned och börjat knoga vidare på skärmarna. Men härunder hade han åter kommit att tänka på fröken Selmas ögon, slängt penseln ifrån sig och börjat dansa — på den stora spolsoffan för att icke väcka morsgummans uppmärksamhet.

Bäst han höll på med detta, hvirflade tonerna från det vandrande musikkapellet upp till honom genom det öppna fönstret.

Han stannade midt i ett polkamasurkasteg

och blef stående med lyft knä. När han fick klart för sig, hvad det gällde, flög han med ett enda språng till fönstret. Nu skulle hon kanske visa sig, kanske komma ut och ge musikanterna en slant! Och han skulle göra detsamma. Och så skulle de få någonting att tala om... En tanke for blixtsnabbt genom hans hjärna. Han skulle tala enskildt med musikanterna om en sak! Nu hade han det — det, som han så länge grubblat på! Han hade så gärna velat göra henne glad, men inte kunnat hitta på någon utväg. Men nu hade det klarnat för honom! Här var visserligen himmelens port! ...

Niklas Nyqvist dröjde aldrig med att sätta en plan i verkställighet. Han skyndade mot dörren, tog den mörka vinden i några språngsteg och ämnade ila utför trappan. Olyckan ville, att han förfelade första trappsteget och ramlade ned under stort buller. Strax var gumman Nyqvist till hands och hjälpte upp honom med stor ömhet. Men så fort hon fått klart för sig, att hennes Niklas inte lidit någon skada till humör eller lemmar, tog hon ett kraftigt tag i hans rockkrage och ledde honom till sin kammare strax inanför farstun samt sporde, hvart han ämnade taga vägen.

»Ut för att höra på musiken,» förklarade Niklas.

»Det kan du väl göra där uppe.»

»Ja, men.» ...

»Tag byxorna af dig genast!»

»Men kära mor — Luthers stora katekes i ära — jag är väl ändå för gammal»...

»Att få ris, menar du. Ja, det är du. Men tag byxorna af i alla fall!»

»Hvad skall det tjäna till, då vi ändå inte skall ge mig ris?»

»Ser du inte, att de behöfver borstas? Tag dem genast af!»

Niklas lydde motvillligt. Han försökte snyta sig och gnida sina ben, som ingenting fattades, för att sålunda fördröja afklädningen och pröfva, om inte gumman ändrade mening under tiden. Men fåfängt. Hon stod där orörlig med borsten i hand och väntade, tills han öfverlämnat sina för tillfället särskildt värdefulla byxor.

Med ett omildt ryck tog gumman sedan hand om skatten och borstade ampert och omsorgsfullt dammfläckarna bort, hvarpå hon gick till det stora skåpet i hörnet af rummet och låste in benkläderna där.

»Seså, nu är de i godt förvar tills i morgon!» förklarade hon. »Gå nu upp till dig och laga skärmarna färdiga!»

Niklas ville protestera, men när han såg det bestämda uttrycket kring gummans hopknipna läppar, fann han det vara bäst att foga sig och gick saktligt upp på sin kammare.

Solen sjönk och musikens toner ljödo allt mer diminuendo, ty kapellet förflyttade sig stund för stund längre bort från platsen. Lyckans vänligt vinkande gudinna syntes Niklas Nyqvist

plötsigt hafva förvandlats till en bister skoltant, som placerat honom i skamvrån. Visserligen förmådde ingenting i världen släcka det inre ljus, som upplyste hans sinne, men det var som om detta ljus behöft förutom fröken Selmas ögon ett ytterligare näringsämne för att lysa i all sin glans. Och detta näringsämne utgjordes af ett par benkläder. Han hade läst en teaterpjes om kärlek utan strumpor, nu visste han också, hvad kärlek utan byxor ville säga. Hvarför skulle just han, som så nödvändigt behöfde sina byxor, nödgas sitta dem förutan? Kunde inte ödet lika gärna sträcka ut sin omilda hand efter borgmästarens eller stadsfiskalens anständighetsplagg? De kunde just sitta hemma, de! Och ville de inte det, kunde de motionera sig, litet lättare kostymerade, på lämplig plats. Hvad tusan behöfde de gå på själfva torget?

Han tog penseln och afklädde med några raska drag borgmästaren och stadsfiskalen deras prydliga benkläder, som han kort förut ifört dem.

»Ojämnt falla ödets byxor,» tänkte han.

Och eftersom det nu en gång var så, kunde ju korna ha plaggen lika gärna som de värda herrarna på torget.

Han fortsatte sitt kostymeringsarbete, och sålunda hände det sig, att Granlundskans kor kommo att ståta i borgmästarens och stadsfiskalens nya byxor, där de med herr pastorn i spetsen högtidligt tågade fram i hälarna på sin själanöjda matmoder.

— — —

För tillfället befunno sig äfven ett par andra af stadens herrar i samma belägenhet som Niklas Nyqvist, hvilket dock uteslutande berodde på fri vilja.

På lafven i Lundqvistskans bastu lågo nämligen doktor Fristedt och arftagaren Brolund och svettades drufsaft m. m. De hade några timmar förut återvändt från en jaktfärd, som varit i många afseenden ganska ansträngande, och kände det nu mycket behagligt att ligga där viljelösa och sträcka ut de ömmande lemmarna, medan Lundqvistskan sände den ena stäfvan vatten efter den andra öfver ugnens svarta stenar och den heta ångan välgörande omsvepte dem.

Jakten hade gifvit dem mycket att tala om. Det var några lyckade skott, som icke nog kunde kommenteras. Men omsider upphörde de både att tala och tänka. De njöto blott, njöto af att känna sig sväfva som gudar på mjuka moln.

När de legat så en god halftimme, vände Fristedt på hufvudet och smackade med tungan. Brolund förstod strax meningen, vände likaledes på hufvudet och gnäggade till svar ett »höhöhö», hvilket innebar så mycket som »det skulle allt smaka!» I sitt gudomliga slöhetstillstånd funno de det för ansträngande att på annat sätt göra affär af sin törst. De föredrogo att låta den tilltaga och i andanom njuta af diverse läskande drycker.

Då hände det sig, att det vandrande musikkapellet stämde upp en smäktande vals tätt utanför.

Fristedt och Brolund lyssnade med stigande törst och andakt. Äfven nu gingo deras tysta tankar samma väg. Denna gång vände Brolund först på hufvudet och skrattade sitt innehållsrika »höhöhö», hvilket Fristedt besvarade med ett förstående »hehehe».

Inträdde så en stunds tystnad på lafven, hvarefter Fristedt under stor ansträngning vände sig till Lundqvistskan samt bad henne gå och säga till åt musikanterna, att de skulle bege sig till parkpaviljongen och där afvakta vidare order.

»Och säg dem, att jag engagerar dem för hela kvällen!» tillade Brolund.

Härmed voro de två jägarna väckta ur den himmelska dvalan bland Lundqvistskans mjuka skyar, och tankarna jagade lifligt i väg ut i staden. Till först gjorde de några osäkra lofvar kring de platser, dit plikten i en eller annan form kallade, men begynte sedan slå allt bestämdare och trängre kretsar kring den ifrågavarande paviljongen och ett rundt bord i ett trifsamt hörn, därifrån man hade utsikt öfver parken och kunde följa de rullande klotens gång längs kägelbanan. Jägarna sågo till och med alldeles tydligt i andanom vissa flaskor på det runda bordet och hörde musikens ackompagnemang till käglornas fall.

Som på ett tecken reste de sig och började skyndsamt fullborda sin reningsprocess.

* * *

Det led mot midnatt. Bygden sof, staden sof i den matta vårnattsbelysningen.

Men under parkens ljusgröna trädkronor där borta vid gränsgatan rådde muntert lif, som hördes vida i tystnaden rundt omkring och återljöd från den mörka skogen i bakgrunden.

Kring kägelbanan hängde trots den sena timmen en god del af stadens pojkhär, följande med intresse spelets gång, kritiserande eller hurrande, allt eftersom vederbörande kastare förtjänade. Det var ett särskildt nöje att se de kraftigaste och svagaste, erkannerligen de bensvagaste bland herrarna inne i paviljongen träda fram och visa prof på sin förmåga. Då steg spänningen högst. De medelmåttiga spelarna brydde man sig mindre om.

Musikanterna på verandan exekverade det ena numret efter det andra utan att förtröttas. Deras exotiska utseende gjorde i förening med prestationerna intryck. Äfven de kräsnare bland åhörarna voro nöjda med dem. Man umgicks till och med redan med planen att för sommaren fästa dem vid orten och för den skull ikläda sig uppoffringar. Ty det var ljuflig vårnatt, och man tänkte och kände

annorlunda än i hvardagslag. Popplarnas starka balsamdoft svepte in genom de öppna dörrarna och fönstren. Midnattsdagern låg bedårande öfver parken, skär som månskenet, men utan skuggbildningar, lösande upp alla konturer i mjuka öfvergångar och skapande drömfina förtoningar. Där var ingen målare tillstädes, som kunnat analysera vårnattens skönhet, men hvar och en förnam den oreflekteradt på sitt sätt, de flesta som en berusande lyckokänsla. Lifvet var plötsligen blifvet så lätt att lefva.

Arftagaren Brolund ramlade visserligen under bordet och slog sig en bula i pannan, när han skulle resa sig för att i sin tur gå till kägelbanan. Men det betydde ingenting. Allt klarade sig så lätt denna natt. Tjänstvilliga händer hjälpte upp honom, servereskan tryckte bulan tillbaka med bladet af en stor köksknif och en af de unga tillstädesvarande studenterna, som kunde »stå sitt kast», åtog sig äfven Brolunds.

»Ståndare!» rapporterade markören från kägelbanan, och det antecknades Brolund till favör.

Stämningen steg. Det individuella bröt omotståndligt fram. Ursprungligheten sköt praktfulla stjärnskott i den halfdunkla natten.

Doktorn, som var en kombination af filosof och vikingahöfding, begynte röra sig med

djupsinniga repliker. Han råkade in i en utläggning om geniet, hvilken han inbillade sig att de närvarande förstodo.

Pascasius blef gripen af sina ungdomsminnen från äfventyrstiden. Han satt med sin vän kopparslagaren och några ungdomar vid ett bord i grannskapet till doktorns och förtäljde med sjömanstrovärdighet om sin första resa kring Eldslandet, då han som lättmatros tjänstgjorde på en norsk fullriggare.

»Om vi nu ser på hvardagsmänniskan, denna fabriksvara, som dagligen tillverkas i tusental» — fortsatte doktorn sitt andragande efter att hafva tömt bottensatsen ur flaskan i sitt glas och blandat till sin tredje toddy — »om vi nu ser på hvardagsmänniskan och granska hennes förhållande till tingen, så finna vi, att hon icke kan absolvera sig från det subjektiva åskådandet. Hon kan aldrig nå upp till harmonisk objektivitet, emedan hon icke söker tingets idé, utan dess relationer till andra. Det beror främst på att hon saknar den medfödda impulsen, som går i riktning mot det ideella, samt vidare fantasi och ett kunskapsmått, som öfverstiger det för hennes individuella vilja erforderliga». —

»Vilja — javisst — men inte kunna! Det är det vanliga. Men jag skall säga er, att när Brahestadsborna vill nånting, så kan de också. Har ni sett nya spruthuset, som vi har byggt?» . . .

Det var provisor Hasselgren, som föll doktorn i talet. Han stod midt på golfvet med ett sydande glas i handen och deltog i samtalet på flera håll. Doktorns utläggning fann han försåtlig. Han misstänkte, att man ville begagna sig af hans tätnande florshufva för att drifva med honom och hans födelseort, Brahestad. Men det skulle de vackert låta bli den här gången! Han hade i färskt minne en tidigare attack.

Pascasius klämde ihop sin snusnäsduk, som låg framför honom på bordet — han hade under inverkan af utanskriften på det rekommenderade brefvet tagit en ren, innan han gick hemifrån. Näsduken var nystruken och kröp ut åt sidorna.

»Nå det var full storm, och vi hade alla klutar tillsatta», berättade han. »Solen hade vi inte sett på så länge, att vi glömt, om den var rund eller fyrkantig. Konstapeln och båtsman råkade i gräl om saken. Hagel kom det ned som stora piller.»

»Stora piller? Hvasa? Det var lögn!» insköt Hasselgren, som vädrade fiender på alla håll. »Inte var de större än sagogryn».

»Vi gjorde 17 knop, och det låg jämt som en hvit skinnfäll kring bogen. Alla stänger stod som metspön för skålpunds abborrar, för vi gick med vinden rumskots». —

»Och sådana ska' heta sjöman!» afbröt Hasselgren ånyo. »Då jag kom med Brahestad-

briggen Vivi från Umeå, seglade vi, så det stod som surmjölk kring förmasten. Men inte gick vi 'rumskots', vi, utan vi stod på däck och skotade hela tiden.»

»Två dubbla!»

»Tvådubbla? Vet hut! Vi stod, som jag nu står.» Hasselgren bjöd till att stå så rak som möjligt.

»För att en människa skall vara genial» — doktorn intog en ställning, som angaf, att han nu kom till kärnpunkten i sin utläggning — »behöfver hon förutom den ideella impulsen ett frigjordt kunskapsöfverskott, som icke är riktadt på relationer och icke tages i tjänst af det personliga intresset. Detta öfverskott blir då ett viljefritt subjekt, som kan uppgå i den rena kontemplationen. Den rena kontemplationen sysslar blott med fenomenens verkliga innehåll, idéerna, den omedelbara och adekvata objektiviteten af tinget i sig.»

»Hurra! Bataljon! Slant!»

»Men om geniets kunskap vore inskränkt till hans personliga erfarenhets verklighet och beroende af orsakslagen, skulle han inte af det lilla han appercipierat kunna konstruera upp alla tänkbara bilder af lifvet. Därför hör en potenserad fantasistyrka nödvändigt till betingelserna för genialitet. Fantasin utvidgar geniets synkrets öfver den enskilda erfarenhetens objekt, och sålunda blir han ett klart världsöga, som» —

»Då har Ni inte sett Barkmans Fia i Brahestad, om Ni påstår det», klippte provisorn af. »Maken till ögon finns det inte i hela världen. De är världsögon, de! Det kan Ni ta gift på!»

»Hvad pratar han för droppar?» sporde Fristedt och vände sig på stolen.

»Fem dubbla!»

Doktorns vikingablod begynte svalla. Han var också djupt nere i tredje tutingen redan.

»Smita ut tinkturan!» ordinerade han, vänd till handelsman Svensson och patron Store, som sutto midt emot honom.

»Ska' det vara klokt, det?» lallade Hasselgren med gement lugn.

Svensson och Store gjorde min af att resa sig, men vågade icke efter sina fåfänga försök att följa med doktorns andragande. De misstänkte, att de för tillfället icke voro fysiskt skickade för ett mera offentligt uppträdande.

Doktorn vände ryggen åt Hasselgren, snoppade med en föraktfull handrörelse sin cigarr och sväljde en klunk.

»Genialitet och ett härskande förstånd följas sällan åt», vidtog han på nytt. »Orsaken härtill är hela urviljans utomordentliga energi hos de geniala individerna. Nuet gör på dem ett så starkt intryck, att de lätt hänföras till oöfverlagda handlingar.»

»Tre enkla!»

»Det är inte sannt!» ropade Hasselgren utåt kägelbanan. »Här är inte mer än två enkla, och de är doktorn och kaptenen!»

Fristedt slog näfven i bordet, så att glas och flaskor skramlade. Han sprang upp med en stol i handen och måttade ett slag mot Brahestads värn och hjälte, men blef i hast omringad och förhindrad att klappa till. Den i tur varande spelaren försummade sitt kast, men på sätt och vis blef det ju »kringskuren kung» i alla fall. Hasselgren fördes ut i köket där han instängdes i den stora vedlådan vid dörren. Han fick behålla sitt glas och sin halftömda flaska som tröst i fängelset. Den »kringskurna kungen» lugnade sig samt återtog sin plats och sin utläggning om geniet.

Häri stördes han dock snart af ett intensivt hurrande från pojkhopen utanför. Det gällde hörbarligen något annat än ett lyckadt kast denna gång.

Pojkarna hade klättrat upp på gärdet vid sidan af kägelbanan, sträckte hals utåt lindan på andra sidan, svängde mössorna och hurrade.

Öfver det daggstänkta gräsfältet syntes en egendomligt kostymerad figur närma sig i kapplöpningsfart.

Var det en karl eller en kvinna? Hatten och rocken angåfvo, att det var en karl, men kring benen fladdrade något, som närmast liknade en kort kjol. Nu hade den problematiska företeelsen nått gärdet och flöjde öfver

lätt som en vig unghäst, så att kjolen flaxade högt öfver knäet — och där stod till allas häpna munterhet Niklas Nyqvist på paviljongverandan, klädd i sin mammas rödrutiga sjal i stället för byxor.

Niklas ville styra kurs rakt på musikanterna, men det fick han icke. Till först hissades han några tag och fördes sedan med mildt våld in i paviljongen, där han fick redogöra för orsakerna till sin exkursion och sin dräkt. Man drack för honom. Man drack också för hans präktiga mamma, hvarpå han bänkades vid kaptenens bord, där denne välkomnande beredde honom plats.

Pascasius tyckte nämligen bra om unga Niklas. Denne var den enda, med hvilken han kunde resonera om de litterära skatter han samlat i sitt bibliotek. Niklas hade läst alla hans älsklingsböcker och för öfrigt flitigt användt biblioteket. Deras tycken voro anmärkningsvärdt öfverensstämmande. Niklas lät heller aldrig förmärka minsta spydighet i sitt sätt emot kaptenen, något som icke kunde sägas om de öfriga ungdomarna i staden. Framför allt underlät han att beröra den mörka punkten i kaptenens lif — hans sista resa.

Egentligen var denna punkt icke alldeles mörk, utan af ljusbrun färg — af snusets färg. Pascasius hade legat med barken Salamandern på kryss i Raumosjön under en ihållande höst-

storm. Han hade en kväll stått och studerat sitt gamla, fläckiga sjökort vid det matta skenet från nakterhuslampan. Då upptäcker han till sin häpnad ett stort grund på kortet, ett grund, som han aldrig förr observerat. Han blir förskräckt. Besticket visar, att man är tätt inpå grundet. »Ror i lä för fan i våld», kommenderar han, »här är ju ett förfärligt moras!» Länge och väl hade man sedan hållit på och rundat grundet, då det en vacker dag varit försvunnet från sjökortet, lika plötsligt som det uppenbarat sig. Det hade befunnits vara en snusfläck, som torkat och blåst bort från pappret.

Historien kom ut, och det ville icke lyckas kapten Pascasius att få fartyg efter den resan.

Men han lefde alla dagar på sjön likafullt — i andanom, med tillhjälp af sina böcker. Nu var han i sitt rätta element och broderade med förtjusning vidare på historien om sin resa kring Kap Horn.

»Jag var sjutton år den gången», berättade han, »och hade tyckt om saltvatten ända från barndomen. Men då blef det litet öfverflödigt af det, isynnerhet i lastrummet. Skutan hade fått slagsida och sprungit läck i den svåra pressningen. Vill du ligga stilla, attans krabba!» Han klämde åter ihop den envist krypande näsduken. »Vi hade stått vid pumparna två dygn i ett streck. Kocken, som var gamla karlen och seglat hela sitt lif, satt i kabysen och

ropade på sin mamma. Vi väntade, att stormen skulle bedarra eller att kaptenen skulle ge order att bärga bramseglen. Men båda voro lika envisa. Stormen höll i sig, och kaptenen hade stängt in sig i kajutan, så ingen fick tala med honom. Första styrmannen lät bryta opp dörren. Och hvad tror ni vi då fick se? Jo, där satt den fan och skref kärleksbref till skeppskatten, som sprungit öfver bord i förskräckelsen några dagar förut. Han var alldeles tokig.»

»Om han inte bara var full.»

Alla blefvo förvånade öfver att åter höra Hasselgrens röst. Man trodde, att han befann sig i godt förvar i vedlådan — och nu stod han där i köksdörren med sitt sydande glas i handen. Köksan hade öppnat lådan för att taga fram ved, och därvid hade han passat på och räddat friheten jämte sitt glas. Fängelset hade icke utöfvat någon omskapande verkan på Hasselgren. Han stod där lika ogenerad och slagfärdig som förut. Hållningen var visserligen litet snedare och byxorna hade hasat några tum lägre, men minen var oförändradt densamma. Munnen hade en bäsk dragning vänsternedåt, och ögonen lyste som tennknappar.

»Men han var väl bara full», kompletterade Hasselgren, fortfarande vänd till Pascasius, »liksom Ni, när Ni kryssade kring snusfläcken i Raumosjön.»

En pinsam tystnad uppstod i rummet.

Patron Store rörde om i sitt glas, och handelsman Svensson fick mycket intresse för något, som låg på golfvet vid hans fötter. Det var bara en begagnad tändsticka, men han tog upp den och synade den mycket noga.

Då reste sig Niklas Nyqvist och gick fram till provisorn.

»Hör nu, herr Hasselgren!» tog han till ordet. »Jag skall säga Er en sak. Världen är full af snusfläckar, och det behöfs en god kompass här uppe i nakterhuset» — han pekade på provisorns hufvud — »för att klara dem. Det finns snusfläckar, så försåtliga, att själfva påpassligheten råkar illa ut, bäst den håller på och faller af för dem Då är det förlåtligt, om man tar bottenkänning. Men det finns också andra snusfläckar — snusfläckar så tydliga som stora vedlådor. Och den som inte kan klara dem, han skall inte alls komma och tala om snusfläckar.»

»Bra, bra, Niklas!»

»Ut med Noak!»

»In med honom i arken igen!»

»Och så finns det ett alldeles särskildt slag af snusfläckar», fortfor Niklas, »och det är andras olyckor. Dem skall man akta sig att röra vid. Kan man inte runda dem, så är det tydligt, att man har hvarken kompass eller lykta i nakterhuset. Och det är det säkrast, att man inte alls seglar på trafikerade vatten. Det blir annars fara för ombordläggning. Förstår Ni?»

»Skål för kaptenen!»

»Hurra för Niklas Nyqvist!»

»Kör ut Hasselgren!»

»I vedlådan med honom!»

»Apteklådan heter det härefter.»

»Tag byxorna af honom och ge dem åt Niklas!»

»Javisst, det är rättvist!»

Man beredde sig att sätta hotet i verkställighet, men Niklas trädde emellan.

»Vi skall låta honom gå hem i frid», medlade han, »om han föredrar det.»

Och Hasselgren föredrog det verkligen — ryckte sin hatt från knaggen och skyndade ut. Han var så ängslig för att förlora sina byxor, att han höll i dem med båda händerna, där han kvistade i väg längs parkens skumma gångar.

* * *

Det hade blifvit tomt och tyst i parkpaviljongen. Endast i köksafdelningen rådde ännu lif och rörelse. Betjäningen skyndade sig att ställa i ordning efter kvällens eller rättare sagdt nattens »sjöslag» för att hinna hvila några timmar, innan den nya dagen begynte. Grupp efter grupp hade gästerna tågat af under lifligt och högljudt samspråk.

Den sista gruppen dröjde en stund på verandan, innan den satte sig i rörelse. Man hade någonting att afhandla, innan kursen

bestämdes. Men nu var man klar och gaf sig åstad.

Niklas Nyqvist gick i spetsen, munter som en ekorre på morgonkvisten. Han hvisslade sina älsklingsmelodier, medan han dansade vägen fram. Så glad var han åt det, som komma skulle. Sjalen svängde kring hans spänstiga ben. Efter honom följde kaptenen och kopparslagaren arm i arm och sist kommo musikanterna med sina instrument.

Kursen ställdes på rådman Lundhs gård. När man kommit till porten, hyssjade Niklas åt de medföljande. En högtidlig tystnad uppstod. Man skred varligt på tå in på gården.

Niklas var något blek. Spänningen drog hans blod till hjärtat. Det hade lyckats bra hittills, men hur skulle fortsättningen gestalta sig? Hvad skulle fröken Selma tänka, när hon väcktes ur sina otvifvelaktigt rosenskimrande drömmar? Kunde nu blott musikanterna inlägga hans själ i tonerna, så skulle det bli henne ett ljuft uppvaknande. Kanske skulle hon visa sig och ... Nej, han vågade inte tänka vidare. Han gaf tecken ...

Musiken stämde upp en ballad, som för Niklas svepte in det närvarande i en stämning af riddarromantik. Här kom han, den fattiga väpnaren utan namn och sporrar. Inte ens byxor hade han för tillfället. Men hans kärlek var så outgrundligt djup och rik och fordringslös. Ville hon blott skänka honom en vänlig

tanke någon gång, hon den stolta borgjungfrun där uppe, finge han blott framgent se in i hennes underbara ögon, så skulle det fylla honom med evig glädje och han skulle tacksamt bära hennes färger hela lifvet igenom — bara han fick veta, hvilka de voro. Det skulle lyfta honom öfver alla hinder och besvärligheter till ... ja, han visste inte till hvad, men till någonting stort var det. Han skulle lägga en värld för hennes fötter, han den fattiga väpnaren, som nu stod där namnlös och byxlös och skådade upp mot borgens höga murar. Elden var det starkaste af allt, och elden bar han inom sig — en stor flammande brand. Och den kunde ingen släcka, om hon blott ville, att den skulle brinna. Natten var så härlig, lifvet var så skönt. Den uppgående solen förgyllde borgens tak och tinnar. Där stodo två väderbitna, beprövade riddare i portgången, hans trofasta vänner kopparslagaren och kaptenen. Strapatser och mödor hade böjt kaptenens gestalt, och kopparslagarens näsa lyste röd af bragdens ära. Och där inne sof en tredje beprövad riddare, den mäktiga borgherrn, han med det hvita skägget och håret, en högsinnad furste, af hvilken skön jungfrun ärft sin nobla karaktär och sitt innerligt kännande hjärta.

Ett fönster slogs upp i öfra våningen, och den högsinnade fursten med det hvita håret och skägget stack ut hufvudet.

»Hör nu, hvad är det här för ett helsikes oväsen midt i natten?» sporde riddaren från fönstret. »Är det inte nog med edra kattserenader om dagen? Skall ni störa en midt i ens sötaste sömn!»

Musikanterna höllo upp och sågo menande på Niklas, som i känslan af kalsongernas och sjalens otillräcklighet — andra för ögonblicket mindre dominerande känslor frånsedt — hade flytt till vattentunnan under närmaste stupränna och sökt skydd bakom den. Rådmannen följde riktningen af musikanternas blickar och upptäckte honom.

»Jaså, det är du, din luntrygg, som har ställt till det här spektaklet! Tänker du slå dig på att dansa för pengar? Kläd dig då litet lättare med detsamma! Kanske det skulle löna sig — på annat ställe. Här får du under alla förhållanden ingenting.»

»Herr rådman, jag ber om» —

»Om råd? Det är för sent. Jag har redan fattat mitt beslut. I morgon dag får mor din flytta bort sina potäter ur min källare — till straff för ditt tilltag. Det är af gunst och nåd jag låtit er hålla dem där, men eftersom» —

»Herregud, mina potäter!» skrek gumman Nyqvist från sitt fönster bakom syrenhäcken inne på gården. Hon hade vaknat och bevittnat, hvad som passerat från det ögonblick, då rådman Lundh öppnade fönstret. Darrande af sinnesrörelse sjönk hon med händerna för ansiktet ned på en stol och började snyfta.

»Jaja, i morgon vräker jag ut potäterna, om ni inte själfva flyttar bort dem!»

Sade och stängde fönstret med en skräll — den högsinnade fursten.

Niklas, som hört sin mors utrop, sprang fram — kalsongernas och sjalens otillräcklighet till trots — för att slunga några skarpa ord i synen på borgherrn. Men därvid upptäckte han i ett af fönstren skymten af ett förskrämdt ansikte — ett för honom väl bekant ansikte. Han häjdade sig och teg, gick fram till kaptenen, som han bad taga hand om musikanterna, samt skyndade därpå in till sin stackars mamma.

— — —

Rådman Lundh höll ord. Följande morgon gaf han sina drängar befallning att fösa ut familjen Nyqvists potäter ur källarn.

Gumman Nyqvist stod i fönstret och gret. Niklas satt rådlös i soffhörnet. Han hade talt sig läns. Inte ett tröstens ord hade han mer att säga sin mor. Men till sig själf riktade han de tänkvärda orden »världen är full af snusfläckar».

Drängarna hade redan burit några korgar potäter ur källarn och vräkt dem i gräset på gården. Då kom fröken Selma tillstädes, blek och stram i ansiktet. Hon gaf drängarna kort om godt befallning att bära potäterna tillbaka i källarn igen, hvarmed de också efter någon tvekan vidtogo.

Kort därpå hördes hennes lätta steg i förstugan utanför fru Nyqvists kammare. Hon trädde in. Blekheten hade lämnat rum för en varm färg, som från kinderna spridde sig öfver hals och panna och purprade de små öronsnibbarna. Hon gick rakt fram till gumman och tog henne kring halsen.

»Snälla tant» — det var första gången hon kallade fru Nyqvist så — »var inte ledsen längre nu! Jag har talt med pappa. Allt är bra igen.»

Änkefru Nyqvist kände lust att kasta sig i fröken Selmas famn och gråta ut. Herregud, att hon var så snäll den vackra flickan! Men som gumman var en kvinna med ambition och karaktär, snöt hon sig, torkade bort tårarna, tackade tusenfaldt och bad fröken sätta sig.

Det gjorde fröken Selma också. Och till gummans öfverraskning och Niklas' häpnad satte hon sig bredvid denne i soffan.

Därpå vände hon sig mot Niklas, strök upp hans stora lugg ur pannan och såg honom länge rätt in i ögonen med denna undersamt allvarliga blick, som gaf honom en förnimmelse af svindel. Så reste hon sig plötsligt, kysste honom på pannan under ett sakta »tack!» och försvann.

Niklas flög upp, men kän de, atthan raglade, och satte sig igen.

»Mamma!» hviskade han, »är det sannt, att det var fröken Selma, som var här?»

»Ja, det är det. Men laga dig nu upp på

ditt rum och gör Åjvåbrudfolket och skärmarna färdiga!»

Det var allt något annat än Åjvåbrudfolket och skärmarna, som för tillfället fyllde gummans sinne — underliga tankar, som kommo och ströko förbi som ilande svalor och som ingåfvo äfven henne lust att stryka pojken öfver håret. Men som hon var en kvinna med ambition och karaktär, vände hon den sträfva sidan utåt och påminde honom om plikten.

Niklas rusade upp på sitt rum — men icke för att arbeta. Han fick bara ett så omotståndligt behof att vara ensam och tänka — tänka.

»Skärmarna var det!» sade han plötsligt och for upp från soffan, där han kastat sig framstupa ned med ansiktet mot kudden. »Nej, dem målar jag aldrig färdiga. De skall vara, som de är — till minne af allt det här, som händt!»

Senare på dagen fick Niklas Nyqvist ett bref från kapten Pascasius. Kaptenen underrättade honom, att han blifvit erbjuden fartyg, men att han icke reflekterade å anbudet. Lusten att stå på eget däck hade märkvärdigt nog minskats i detsamma tillfälle därtill erbjöd sig. Dessutom ansåg han sig för gammal att föra befäl. Han ville egna sina återstående dagar åt att bana väg för ungdomen, som behöfde komma fram, nämnde en passant en nevö, som betett sig ovärdigt, samt föreslog till sist, att Niklas skulle resa utomlands för

att utbilda sig till fotograf och sedan ställa upp atelier i någon större stad. Gumman och potäterna skulle han, kaptenen, under tiden draga försorg om.

Här stod han således, den fattiga väpnaren, inför utsikten att få kasta sig in i striden och förvärfva sig namn och sporrar. Det skulle, besitta och regera, gå som en dans, tänkte Niklas — som en dans i byxor. Hade man kommit så långt i sjal och kalsonger, så var det väl näcken, om man inte skulle nå fram, när man var fullt riggad. Men han sade ingenting åt sin mamma, utan skyndade raka vägen till kaptenen för att tacka honom och få ytterligare bekräftelse på löftet. Sedan skulle han blåsa gummans själ så full af glädje, att den som en lätt, rosenfärgad ballong skulle höja sig i den sorglösa lyckans klara rymder.

Och han kom inrusande till gubben och fick bekräftelsen. Han skyndade hem och började strax packa sin kappsäck med moderns lycksaliga biträde. Han reste, förvärfvade sig sporrarna och återvände.

* * *

I ett fotografhem i en af landets större städer hade herrn i sitt arbetsrum två besynnerliga skärmar i fönstret. Vänner och bekanta, som kommo på besök, betraktade dem intresseradt och frågade, hvad de komiska företeelserna på skärmarna föreställde. På den

ena såg man nämligen två välfödda herrar promenera i blotta kalsongerna på ett torg, på den andra ett par kor i byxor jämte en präst och en gumma. Men herrn i huset gaf aldrig någon förklaring. Och frågade man frun, svarade icke heller hon någonting. Men hon stack sina väl formade fingrar i mannen yfviga lugg och ruffsade själfsvåldigt om den. De två växlade en hastig blick och skrattade godt. Och härmed fingo vännerna och bekanta nöja sig.

INGA TALMANSSTRUMPOR.

Erik från Östersund var fyllda sjutton år, spänstig och välväxt. Han hade icke ännu fulla mannakrafter. Men hvad han i ymnighet hade, det var vilja att gälla för man. Och temperament hade han som en ung viking. Därför var situationen, sådan den var, det vill säga förtvilflad.

Man höll på att slå byns samfällda äng. Erik tog arbetet som en uppvisning inför främmande. Här gällde det att häfda sitt anseende bland byns folk. Han kände på sig, att man gaf akt på honom och — hvad värre var — att man ömkade honom. Ömkade honom, Erik från Östersund! Det var så, man hade lust att gå åstad och hänga sig!

Och så hade han henne tätt bakom sig, Maj från Nygården!

Inte för det, att han brydde sig om henne. Han visste väl, hvad de inneburo, de långa drömmande blickar hon sände honom — såsom nu senast, när de på väg till ängen rott öfver ån i samma båt. Det var visst godt och väl, att hon tyckte om honom. Man blef liksom litet förmer i sina egna ögon därigenom. Men härmed fick det också vara nog. Hon

skulle gärna få se på honom så mycket hon ville under vanliga förhållanden, han ämnade se bort och hvissla — liksom nu senast på båtfärden.

Under vanliga förhållanden, ja!

Men nu voro förhållandena inte vanliga. Nu ville han inte, att hon skulle ge akt på honom. Ty förstod hon sig det minsta på hvad det ville säga att sköta lien som en man, måste hon inse, att han inte nu framstod till sin fördel. Och det var ju för att beundra hon skulle se på honom. Annars var det ingenting bevändt därmed.

Framför honom stodo tåteln och den sega svinborsten som en förhatlig fiende. Där borta stegade de andra karlarna i väg slag för slag med hans starka bror Janne i spetsen. »Visst hvass — visst hvass» lät det, när liarna skuro genom gräset. Det tycktes knappast kosta dem någon möda att raka den borstiga marken slät. Men han trumfade på, så att marken darrade och svetten dröp, och ändå säknade[1] han, allt hvad det led. Han slog, så det rök ur tufvorna, men lien tuggade bara på gräset, utan att skära af det. Nu voro de andra snart framme vid ändan af skiftet, och han endast på halfva vägen!

»Visst hvass — visst hvass!» . . .

Ja, visst berodde det på att hålla lien

---

[1] Säknade = blef efter.

hvass! Det var just konsten. Och ju mindre krafter man hade, desto hvassare lie behöfde man för att inte tröttna. Nu skulle det kanske bli klart för alla, att han hade hvarken krafterna eller konsten inne! Situationen var helt enkelt förtviflad!

Men det skulle gå, det måste gå! Visa sig för hela byn och Maj därtill som en krabbsaltare, som en pojkvasker med kalfkött i lemmarna och oförfaren i den ädla konsten att hvässa sin lie — detta manlighetens speciella märke — nej, aldrig i evighet! Hellre hvad som helst! Hellre sätta lien på strupen och kapa! Kanske dugde den till det . . .

Men hur skulle en sådan handling tolkas? Man skär inte strupen af sig i misstag. Kanske skulle stackaraktigheten därigenom komma blott så mycket tydligare i dagen.

Han smäjtade[1] med brynstenen för att göra fint bett i lien, han smäjtade med sandraspen för att göra groft bett i den. Det hjälpte ungefär lika. Några famnar framåt gick det lättare, men sedan bet lien igen som förr — som en strumpsticka.

Man får väl lof att ta fiffigheten till hjälp, tänkte Erik och gaf sig åstad mot ladan, som stod midt på ängen. När han passerade förbi kvinnfolket, som gick bakom karlarna och räffsade det slagna gräset, vågade han knap-

[1] Smäjtade = raspade lien.

past se upp af fruktan för att möta medlidsamma blickar. Ty en kvinnas tysta medömkan var rent af det värsta han visste. Hellre då hennes öppna hån. På det kunde man åtminstone svara. Och var man arg, som han nu var, hade man alltid tillräckligt hvassa tänder att bita ifrån sig.

Men hur han ställde kursen för att undvika de räffsande kvinnorna, stod han plötsligt ansikte mot ansikte med Maj. Nå, hon var väl inte heller utan skuld därtill. Hon stod och såg upp till honom vänligt leende, som om de mötts i kadriljen, och räckte honom ur sitt förkläde en näfve friska åkerbär, som hon plockat under arbetet. Han gaf henne en kall och främmande blick, vände ryggen till och gick sin väg. Sådant pjosk! Den som inte hade annat att tänka på!

Framkommen till ladan låtsades han taga itu med lien och började kila den vid bindningen kring ärfvet — låtsades, ty hela manövern gick ut på att få giltig orsak att hvila en stund och samtidigt vättja[1] lien. Mötet med Maj hade dock icke lämnat honom alldeles oberörd. Han observerade henne förstulet och lade märke till att hon knyckt duken ned för att dölja ansiktet. Hon räffsade ifrigt, men en gång emellan vände hon sig bort och for hastigt med handen öfver ögonen. Gret hon? Det

---

[1] **Vättja = bryna med våt sten.**

smärtade honom. Inte ville han ju såra henne. Men hvad kunde han göra till saken just nu?

När han pustat ut och hvässt lien så godt han kunde, gick han tillbaka till sin plats och tog på nytt ihop med tåteln och svinborsten.

Det gick skapligt nog till en början. Han kände sig som en hel karl igen. De skulle gärna få se på honom. Han kunde till och med ha råd att stanna och ta emot en näfve bär, om Maj kom och bjöd honom. Men för det aktade hon sig väl efter det sista försöket. Sak samma! Inte tänkte han förödmjuka sig och torka af hennes tårar. Erik från Östersund kunde få, hvilken flicka han ville ha! Erik från Östersund förstod att reda sig! Erik från Östersund var karl alla dagar, han! Snart skulle det berättas i församlingen, att han höll stången mot byns styfvaste arbetare, fastän han var bara pojke till åren. Det skulle talas mycket om honom. Bland sina jämnåriga var han redan fruktad som den vigaste brottaren och skarpaste tungan. Men han ville svara mot hvem som helst i allt slags arbete, och det redan nu. Hvad var det för konst att täfla med en annan, när man var fullväxt och myndig till åren? Det var ju ingenting att tala om. Men att vid sjutton år lägga en stor karl på rygg eller arbeta honom i säcken — det var ära! Han kunde smida och snickra som ingen annan i byn. Han spelade fiol, så att ryktet därom gått vida.

Och så skulle det klicka på detta med höslagningen! Nej då!

För att hinna fatt de andra gick han an med fördubblad ifver. Svetten dröp från näsa och ögonbryn. Solen brände på ryggen. Det led bra framåt, ehuru han slog korsslag och lämnade ett bredt och vackert far efter sig.

Men var det inte som i brinnande afgrunden! Nu började lien tugga igen! Han blef ett ögonblick slapp af förskräckelse. Skulle han nödgas ge tappt? Han kastade raskt om lien, så att den kom att stå på ärfvet, strök af den med en näfve gräs och smäjtade eftertryckligt tre gånger. Det hjälpte knappast. Om några minuter tuggade den lika erbarmligt igen. Han slog vidare med uppbjudande af sina yttersta krafter. Det blef klockare[1] mellan alla slag. Men det måste gå! Och det måste bli vackra fälar! Han svängde lien bredt i luften för att sålunda få fart i slagen. Hjärtat bultade, så att det syntes utanpå den våta skjortan. Men ibland tycktes det stå alldeles stilla. Han sviktade i knävecken för hvarje slag, och armarna blefvo slappa, så att han med möda kunde styra lien. Den rök ömsom in i tufvorna, ömsom slant den sjungande öfver dem.

Erik kände, att han höll på att segna på knä. Det svindlade för hans ögon. Han höll

---

[1] Klockare = oslagna strån på en afmäjad plats.

upp och stödde sig på liärfvet, bet ihop tänderna och försökte se lugn ut. Hans blickar gledo bort öfver ängen — öfver ån — till motsatta stranden, där kyrkan stod löfomskuggad långt borta i bakgrunden. En tanke for blixtsnabbt genom hans hjärna. *Hellre än att han gaf sig, skulle då fan få bärga honom!* . . .

Han ryckte till. Hvad hade han lofvat? Ånej, inte hade han ju lofvat någonting — inte sagt ett ord! Endast tänkt! Men kanske det var lika farligt . . . Åh, strunt! Här var inte tid att grubbla på slikt!

Han slog några slag . . .

Besynnerligt! . . .

Lien skar som en rakknif! Och så lätt det gick! Han slog bättre än brodern och alla de andra . . . Det var ganska lustigt, det här, tyckte han. Men i detsamma kom en rysande fasa öfver honom . . . Hvad betydde väl den här förändringen? . . . Hade han sålt sig åt den lede för evigt? . . . Det här var allvarsamt. Lien var ju hvass — till ett tecken på att . . . Rysningen kröp i hårrötterna och gick som kalla kårar öfver ryggen på honom. Han slängde lien ifrån sig och sprang åt sidan, flåsande som en skrämd häst.

»Har du råkat ut för getingbölla?» frågade granngårdsvärdinnan, som stod i närheten med sin räffsa.

»Nej, för en orm», svarade Erik mekaniskt, utan att veta, hvarifrån han tog denna för-

klaring. Han hågsade med detsamma, att den var bättre, än han tänkt sig. Ormen var ju sinnebilden af djäfvulen.

Medan han stod där och såg framför sig, föreföll det honom, som om en tunn, tunn, grå slöja lagt sig öfver föremålen — så underligt glanslösa och främmande tedde de sig. Och tillika föreföll det, som om allting velat vika tillbaka, draga sig undan för honom — träden, blommorna, åns vackra vatten, människorna där borta, som glammande beredde sig att gå till middagsrasten. Han stod som en främling i denna omgifning, och han tyckte att någon hviskade honom i örat: »Ingen glädje mer för dig! De där borta få glädjas åt hvarandras sällskap, åt naturens skönhet, åt arbetets lycka, åt nattens sömn! Inte du! Och sedan — då timmen är inne — då börjar det värsta» ... Den kväfvande hettan i luften gaf en obehaglig försmak af det, som väntade ...

Men han hade ju ingenting lofvat, resonnerade han, knappast hunnit tänka tanken till slut. Det var ju barnsligt att ängslas för slikt ... Ja, men lien, lien! ... Kanske var den inte alls hvass. Kanske hade han endast inbillat sig.

Han tog lien försiktigt, som man rör vid ett lömskt djur, höjde den tvekande och slog några slag ...

Jo, här var då verklig fara för handen! Den bet fortfarande som en rakknif!

Det dugde inte att tiga med den här saken! Han skulle göra allarm! Han skulle väcka hela den i synd sofvande mänskligheten! Sig själf kunde han inte hjälpa — han var för alla tider förtappad — men han skulle rädda andra! Flammande ord trängde sig på hans tunga. Och här hade han ju människor omkring sig, som behöfde räddas.

Räddas? . . .

För hvad behöfde de räddas? Hvad ondt hade de gjort?

Intet farligt, såvidt han visste. Han föreställde sig, hur de skulle taga hans plötsliga uppträdande som väckelsepredikant. De skulle helt enkelt anse honom vara kollrig. Som rätt och tillbörligt vore. Hvad hade de att skaffa med hans intimare förbindelser? Om Södergården pantförskref sitt hemman och Norrgården dyrkade flaskan, var det deras sak. Det här var hans och ingen annans. Var det karl, som sprang till andra med sina bekymmer? Nej, hvar och en fick stå sitt kast. Och han skulle stå sitt! Friska tag bara! Om han var så tjänstvillig, den gamla lustigkurren med hästfoten, så skulle han allt få arbete! Här skulle det briljeras — på herr svafvelpatronens bekostnad! Nog skulle han få slita hund, den gamla äppelmånglaren! . . .

Erik tog till lien igen. Det gick undan som aldrig förr. Nå, det var ju klart det! Han skulle bara understå sig att svika honom

och dra sig undan, den ludna stekvändaren! Då skulle han skratta ut honom ur hela församlingen, drifva med honom, klappa honom på magen och bjuda honom tobak, be att få sko hästhofven och att göra skaft på brandstaken hans. Kanske ville herr brandmästaren hjälpa honom med snickrandet och smidet också. Nå, då skulle han göra ett bord, som dukade sig själft med vofflor och plättar och snaps och allt. Och en birong, där det alltid fanns pengar i lönnlådan! Och en kärra, som gick af sig själf — också till kyrkan! Ja, just till kyrkan! Det skulle bli ett sannt nöje att tvinga lilla far att forsla folk till kyrkan, att bli gästgifvare för himmelriket på gamla dagar! Och så de skulle hjälpas åt att spela fiol sen! De skulle spela, så att kattorna reste sig på två ben och dansade minuett! De skulle spela, så att gamla gubbar och gummor rycktes med i dansen. De skulle spela hela danslaget från förståndet, unga och gamla, så att de i en lång rad rusade ned i forsen! Och sedan skulle de spela dem upp på det torra igen! Han hoppades, att hans vidlyftighet skötte stråken lika bra som lien. För se, att slå hö — det begrep han sig då sannerligen på! Huj bara, hvad det gick! Erik slog med flit i stubbar och stenar, men allt bet lien lika galant. I ett nu var han framme vid dikeskanten, där männen stodo och inväntade honom, fulla af undran öfver farten och kraften i hans slag.

»Ser man på pojken!» utbröt Södergården, när Erik ledigt sträckte de sista tåtelstråna till marken. »Han slår ju som självfvaste jehu!»

»Nå, det här är ju inte något arbete att tala om», mente Erik, drog fram sin pipa och började kratsa den. Han var verkligen hvarken trött eller svettig numera.

Middagstimmen var inne. Man gick till ladan, valde sig plats i det nyslagna höet i skuggan, tog fram nästningskosten och åt under skämt och glam en utfärdsmåltid af torrskaffning och filmjölk. Erik var bland de gladaste — skenbart. Ty i själfva verket var hans forcerade munterhet blott ett medel att döfva plågsamma tankar.

När måltiden var undan och den ena efter den andra slumrade in för att stärka sig för dagens återstående arbete, var det också slut med hans humör. Med tystnaden kommo anfäktelserna smygande öfver honom. Han försökte sluta ögonen och somna in. Men då blef det ännu värre. Faran syntes honom öfverhängande. Han tyckte, att någon stod och lurade på honom bakom ladans knut för att gripa honom i fötterna och släpa honom med sig. Han ryckte till och öppnade ögonen. Rundtomkring lågo männen och snarkade, utsträckta på rygg med mössan på näsan. Kvinnorna hade bredt sina dukar öfver ansiktet och sofvo hopkrupna på sida med ett fång hö under hufvudet. Vinden spelade sakta i ladans

glesa väggar. Några oslagna strån stodo och fläktade i draget vid knuten, dit han riktade sina skrämda blickar. Syrsorna sjöngo i det doftande gräset, och öfver det hela brann högsommarsolen.

Erik svängde sig på andra sidan och slöt ögonen på nytt.

Då började tankarna åter sin kretsgång kring det oroande spörsmålet.

Var det sannt eller var det inte? Hade han sålt sin själ för evigt? Han försökte väl för tjugonde gången bortförklara det farliga löftet.

Slutligen sprang han upp och gick till platsen, där olyckan timat. Han följde uppmärksamt sina spår i hopp om att kunna konstatera, att han arbetat med slö lie. Men han måste erkänna, att det var bra slaget.

»Förbannadt bra slaget!» undslapp det honom som ett sista uttryck af stolt manlighetskänsla.

Men han hade knappt sagt det, innan han korrigerade sig. Det var minsann ingenting att yfvas öfver. Och från den stunden blef han spak. Ett tungt svårmod föll öfver honom.

Eftermiddagen gick någorlunda drägligt, ty då arbetade man icke med liarna, utan lade ihop höet i kokor. Men det blef kväll, och det blef natt — många nätter, den ena värre än den andra. Hvar dag fick hans ångest ny näring, ty lien var och förblef lika hvass, ehuru han icke bjöd till att hålla den i skick,

utan mest för syns skull hvässte den. Kvart efter kvart låg han och kastade sig i sin säng, utan att få sömn. När han omsider slumrade in, var det blott för att strax därpå vakna under en känsla af fasa, som drömmen medförde. Ibland var det Södergården, som ville tvinga honom att gå på ett bastrep mellan tvänne hustak, ibland var det Norrgården, som med en smedjetång gripit tag i hans byxtampar[1] och ville kasta honom i en stor brinnande ässja. Ibland åter var det den lede själf, som i egen lurfvig person stod vid sängen och ryckte honom i ärmen, medan han under ett obeskrifligt grin hviskade: »Kom nu! Seså, kom nu!» Erik vaknade, badande i kallsvett. En stund låg han alldeles tyst, utan att våga röra sig. Så sprang han upp och slog näfven i bordet under ett hysteriskt anfall af ögonblickligt mod, kröp sedan i broderns säng och gömde sig bakom hans rygg, där han somnade godt.

Detta tillstånd blef outhärdligt i längden. Han fann, att han måste meddela sig med någon.

Men till hvem skulle han vända sig? Brodern stod ju honom närmast. Men han fruktade, att Janne, som tog allt känslopjosk så öfverlägset, skulle skratta åt honom. För sina föräldrar åter generade han sig mer än

---

[1] Byxtampar = byxstroppar.

för främmande, då det gällde att visa sina känslor. Prästen? Han var ju en herreman. Hvad visste han om en arbetares inre strider?

Plötsligt slog det honom, att Maj var den rätta.

Maj!

Hur sorgset och tillika hängifvet hade hon icke sett på honom allt sedan den dagen på ängen! Han var ju skyldig henne ursäkt för sitt beteende. Och hans ovänlighet hade ju berott just på det, som var upprinnelsen till hans olycka. Det skulle falla sig så naturligt att yppa allt för henne. Hon skulle förstå honom bättre än någon annan. Han kände det på sig.

Maj! . . .

Namnet fick liksom ny innebörd. Nu erinrade han sig, hur vacker han funnit henne i hennes sorgsna tillbakadragenhet. Ingen hade sådana ögon som hon. Och hennes växt! Hur kom det sig, att han icke tidigare lagt märke till hennes underbara växt, som nu under hans olyckstillstånd mer än en gång fängslat hans blickar, och det ehuru han hvarje gång sagt sig själf, att det var fåfängt för honom att se på en kvinna. Han var ju förlorad för tid och evighet.

— — —

De hade mötts och samtalat — för första gången på lång tid.

På åkerrenen nere vid stranden hade de

stämt möte. Hon hade gått en väg, han en annan. Ingen hade sett dem, ty säden stod redan i sin fulla höjd, så att de obemärkta kunnat vandra till och från mötesplatsen.

Han hade sagt henne allt — kastat sig ned bredvid henne i gräset och snyftande berättat hela historien. Han hade väntat, att hon skulle bli upprörd, att hans egen fasa skulle smitta henne. Men hon hade tagit det lugnt, alldeles lugnt. Hon hade suttit tyst en stund, som synts honom förfärligt lång, sedan hade hon lagt sin hand på hans axel och sagt, att det inte var någonting att grubbla öfver. Han hade icke vågat tro det. Men då hade hon förklarat, att den onde andens makt var bruten för alla tider. Det hade man ju skriftens ord på. Hvartill skulle hela frälsningsverket ha tjänat, om inte den, som ångrade sig, kunde bli frigjord från den ondes våld? Det hade de ju fått lära sig i skriftskolan — alltsammans. Javisst! Nu först hade han erinrat sig det. Men lugn hade han ännu icke varit, när de skilts den gången.

De möttes ånyo. Det var en sval söndagskväll. Rågen vaggade frasande bakom dem. Blåklinten gömde sig bland de höga stånden. Väppling och vildärter klädde renen mjuk och grön. Mellan gärdesgårdens mosslupna trodor såg man glimtar af älfvens plaskande vågor.

Han försökte behärska sin stämma, men

lyckades icke dölja en underton af sinnesrörelse, rädd som han var, att hon icke skulle kunna ge en tillfredsställande förklaring på allt, utan nödgas låta honom glida tillbaka i det bottenlösa djupet.

»Om det nu var inbillning alltsammans», sade han, »hur skall man då förstå den hastiga förändringen både med mig och lien?»

»Det var förstås skrämseln, som gaf dig ovanliga krafter. Och så tyckte du, att det berodde på lien.»

»Ja, men sedan? Jag slår lika lätt ännu.»

»Skrämseln sitter också i dig ännu. Och för resten — se dig i spegeln, så förstår du strax en del. Du har ju blifvit en fullväxt karl på några veckor — stark och bred öfver axlarna. Skäggig har du blifvit som bror din, och rösten skulle jag alls inte känna igen, om du kom smygande till mig i mörkret och sade mitt namn.»

Erik skrattade till och for med handen öfver ansiktet.

Han satt en stund och tänkte på det hon sagt. Det var ju så enkelt och klart alltsammans. Han var således inte förlorad! Lifvet log emot honom som förr! En våg af glädje och lefnadslust böljade genom hans ådror. Han sprang upp, tog henne om lifvet och lyfte henne mot skyn, lätt som om hon varit ett litet barn.

»Maj! Är du min Maj?»

»Ja!»

Han tog henne häftigt till sig, men lade henne sedan varligt ned igen, rädd att ha skrämt henne med sin våldsamhet.

Det blef några ögonblicks förlägen tystnad.

Erik sökte fram sin pipa och stoppade den.

»Hör du Maj! Har du tänkt efter, hvem som varit vår talman?» sade han skrattande, medan han tände pipan.

»Det är väl den lede själf, eftersom det på sätt och vis är han, som fört dig till mig.»

»Det är så. Men inte lär du behöfva sticka några talmansstrumpor åt honom. Han har väl annars också varmt nog om sina lurfviga ben.

FARAO OCH POTIFAR.

Grannbyggarna Karlsson och Nylund träffades i trängseln på perongen, kort innan tåget anlände.

Det var modernt att vandra till stationen för att bevittna tågets ankomst och afgång. Staden hade nyss fått järnväg, staden njöt af det stolta medvetandet att stå i förbindelse med stora vida världen. Och staden njöt särskildt hvar gång tåget kom och gick. Därför var det jämt folksamling på perrongen vid dessa tillfällen.

Landsbygden bidrog till frekvensen både af behof och nyfikenhet. Karlsson hade kommit af nödvändighet, Nylund åter af mänsklig svaghet att få se och höra.

»Goddag Nylund!»

»Goddag, goddag!»

»Hvad står du här och gapar för?»

»Nå, jag väntar bara, att vinden skall vända sig.»

»Hvarför det då?»

»För att inte röken skall blåsa mig i ögonen.»

»Hvad för en rök?»

»Ur pipan min, förstår du väl.»

»Kan du inte vända dig själf då?

»Nej, kära Karlsson, då skulle jag inte se dig!»

»Det får du i alla fall inte länge. Jag reser i dag.»

»Hvart skall du ta vägen?»

»Jag tänkte sticka mig ett tag till Nya Zeeland eller Australien.»

»Hvarför inte till Amerika?»

»Där är ju bara släktingar numera.»

»Är det inte bra, det, då?»

»Nej, man kan ju inte gifta sig, om man skulle råka på någon, som man tyckte om. — Far du hem i dag?»

»Har nog tänkt det.»

»Nå då kan du väl vika in där hemma hos oss i förbifarten?»

»Åja, om du vill.»

»Jo, ser du, jag glömde säga adjö åt bror min, då jag for. Hälsa honom och säg, att jag vände mig om på vägen och ropade tre gånger 'adjö Matt!' Det var under stortallen vid Högsveden.»

»Hur kom du där just ihåg honom?»

»Nå, det var därför, att han en gång kastade opp på det stället, när vi kom från stan.»

»Det är nyttigt att kasta opp på vägen från stan!»

»Du säger det. — Men har du sett länsman vår?»

»Ja, många gånger.»

»Men i dag? — menar jag.»

»Nej.»

»Jag borde nödvändigt få träffa honom, innan tåget går.»

»Hvad har du oklart med honom?»

»Det är han, som har oklart med mig.»

»Hur så?»

»Han skulle betala mig litet pengar.»

»För hvad?»

»Nå, jag hjälpte honom att dragga efter liket, som de sökte där ute vid Trutklippan.»

»Hvems lik?»

»Sundqvistens. Känner du inte till den historien?»

»Nej, jag kommer ju raka vägen från Tavastehus.»

»Ja, det är sannt, det. — Hur var det på hästmarknan?»

»Rokåt! Bara kuddor — också de, som skulle föreställa hästar! Hade man bundit skackelkäppar på hufvut på dem och gamla fingervantar under magen, så skulle pigorna i misstag kunnat gå åstad och mjölka dem.»

»Nå, då hade Mörken din bra åtgång. Fick du den såld?»

»Nej, men bortbytt. Blef af med krubbitarn, men fick en istadig i stället.»

»Det var håken! Hvem var det som lyckades lura dig?

»En aptekare. Kräket — jag menar hästen hans — sprang bra inom stan, men inte alls

utom. Jag märkte det först, när jag skulle fara hem.»

»Nå, aptekarn blef väl inte heller glad efteråt åt bytet.»

»Jag tänker det. — Oförsvarligt i alla fall, att en aptekare skall komma och fuska i en hästskojares yrke! Aldrig i mitt lif har jag försökt kvacksalfva.»

»Nej, inte som jag vet. Några kaffeknorrar har du visserligen blandat till» —

»Visserligen, visserligen! Men dem har jag själf förtärt. Samvetsgrannt. — Nå, hur var det med Sundqvist och liket hans, som du skulle berätta om?»

»Jo, det var på det sättet, att man inte säkert vet, om han är lik eller lefvandes. Han stod ju ännu för några dagar sen bakom disken i boden sin.»

»Och affärerna var dåliga. Det hörde jag, förrän jag for till marknan.»

»Det hörde jag också. Nåja, en dag hade han farit ut för att segla med bror sin och kom inte tillbaka.»

»Än brodern då?»

»Jo, honom hittade man frisk och sund på Trutklippan. Och han berättade, att de seglat i kvaf och att brodern och båten gått till botten. Själf hade han simmat i land, sa' han.»

»Nå, då ligger väl den andra på hafsbottnen och har det lugnt och bra där.»

»Mja — se, det vill nu inte alla tro.»

»Hvarför inte det då?»

»Brodern på Trutklippan hade så väl stärkt krage, när de hittade honom, sägs det.»

»Han var väl rädd att väta den, när han gick i land. Trampa vatten!»

»Och trampa in. Det är mjukt.»

»Jo, den här tiden. Nå hvarför draggade de då?»

»Länsman ville väl göra, hvad på honom ankom, *ifall* vattnet inte hade varit mjukt, där han gick i land, den yngre Sundqvist. Och som jag låg här ledig och väntade på ressällskapet, så gaf jag mig ut och draggade med dem.

»Nå, hvad fick ni?»

»Ur sjön då — menar du?»

»Ja.»

»Nå, det kan du väl förstå. Hvad skulle man få nånting i det här landet! Det var lögn, det! Falska förhoppningar! Alltsammans! Till och med liken i sjön!»

»Du säger det.»

»Jag säger det. Och därför är det bäst, att man far ut och skaffar sig, hvad man behöfver. Sen är här förbannadt bra att vara.»

»Ja, är inte det märkvärdigt? Jag längtar också hem så obeskrifligt, hvar gång jag lurat någon i hästhandel. Isynnerhet längtar jag bort från den ort, där jag gjort handeln.»

»Nåja, inte är det något ondt i det.»

»Nej, inte är det något ondt i det.»

»Slänga käft med enfaldigt folk! Hvem tycker om sådant? Och det är ju bara de okunniga och enfaldiga, som låter lura sig.»

»Du talar som en Herrans ängel, kära Karlsson! Jag grälar gärna med fiffigt folk, för då lär man sig nånting. Det är riktigt uppbyggligt. Men gräla med en dum och okunnig! Har du försökt det?»

»Har inte vågat.»

»Det var nog bäst det. När jag grälar med en dum, tänker jag hela tiden: 'Herregud, Nylund, du är väl inte själf likadan — hvad skall då folk tänka om dig?' Och jag blir riktigt ängslig. — Ja, vet du hvad?»

»Nej, hur skulle jag veta det?»

Jo, ser du, jag har blifvit så nogräknad, att jag inte gillar några andra att gräla med än dem här i hemtrakten. Folk är enfaldigare annanstäns.»

»Och därför far du omkring och uppfostrar landsens inbyggare? Med hästhandel?»

»Javisst. Inte går det med folkhögskolor — fast de nog också kan vara bra. Men — sanna mina ord! — bara man lurar folk tillräckligt, så stiger nog upplysningen. Småningom. Och inte vet jag just, om det blir dyrare än annan lärdom.»

»Nå, kostar det litet mer, så är det lärdom därefter. Det är ett välsignelserikt arbete du har. Adjö nu på en stund, kära Nylund! Det ringer tredje gången.»

»Adjö, adjö!»

»Hälsa bror Matt och säg, att jag vände mig om vid stortallen och ropade tre gånger! Och får du tag i länsman vår, så säg, att jag draggade efter dagspenningen min också, men inte ens brodern till den såg jag! Hvad fan skulle man få i det här landet! Det var lögn, det. Adjö!»

Karlsson nickade åt grannen och klef upp på vagnsplattformen. Konduktören gaf tecken med sin hvisselpipa. Lokomotivet svarade och började stönande röra sig. Tåget rullade bort, och folkmassan på perrongen skingrade sig.

* * *

Det var en höstdag fyra år senare.

Man väntade tåget söderifrån. Folk strömmade till stationen — af gammal, syndig vana, icke mer af fåfänga öfver uppsvinget i stadens kommunikationer.

Nylund råkade vara inrest till staden, och eftersom han ingenting hade att uträtta för tillfället, följde han folkströmmen åt och hamnade på perrongen.

Tåget hvisslade i skärningen af landsvägen där borta åt sockenkyrkan och rullade inom kort fram till stationen. Resande tittade ut genom kupéfönstren, några stego af.

En man i helskägg, boerhatt och blå kavajkostym trädde ut från en af kupéerna, bärande

en ansenlig handkappsäck. Hans urkedja af guld väckte uppseende på grund af länkarnas ovanligt grofva dimensioner.

»Goddag, Karlsson!» sade Nylund, när mannen gick förbi. Han hade trots helskägget och boerhatten igenkänt sin hemvändande granne.

»Goddag, goddag, Nylund! Allt står du här ännu!»

»Nå, nog har jag varit litet borta emellan. Hur länge är det sedan du for?»

»Det är väl fyra år.»

»Så den klockan går!»

»Ja, säg det! Nå, här är allt sig likt?»

»Åja, tämmeligen. Hos oss har vi visserligen fått en svart katt i stället för den hvita vi hade, då du reste» —

»Nå, hemma hos oss då? Hur är det där?»

»Jo, där har de fått en hvit katt i stället för den svarta de hade. Men annars är det som förr. Nåja, hästarna skall vi inte tala om!»

»Bror Matts hosta har väl hunnit gå om nu? Han hade hosta, när jag for.»

»Åja, nog har den gifvit sig. — Men hvarifrån kommer du nu?»

»Från Sydafrika.»

»Jag tyckte du sade, att du skulle sticka dig till Nya Zeeland eller Australien.»

»Ja, men när jag kom till England, beslöt jag att ta ner till Sydafrika i stället.»

»Nå, var det bra där då?»

»Åja, jag har arbetat mest i grufvorna

och fått lös en och annan klump. Men det var ett, som jag saknade hela tiden.»

»Hvad var det då?»

»Jo, det var den där lilla strandbiten på andra sidan om ån, midt emot hemgården.»

»Jaså, Aspnabben?»

»Ja. Det var rakt, som om jag haft den på snöre släpande efter mig hela tiden. Riktigt förbannadt! Kunde inte låta bli att tänka på den en enda dag.»

»Jojo! Långa svansar är inte bra. Isynnerhet om de är osynliga.»

»Och om natten drömde jag om den — ibland att där var midsommar och fågelsång, ibland att vårfloden hade rifvit bort alltsammans, rubb och stubb. Och då var det inte roligt. För det var där stugan min skulle stå.»

»Det knäpper bra, det. Aspnabben finns nog kvar, och Fikens Ant, som äger den, behöfver pengar. Han säljer den gärna. — Men hur är det — kommer du lika enkel tillbaka, som du reste?»

»Lika enkel.»

»Var där så mycket släktingar i Sydafrika också, att du inte kunde gifta dig?»

»Nej, inte just det. Men, ser du, jag har kommit underfund med att kvinnfolket här hemma är grannare och passligare än kvinnfolket annanstäns.»

»Det var hålen!»

»Ja, var det inte det?»

»Alldeles som jag tycker!»

»Nå, det är väl inte för roskull man gifvit hvarandra kring öronen med svettiga labbar i barndomen. Nånting skall det väl fastna på den andra af ens smältande hjärta.»

»Som sagdt.»

»Nå, hur går det med upplysningsarbetet ditt?»

»Så där skäligen.»

»Har du blifvit af med aptekarkräket?»

»Blacken?»

»Den som var istadig och sprang bara i Tavastehus.»

»Ja, den har jag gjort mig af med.»

»Hvem fick den?»

»Aptekarn.»

»Densamma, som hade haft den förut?»

»Ja.»

»Nå, du arma grå! Hur gick det till?»

»Han köpte den.»

»Är du tokig? Kände han inte igen den?»

»Nej. Jag körde den svettig, så den förändrade färg. Den sprang ju bra inom Tavastehus. Och så . . . ja, jag vet inte riktigt, hur det var med den saken.»

»Med hvilken sak?»

»Jo, Blacken fick bläs under tiden jag hade den.»

»Det var lite' märkvärdigt.»

»Högst märkvärdigt. Men det kom sig väl

däraf att den blef grå i skallen af hemlängtan.»

»Det kan jag tro — jag, som haft hela Aspnabben släpande i snöre efter mig. Skulle du ha sagt, att du målat bläs på kräket, hade jag bestämdt trott, att du ljög.»

»Nå, inte kan nu en gammal hästskojare tala bara sanning heller.»

»Hvad begärde du för den?»

»350 mk.»

»Hvad sa' aptekarn till det?»

»350 mk är mycket pengar, sa' han. Javisst, sa' jag. 350 mk är mycket pengar, om man skall köpa sig bröstsocker. Men skall man ha sig en prima häst, är det litet.»

»Och så fick du 350 mk för den?»

»Ja. Han tyckte, det var så klokt taladt.»

»Du, din himmelska Potifar!»

»Nå, du tar väl hem nu raka vägen?»

»Ja, så fort som möjligt. Kan du bjuda mig skjuts?»

»Ja, bevars! Jag far om en timme.»

»Bra! Jag är färdig när som helst.»

»Men du skall väl träffa länsman dessförinnan?»

»Nej. Har ingenting otaldt med honom.»

»Nå, men pengarna då, som du skulle ha?»

»Hvilka pengar?»

»Minns du inte det? Du var ju med och draggade efter Sundqvistens lik, förrän du reste, och fick ingenting för besväret.»

»Det är betaldt och kvitteradt!»

»I helvete!»

»Nej, i Kapstan.»

»Skickade länsman åt dig pengarna?»

»Nej, han själf gaf.»

»Hvem gaf?»

»Sundqvist naturligtvis.»

»Är du småmjölig?»

»Nej, inte nu. Men då var jag det verkligen. Ser du jag fick inte något lämpligt arbete, strax som jag kom till Kapstan. Och så gaf jag mig då till sjåare och lossade mjöl i hamnen.»

»Räknade du det som betalning för draggandet?»

»Nej, inte var jag mjölig invärtes, men utanpå. På ryggen.»

»Ja, men Sundqvist då?» . . .

»Jo, ser du, medan jag gick där och kånkade på mjölsäckarna, kom det en passagerarbåt från England och lade till vid möljen. Bäst det var, såg jag Sundqvist klifva ut på landgången — den Sundqvist, som drunknade vid Trutklippan.»

»Nej, har du spottat på snuset!»

»Nå, jag slängde mjölsäcken i backen och gick fram till den döda. Och så sade jag honom på rena karlebysvenskan: Hör du, Sundqvist, jag skulle ha lite' pengar att få af dig för liket ditt, som jag draggat efter en hel dag vid Trutklippan!»

»Hehehe!»

»Jaha, sa' han, drog fram plånboken och betalte mig. Och det hände mig redan tredje dagen jag var i Afrika. Men hvad fan skulle man få nånting i det här landet! Det var lögn, det!»

»Nå, nu har du väl skott dig bra, så du inte behöfver dragga här hemma och fara till Afrika och lyfta dagspenningen?»

»Nja, ser du, det är nu den där stugan på Aspnabben, som jag skall ha i ordning. Och så skulle jag ha någon, som sitter där liksom för min räkning. Sen far jag väl ut ett litet tag igen.»

»Jäkla Farao! — Adjö nu på en stund!»

»Adjö så länge!»

Karlsson och Nylund nickade åter åt hvarandra och skildes. Stadspubliken pratade af hem för att återvända nästa dag. Tåget gick — sin gilla gång. Hästhandeln och emigrationen likaså. Upplysningen och välståndet stego. Sakta men säkert. Om orsakerna må de lärde tvista. Farao och Potifar hade nu sin åsikt om saken, de. Om den var allvarligt menad eller icke, är svårt att afgöra, ty de visste det inte själfva, emedan skämtlynnet beständigt låg på lur hos dem, vattrande deras tankar och tal med ideligt skiftande drag af humor?

ALEX. SLOTTE.

DRAMATISKA ARBETEN.

En svag stackare.
Skådespel i fem akter.

Halfdan skald.
Skådespel i tre akter.

Bengt Sved.
Skådespel i fyra akter och tre tablåer.

Utvandrare.
(På Djupsjö gård.)
Folklifsbild i en akt.

Nej ta hålen nan målar min stugå rö!
Bemböling på bygdemål i tre akter.

Den stora islossningen.
Skådespel i fyra akter.

Sv. skönl. l.
Slotte

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA
120 102 1192

B930